

1. no. 707 (2)

IORDANVS

BRVNVS NOLANVS

DE VMBRIS IDEARVM. +

Implicantibus artem, Quærendi, In-
ueniendi, Iudicandi, Ordinandi,
& Applicandi:

*Ad internam scripturam, & non vulgares
per memoriam operationes explicatis.*

AD HENRICVM III. SERE-
nif. Gallor. Polonorumque Regem, &c.

PROTESTATIO.

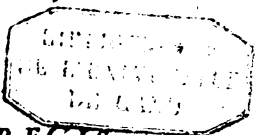
*Umbra profusa sumus, ne nos ve:retis inepti.
Non vos, sed doctos tam graue querit opus.*

PARISIIS,

Apud Ægidium Gorbinum, sub insi-
gne S^{an}cti è regione gymnasij
Cameracensis.

M. D. LXXXII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

PH. IORD. BR. NOL. A-
MICO ET STUDIOSO
Lectori.

E*St in sublimi posita
Diana in Chio facie,
Quæ tristis templum videtur in transtibus,
Hilaris exeuntibus.*

*Et littera Pythagoræ,
Bicorni acta discrimine,
Quæis truce ostēdit vultū dextri tramitis:
Finem largitur optimum.*

*Vmbrarum, quæ profundis
Emergere de tenebris,
In sine grata fiet, nunc asperior
Et facies, & littera.*

HENRICO III. SERE-
NISS. GALLORVM, PO-
lonorumque Regi, &c. Phi-
lotheus Jordanus Bru-
nus Nolanus.

S.P.

*Vis ignorat (sa-
cratissima Maie-
stas) principalia
dona principalibus ; principaliora
maiorib⁹ : et maxi-
mis principalissima deberi? Nullus ergo
ambigat, cur opus istud, tum nobilitate
subiecti circa quod versatur, tum singu-
laritate inuentionis, cui innittitur, tum
grauitate demonstrationis, qua commu-
nicatur, inter maxima numerandum: in*

* ij

*te egregium populorum spectaculum,
virtute præstatis animi spectatissimum,
celsitudine sublimis ingenij celeberrimum,
ideoque clarissimum, magnanimum,
doctorumque omnium obsequio
iure colendissimum respexerit. Tuum
est ipsum gratioso animo acceptare,
magno favore tueri, maturoque iudicio
examinare: Cum eminenter generosus,
potens, atque sapiens videaris.*

V A L E.

MERLINVS ART.

E *St qui depinxit gallos gallinaceos,
Qui quoniam non est omnino impru-*
dens:

(Quò non si egravius deprehendi possint

Tractus inepti, de inepto artista:

Seruulos ordinavit, & amiculos;

Per quos vult naturales procul abigi.

Hoc cum non ignoraueris, timeto

Dum verus gallus in pictos appropias,

Qui faciunt mirari auriculatos:

Ne importuno ministro abactus, doleas.

MERL. IVDICI SOBRIO.

Est fluvius in Phrygia dictus Gallus
De quo si bibas modicum,
Medetur malis corporis.

Si absorpseris in sobriè, t' absorbebit
Adusque ut agas animum,
Non bibiturus iterum.

Sic etiam literæ sophiæ parum tactæ:
Civilem ad vitam conferunt,
Et condelectant plurimam.

Si nimium t' ingurgitas, te turbabunt,
Inqu' insaniam t' adigent,
Precipitemue gloriam.

Cum fueris igitur hætenus factus prudens,
Nè tantum damnum incurreres,
Magistrorum suffragio

Tantummodo sophiam placuit pitissare,
Tantum labris attingere,
Et naribus olfacere.

Propterea non bene facere te declaro,
Huc dum iudex acceleras,
Quo quæsses Mida auriculas.

MERL. APTO IVDICI.

E *St quod canis accessit ad arandum;*
Quod scandere astra vult Camelus, est
quod

Tractante rana sorex tranat fluuium
Quod lenti properant advenandum a fini,
Quod tentat cuculus lupos aucupari,
Est quod concupiunt volare porci,
Est aliquid natura malè appositum.

Non autem est Organete hoc artis vicium,
Vel inuitantis ad effodiendum,
Seu faciendas expiscationes,
Siue tranandum pennis aptis aerem,
Vel docentis venari, & aucupari.

Si vos sentitis aptos effosores,
Et minimè non aptos ad volandum,
Expiscandum, venandum, & aucupandū,
Atque idcirco non ind' esse lamenta:
Concedam vobis, concedentibus quod
Intrastris labyrinthum sine filo.

PHILOTHEI IORDANI
BRVNI NOLANI DIALO-
gus prælilib. Apologeticus pro
vmbris idæarum ad suam me-
moriz inuentionem.

Interloquutores. Hermes. Philothi-
mus. Logifer.

H E R M E S.

*Erge liber. Neque enim
ignoras eundem so-
lem; eandemque ar-
tem. Idem sol hu-
ius gesta propalat in
hor. orem, illius in con-
sumeliam facta pro-
ducit. Tristantur illo presente nocturna stri-
ges, baso, basiliscus, bubo: solitaria, nocturna,
& Platoni Sacra. Gestiunt autem Gallus
Phœnix, Cignus, Olor, Aquila, Linx, Arietas*

que Leo. Ipso Oriente operatores tenebrarum congregantur in cubilia, homo vero & animalia lucis exeunt ad opus suum. Hac inuitat ad laborem; trudit illa in ocium. In ipsum lupinus & Elixir pia conuertuntur, ab ipso vero herbae, atque flores noctis auertuntur. In nebulae speciem rarefactos humores attollit, deturbat autem in terram condensatos in aqua. Aliis perennem atque continuam; aliis vicissitudinalem lucem imperitur. Hunc intellectus non errans stare docet: Sensus autem fallax suadet moueri. Hic terra girantis partibus huic exposita oritur: occidit simul aliter dispositae. Idem orizontes quos dicunt arcticos per differentias dexteri atque sinistri apparenter circuit: aliis vero multis supernum, atque infernum perlustrare videtur arcum. Hic terra sui circuitus altum habenti maior apparet: intum vero tenenti (ut pote ab eodem magis elongata) minor. In aliis circum circuitum portionibus tarde; in aliis vero velociter absentatur. Hic terra incumbenti in Austrum Borealis: in Boream vero properanti Australior efficitur. Rectam habentibus Orizontibus in facies aequales hinc inde latitudinem recipit, obliquum vero tenentibus in iniquas. Idem intra duos motus ipsius medios parallelas spacium

DE VMBRIS IDEARVM.

incolentibus perpetuo commensuratas luci ten-
nebras tribuit; cæteris autem tempore definito.
Ipsi si diua tellus suo nos dorso enutrens, no-
strum frõtem obiciat, obliquos eius radios no-
bis impetrabit: iis autem rectos quorum capitis
verticem supposuerit. Ad ipsum quoque que-
dam admota mundi corpora, (que mul-
ti intelligunt esse animalia deõsque sub vno
principe secundos) ipsius ab auge vel apogio
(quod appellant) lumen conceptant; cæteris ha-
bentibus ipsum in opposito, vel mediis (ut vo-
cant) latitudinibus & internallis. Eiusdem
torius luna (quam aliam intelligunt philoso-
phorum plurimi esse terram) in suo ad illum
conuerso hemisphærio liberum consipiente lu-
men: hæc illius globi interpositione tristis um-
bratam ad eundem conuersam, auerso hemis-
phærio lune commoustrat faciem.

Vnus ergo idemque perpetuo. Sob persueorans
atque manens, alius atque alius; aliter atque ali-
ter dispositis; alius efficitur atque alius. Eand
secus. sotarem artem istam aliu, alis que, aliam
atque aliam futuram crediderimus. PHIBOT.
Quid est Hermes quod tecum ipse loqueris?
qui nani libellus est quem præ manibus habes?
HER De vmbri Idearum ad internam scriptu-
ram contractis liber est, de quo sum anceps; an

prodire debeat, an perpetuo sub eisdem in quibus olim latuit tenebris perseverare. PHIL. cur hoc? HER. in signum siquidem (ut aiunt) sese effert ipsius carbon in quod non unius generis armati collinant Sagittarij. PHI. Ad quidem fr. omnibus esse formidandum atque precauendum, nemo unquam digna pertentasset, operam nihil unquam bonum atque egregium produisset in conspectum. Non cessat providentia deorum, & dixerunt Aegyptij Sacerdotes) statuisque huiusmodi temporibus miserere hominibus. Mercurios quosdam; etiam si eos temeritate vel male receptum iri precognoscant. Nec cessat intellectus, atque sol iste sensibilis semper illuminare, ob eam causam quia. nec semper, nec omnes advertimus.

EPIC. Facile ipsis consenserim qui res eiusmodi minime vulgandas esse censerent: Prohorimur audio hac de re dubium qui si ea auribus percepisset, quae nos percepimus certe parius haec tremenda in ignem proiiceret, quam publicanda curaret. haec n. doctori suo haec tamen haud incandam attulere messum: nunc ignaro quid nam sit quod in postera sperare possit, praeter n. perpaucos qui haec per se ipsos intelligere possunt rectum de ipsis iudicium inferre minime poterant. PHI. Audis quae dicit iste:

DE VMBRIS IDEARUM.

Audire, sed ut plus audiam inter vos ipsos discutite. PHI. disceptabo igitur tecum Logifere & illud primum dixerim: dictum tuum nullum esse per se persuasionis: quin potius tuae rationis nervus oppositam valeat firmare sententiam. II. n. pauci qui huius inventionis intelligentiam fuerint assecuti, de quorum numero ego Hermeque sumus: non modicis effertur laudibus: qui vero ipsum minime intellexerint; nec laudare poterunt, nec vituperare LOG. dicis quod esse debet: non quod erit, est, atque fuit. Multum cum non intelligant ob id ipsum quod non intelligunt, insuper & ex iniquo quo aguntur animo, multas adversus auctorem ipsum & artem adglomerant calumnias. Nonne auribus tuis doctorem Bobum audisti qui nullam dixit esse memoriam artem: sed eam consuetudinem tantum & crebra excursuum repetitione, qua fit visa multoties remidendo, auribusque percepit multoties recipiendo, comparavit.

PHI. Huic si cauda foret, cercopitecus erat.

LOG. Quid respondebis Magistro Anthoe qui eos qui praeter vulgares edunt memoriae operationes, putat magos vel energumenos vel eiusce generis alicuius speciei viros? vides quantum in litteris insenuerit ille. PHI. hunc non dubitauerim esse nepotem illius asini qui ad

conseruandam speciem fuit in Archa Noe re-
seruatu. LOG. Et magister Roccus aruam &
medicinæ archymagister, qui Empyricam
manuâ quam doctrinalem memoratiuam,
nugas putaret ista potius, quam artificiosas
præceptiones. PHI. non uera matulam.

LOG. Dixit unus ex antiquis doctoribus hanc
artem omnibus esse non posse peruiam præ-
terquam iis qui memoria polleat naturali.

PHI. Depontana sententia. LOG. Pharfacom
iuris utriusque doctor & philosophus gram-
mens, sentit hanc artem grauari potius quam
releuari, nam ubi sine arte recolende sunt
res: iam cum arte obligamur recollere res, lo-
cos, & imagines plurimas, quibus nulli du-
bium est magis memoriâ naturalem con-
fundi & implicari. PHI. Crisippi acumen, &
sententia ferreo ingentiq; pectine carmi-
nanda. LOG. Dixit doctor. Berling ex istius
oratione etiam doctissimos, demetere nihil
posse, credo quia nil ipse demetit. PHI.

Subillis echinis ulla ne castanea? LOG.

Magister Maines & si omnibus placeat in-
quit, mihi nunquam placebit. PHI. Nec
uinum quod nunquam gustabit. LOG. Ille
quem nosti amicum tuum, quid putas hac de

re sentiet. PHI. Sepiæ atramentum additam lucernæ facit homines Æthiopa videri, vitiatam quoque liuore mens turpia iudicat etiam aperte pulchra. LOG. Excelsum quoque Magistrum Scoppet inter huius nostræ tēpestatis, medicos facile principē ferūt dixisse auctori: ut suam illi memoriam ostenderet priusquam artem, quod dubium est an dignans, an impotens ille præstare noluerit. PHI. Si dixisset illi ostēde mihi urinam tuam priusquam solidiora contempler excrementa: fortasse morem illi gessisset auctor noster, hospitalius enim & urbanus, & pro sua dignitate, suo officio, & arte conuenientius illum excepisset. LOG. Quid dicemus de Magistro Clyster doctore medico quem non fas est proxime dicto cedere, nihil n. differt ab eodem qui ex Aknaldo & Tiberide vult magis super obliuiscum linguam vpupæ impositā: tenacissimā ferenti memoriam cōferre. PHI. Dixit Aristoteles. cytharizando fit cytharædus. Si quis huic miserrimo (ipso quod habet extracto) aliud superimposuerit cerebrum, forsitan medicando fiet medicus. LOG. Dixit quoque doctor Carpophorus ex Pruculo & Sabino itacense Mētis & memoriæ sedem tripliciter distinctam. Inter pupim enim atque proram pinea media

est: que cum memoria quippiam repetere instamus patefacta; à proxa ad puppim spiritus animali adiū prestat. Porro nunquā animalis spiritus nisi serenus, lucidus, & clarus pertrāsit. Hinc immodica frigiditate obtusus memoriata nostram hebetem reddit atque languidam. Quæ quidem frigiditas si fuerit cum siccitate coniuncta: immodicas vigilias afferet & insomnia: si cum humiditate lethargū. Ad que propulsanda sunt per artem hæc excogitata. Exeritium sensus reuocans, & excitans, & spiritus turpi uecordia, & ocio consopitos quasi expergefaciens. Moderatus coitus. Propulsata tristitia & uoluptate lætitia reuocata. Metuum corporis omnium purgatio. Eburneo pectine asperoque panno capitis confricatio. Leulorum, uel lymphatorum uinorum usus; ne uenæ hiantes uini uehementia sanguinem exurant. Stomachi rebus naturaliter uel artificialiter stipticis oclusio, ne fumositas è stomacho cibi ebullitione euaporans, mentem ingeniumque obscurans somnum excitet. A frigidis humidisque cibariis ut à piscibus in uentre, cerebro, atque medullis abstinentiam, nō minus quam ab acuis atque fumosis porris raphanis, alleis, cap. que igne non fuerint dige-

DE VMBRIS IDEARVM.

sa. Rerum aromaticarum usus. Capitis atque pedum cum aqua decoctione, in qua Melissa, Laurifolia, Fœniculi, Camomilla, Canna similiâque serbuerint, abstersio. Pythagorica: exercitatio quæ nocturno fiat crepusculo utpotè memoria menti ingenioque maxime conferens. Hæc sunt quæ memoriâ possunt releuare; eâque quæ Democritus Archigene Alexander & Andronicus Peripateticus literarum monumentis tradidere, non artes ista nugatorie quæ nescio quibus imaginibus & figuris solidam se iactans constare memoriâ.

PHI. Alienam sermonem, iudicium proprio conclusit; Psithacum egit venerabilis doctor, & Asinum. LOG. Dixit Magister Anophagus inris legumque pericus, & apprimè probatus, plurimos esse doctos qui eam non habent periciam, haberentque si qua esset. PHI. puella ratio non adhuc dentiens: propterea denti frangibulum non adducimus. LOG. Arsem Tullij, Thomæ, Alberti, Alulidis, aliorumque obscurorum aithorum se vidisse, & ex eisdem nullum se elicere potuisse succum protestatur Doct. sîmus Theologus & subtilissimus literarum patriarcha magister Psicoceus. PHI. Iudicium primæ consura.

IORDANE BRV. NOL.

LOG. Et ut uno verbo tandem omnia complectar: varū variè sentiunt, diversi diuersa dicunt, quot capita tot sententia. PHI. Et tot voces. Hinc corni crocitant, cuculi cuculant, lupi ululant, sues grandiant, oves balant, mugiant boues, hinniant equi, rudunt asini. Turpe est dixit Aristoteles sollicitum esse ad quemlibet interrogantem respondere, boues bobus admugiant; equi equis ad hinniant, asinis adrudant asini; nostrum est colloquio aliquid circa istius hominis inuentio- nem pertentare.

LOG. Recte quidem. Placeat igitur Hermeti librum aperire, ut ipsius auctoris sententias consideremus. HERMES. Libentissime faciam. En operis prophamiam lego.

Eminem (inquit) latere existimo multas memoratiuas artes ab aliis editas, quarum omnes atque singulæ

iisdem prorsus canonibus vtentes, in eadem ferme difficultate versantur: qua de re consultum fuit nobiscum, vt potius inuentionis istius fruges proponeremus, quibus grauius, facilius, atque expeditius negocium adeò illustre, pro arte tam desiderabili consequenda tractaretur. Diuturnam exercitationem antiquiores institutiones perquirendo: ab earum prosecutione atque studio ingenia foeliciora importunius abigebant: minus. n. durantia & (vt rem apertius insinuem) magis impatientia, quo magis subtilia promptioraque sunt ingenia, quorum quibusdam magis omnia tãgere, quam vnum apprehendere consulitur.

§ II. illud q. od mihi arripet de authore
 isto est quod non se facit de eorum grege, qui
 aliorum sententias hinc: inde in unum colli-
 gentes, se pro immortalitate consequenda alio-
 rum impensa in numerum authorum propo-
 steritate laborantium referunt; & ut pluri-
 mum eorum se constituunt doctores, quorum
 nullam prorsus habent intelligentiam atque
 rationem: iique multoties facere non possunt:
 quominus (postquam pellem leonis ex aliorum
 inuentis vtrumque sibi adaptauerint) in pro-
 priam crebrius, & tandem irrumpant vocem,
 quando aliquid ex eorum delumbi Marce
 (quia facile est inuentionis addere) iaculantur, vel
 de penuria stupidi sensus egurgitant. Illa illa
 sunt arietes infantiarum, tormentum errorum,
 bombardæ ineptiarum, & conitrus coruscatio-
 nes, fulgura, & tempestates magnæ ruditarum.
 LOG. Non scitis idem de carmini legis & ver-
 sificatoribus nostris qui alienis inuentionibus,
 hemiuersibus & versibus pro suis se nobis ven-
 dicant poetis? PHI. Mitte poetas. sicut n. pro
 dicitur scimus longas regibus esse manus, ita &
 alta longæque pro locis atque temporibus poe-
 tis solent esse voces. LOG. de versificatori-
 bus dixi, non poetis. PHI. bene, pauci igitur,
 aut nullus pro se dictum putabit. Sed hæc quid

*ad rem nostram? sufficit quod in proposito an-
choram artis istius fuerit intellectum LEG,
non de poetis. PHI. Sed cepta prosequamur
legas.*

HERMES

Hinc (ait) cum animum meum ad
obsequendum quibusdam amicis meis
appulerim post diuersi generis alias me-
moriarum artes, quas priuatim ad diuersos
diximus, & iuxta vias varias aliis pro-
eorum dignitate atque captu commu-
nicauimus; hanc ex principiorum virtu-
te qua contingitur in ea aliis omnibus
preferendam, & ex deductis nulli post-
habendam compilauimus. In qua nimi-
rum artificium facile & scientiam pro pra-
xi minimè laboriosam pollicor, librū
verò, cum suis sententiis minimè omni-
bus peruium, contra eorum consuetu-
dinem qui libros de hac arte faciles, atque
breues: ipsam verò difficile, atque propli-
xā tradidere: istā eruditorū pauci intelli-
gant, intelligentibus autē omnibus vsu
vendiabilis quā omnes siue rudes, siue
eruditi, facile scire, & exercere possint:
quā quoque sine doctore, tantum in meta-
physicis & doctrinis Platoniorum be-

ne versati possint intelligere: habet enim illud ars ista, quia cum hoc quod complectitur terminis arduis & speculatiuarum facultatum præ suppositiuis, poterit tamen quibuscumque (dummodo prorsus hebetis non sint ingenii) declarari, cōtinet enim propriissimos terminos, & rebus significandis maximè accommodatos.

Ars ista non simplicem ad memorizæ artem confert: sed & ad multarum facultatum inuentionem viam aperit & introducit. Propterea meminerint quibus dabitur eius interiora percipere: vt eam pro maiestate non cuiuscumque sine delectu communem faciant: eiusdemque canones singulis eorum quibus est communicanda pro merito rum capacitatisque facultate, intensius, atque remissius largiantur expliciti.

Super hæc nouerint in quorum manus ars ista incidit: nos eius non esse ingenij, vt determinato alienæ philosophiæ generi simus adstricti: neque vt per vniuersum quamcumque philosophandi viam contemnamus. Neminem quippe

eorū qui ad rerum contemplationē proprio innixi ingenio ; aliquid artificiose methodicēque sunt moliti, non magnificimus. Nō abolemus Pythagoricorū mysteria. Non paruifacimus Platonico- rum fides : & quatenus reale sunt nacta fundamentum Paripateticorum ratio- cinia nō despiciamus . Ipsum ea de causa dicimus : vt eorum curam attenuemus qui proprio ingenio aliena volunt inge- nia metiri : Cuiusmodi est infortunatū genus illud, quod cū diutius in optimis philosophis elaborauerit : non eōusque propriū promouit animum, ne vsque in finē cū proprio careat ingenio : semper vtatur alieno ; cui tamen magis quām iis qui propriam ignorantes paupertatem audent non audenda ; eōpatiendum est & quadam ex parte (nisi ex incuria rema- neat) est laudandus. Isti similes cum fue- rint Aristotelico repleti spiritu (vt iam vocales & progressiuos libros liceat vi- dere. vbi audierint vel legerint. De um- bris Idearū : iam verbo hærebunt di- centes ; ideas esse somnia , vel mon- stra. quas esto concesserimus, quæritur an quod rerum naturæ conformatur,

conuenienter dicatur currere sub vmbri-
 bris idæarum? Rursum vbi incurrerint
 locum ratiocinantis animæ. Iordane
 (inquit) iam animam texere dicis vel
 filare. Similiter & in aliis quibusdam
 buccas inflantes, per internum quen-
 dam hostem à fructus istius disciplinæ
 participatione diuertentur. Quibus
 hoc manifestari volumus. Nos quo-
 que in iisdem cum minus saperemus
 verasse animum, tunc n. (vt par erat)
 fide ad scientias captandas utebamus.
 Nunc vero vbi superum beneficio, ac-
 quisitis & inuentis ad vltiores pro-
 prios actus vti possumus citra contra-
 dictionis iustam notam: Si commodus
 est Platonicus terminus & intentio cõ-
 modai acceptatur. Si quoque Peripa-
 teticæ intentiones ad maiorem rei in
 hac arte faciunt expressionem, fideliter
 admittuntur. De aliis similiter iudi-
 cetur. Non enim reperimus vnum ar-
 tificem qui omnia vni necessaria pro-
 ferat. Non idem, inquam, Galeam,
 scutum, ensen, hastilia, vexilla, timpa-
 num, tubam, ceteraque omnia militis
 armamenta conficiat, atque perficiat.

Ita

Ita maiora, aliarum inuentionum tentantibus opera non solius Aristotelis Platonisque solius officina sufficiet: Quandoque etiam (ipsum queraro si nō conuictis vti videbimur terminis:) illud ideo est quia non consuetas per eos explicare cupimus intentiones. Per vniuersum autem diuersis variorum philosophorum studiis vtimur, quatenus melius propositum inuentionis nostræ insinuemus. Vnde nihil est quod faciat quominus periti in istis philosophandi generibus per se ipsos facilè (dummodo animum aduertant) hanc, & alias artes nostras intelligere valeant.

Artem istam sub duplici forma tractamus, atque via: quarum altera est altior & generalis tum ad omnes animi operationes ordinandas, tum etiam est caput multarum methodorum, quibus tamquam diuersis organis artificiosa potest pertentari & inueniri memoria: Et consistit ipsa primò in triginta intentionibus vmbRARUM. Secundo in triginta conceptibus ideARUM. Tertio in pluribus complexionibus, quæ fieri possunt ex intentionibus & cōceptibus

IORDANI BRV. NOL.
per industriofam adaptationem elemen-
torum primæ rotæ ad elementa fecun-
dæ. Altera quæ fequitur, eft contractior
ad certum memoriæ per artificium
comparandæ genus.

TRIGINTA INTEN- TIONES VMBRARVM.

INTENTIO PRIMA. A

Nico igitur annuete deo,
propiciisque diis sub ipfo
altiffimo principe magnis,
ita incipimus.

Hominis perfectionem,
& melioris quod in hoc mundo haberi
poffit adeptionem infinuans Hebræo-
rum fapientiffimus ; amicam fuam ita
loquentem introducit. SVB VMBRA
ILLIVS QVEM DESIDERAVERAM SEDI.
Non enim eft tanta hæc noftra natura

vt pro sua capacitate ipsum veritatis campum incolat, dictum est enim. Vanitas homo viuens. Vniuersa vanitas. & id quod verum est atque bonum, vnicum est atque primum. Quis autem fieri potest vt ipsum cuius esse non est propriè verum, & cuius essentia non est propriè veritas; efficaciam & actum habeat veritatis? Sufficiens ergo est illi atque multum: vt sub vmbra boni, verique sedeat. Non inquam sub vmbra veri bonique naturalis atque rationalis (hinc enim falsum diceretur atque malum) sed Methaphysici, Idealis, & supersubstantialis: vnde boni & veri pro sua facultate particeps efficitur; animus, qui & si tantum non habeat vt eius imago sit; ad eius tamen est imaginem: dum ipsius animæ diaphanum, corporis ipsius capacitate terminatum, experitur in hominis mente imaginis aliquid quatenus ad eam appulsum habet: in sensibus autem internis & ratione, in quibus animaliter viuendo versamur: vmbra ipsam.

INTENTIO SECVNDA. B

Hoc ipsum cum consideraucris : illud quòque tibi occurrat velim : vt à tenebrarum ratione seiungas vmbra. Non est vmbra tenebræ : sed vel tenebrarum vestigium in lumine . Vel luminis vestigium in tenebris. Vel particeps lucis & tenebræ . Vel compositum ex luce & tenebris. Vel mixtum ex luce & tenebris. Vel neutrum à luce & tenebris, & ab vtrisque seiunctum. Et hæc vel inde quia non sit plena lucis veritas , vel quia sit falsa lux . Vel quia nec vera nec falsa, sed eius quod verè est aut falsè, vestigium, &c. Habeatur autem in proposito, vt lucis vestigium, lucis particeps, lux non plena.

INTENTIO TERTIA. C

Porrò cum bifariam accidat intelligere lucem; & in regione substantiæ, & in regione eorum quæ circa substantiam, vel in substantia consistunt (vnde secundum duplicem sumitur vmbra

oppositionem) illud te meminisse oportet; lucem quæ circa substantiam est tanquam vltimum eius vestigium à luce quæ primus act^o dicitur proficisci. Vmbra quoque quæ est circa substantiam ab vmbra quæ ex substantia dicitur emanare. Ipsa est primum subiectum quod & materiam primam appellant phisici nostri: Eius omnia participia cum puram non recipiant lucem: sub vmbra lucis esse & operari dicuntur.

INTENTIO QVARTA. D

Consequenter te non prætereat quod cum vmbra habeat quid de luce, & quid de tenebris. Duplici aliquem accidit esse sub vmbra. Vmbra videlicet tenebrarum & (vt aiunt) mortis: quod est cum potentia superiores emarcescunt, & ostantur, aut subserviunt inferioribus. Quatenus animus circa vitam tantum corporalem versatur, atque sc̄sum. Et vmbra lucis, quod est cū potentia inferiores superioribus ad spirātibus in æterna eminentioraque

obiecta subiiciuntur, vt accidit in cælis
 versanti qui spiritu irritamenta carnis
 inculcat. Illud est vmbra incidere
 in tenebras: hoc est vmbra incidere
 in lucem. In Orizōte quidem lucis
 & tenebrarum, nil aliud intelligere pos-
 sumus quam vmbra. Hęc in orizonte
 boni & mali: veri & falsi. Hic est ipsum
 quod potest bonificari, & maleficari, fal-
 sari, & veritate formari: quodque istor-
 sum tendens sub istas, illorsum verò
 sub illius vmbra esse dicitur.

INTENTIO QUINTA. E.

VMbras eas in proposito maximè
 consideramus quæ sunt appetitū,
 & cognoscitiuæ facultatis obiecta, sub
 specie veri bonique concepta, quæ sen-
 sim ab vnitāte illa supersubstantiali de-
 cedentia, per crescentem multitudinē,
 in infinitam multitudinem (vt Pythago-
 reorum more loquar) progrediuntur:
 quæ quantum ab vnitāte recedunt, tan-
 tum ab ipsa quoque veritate elongantur.
 Fit enim ab ipso superessentiali ad es-
 sentialia ab essentialibus ad ipsa quæ sunt, ab

iis ad eorum vestigia, imagines, simulachra, & umbras excursus: tum versus materiam vt in eius sinu producantur; tum versus sensum, atque rationem vt per eorum facultatem dinoscantur.

INTENTIO SEXTA F.

VMbra in materia seu natura, in naturalibus ipsis, in sensu interno atque externo, vt in motu & alteratione consistit. In intellectu verò, intellectum que consequente memoria est vt in statu. Ideo sapiens ille viraginem supra naturalem & suprasensualem quasi notitiam consequutam: sub illius primi veri bonique desiderabilis umbra sedentem inducit. Quæ sessio seu status quia in naturaliter degentibus non multum perseverat (mox n. atq; statim sensus isti nos insiliunt atque deturbant, ipsique nostri duces phantasmata nos circumueniendo seducunt) sessio illa potius præterito absoluto vel inchoato, quam præsentis tempore designatur. Dicit. n. sub umbra sedi, vel sedebam.

INTENTIO SEPTIMA. G

CUm verò in rebus omnibus ordo sit atque connexio, vt inferiora mediis & media superioribus succedant corporibus; Composita simplicibus, simplicia simplicioribus vniantur. Materialia spiritualibus spiritualia, prorsus in materialibus adhæreant. Vt vnum sit vniuersientis corpus, vnus ordo vna gubernatio, vnum principium, vnus finis, vnum primum, vnum extremum.

Cūque (vt nō ignorauerunt Platonieorum principes) demigratio detur continua à luce ad tenebras (cum mentium quædam per conuersionem ad materiam, & auersionem ab actu; subeunt naturam, atque fatum) nihil impedit quominus ad sonum cytharæ vniuersalis Apollinis ad superna gradatim reuocentur inferna: & inferiora per media, superiorum subeant naturam: quæ admodum & sensu constat terram in aquâ, aquâ in aerem, aerē in ignem rarefieri: sicut ignis in aerem, aer in aquam, aqua in terram densabatur. Ita generali-

tervidemus in iis quę mutantur, motum statu, & statum motu semper terminari. Quod & in ipso cælo semper esse atque fieri optimè Peripateticorum quidam considerauere: cū quippè ipsum habere actum admixtum cum potentia dicunt (quamuis & aliæ sint mixtionis istius rationes) intelligūt eiusmotū esse in fine ad præteritū, & in principio ad futurum. Quidquid ergo sit de alia descensus specie de qua rheologorū prudētia decernat: illud obnixè nobis est intētandum, vt pro egregiis animi operationibus naturæ schalā ante oculos habētes, semper à motu, & multitudine, ad statum & vnitatē per intrinsecas operationes tēdere contendamus: quod cum pro facultate præstiterimus, pro facultate quoque diuinis multitudini mirabilib' operibus conformabimur. Ad ipsum rerū præsignata cōnexio, & cōnexorū consequentiā nos confortet & adhortetūr. Nouit quidē & docuit antiquitas quomodo proficiat discursus hominis à multis indiuiduis ad speciē, à multis specieb' ad vnū gen' ascēdēs. Insuper quomodo infima intelligētiarū per oēs formas intelligat species

distinctè, inferioris distinctè per plures
 atque multas formas ipsas omnes spe-
 cies concipiunt; superiores per paucio-
 res, suprema per vnam, & ipsum quod
 est supra omne non per formam aliquã.
 Porro si antiquitas nouit quomodo pro-
 ficiat memoria, à multis speciebus me-
 morabilibus, ad vnam multorum me-
 morabilium speciem se promouendo:
 ipsum certè non docuit.

INTENTIO OCTAVA. H

AD proximius quidem superius pro-
 ximum inferius per aliquos gradus
 contracta similitudine promouetur,
 quos certè gradus cum nactum fuerit
 omnes: iam non simile: sed idem cum
 illo dicendum erit. Quod sane quomo-
 do fiat per ipsum edoremur ignem: qui
 aquam non attrahit nisi in calore & rari-
 tate ad similitam. Per communem igitur
 similitudinem ab umbris datur ac-
 cessus ad vestigia, à vestigijs ad specula-
 res imagines, ab istis ad aliã.

INTENTIO NONA I.

Quoniā verò quod est simile simili;
 est etiam simile eidem similibus
 siue per ascensum, siue per descensum,
 siue per latitudinem: Hinc accidit vt
 (infra suos limites) natura facere posse
 omnia ex omnibus, & intellectus, seu
 ratio cognoscere omnia ex omnibus:
 Sicut inquam materia formis omnibus
 informatur ex omnibus; & passiuus
 (quem vocant) intellectus formis om-
 nibus informati potest ex omnibus: &
 memoria memorabilibus omnibus ex
 omnibus; quiā omne simile simili fit,
 omne simile simili cognoscitur, omne
 simile simili continetur. Porro simile
 remotum ad suum distans; per simile
 medium sibi que proximum tendit.
 Hinc herbae forma spoliata materia,
 non immediate formam induitur ani-
 malis istius, sed formis Chilli, sanguinis,
 & feminis medianibus: Hinc qui no-
 uerit apta extræmorum media: & na-
 turaliter & rationaliter omnia poterit
 ex omnibus elicere.

INTENTIO DECIMA. K

COeterum. Similitudinem illam quæ
 cū æqualitate currit: & vniformitati
 (quam equiparantiam appellant] con-
 sonat: in proposito sensu alium opera-
 tionum; siue ad internos, siue ad exter-
 nos referantur sensus, inutilem & malè
 officiosa habeto. Fit enim vt simili gali-
 ditate affectum nec similem, nec infra
 illius similitudinis gradus consistentem
 sentiat: sed eam quæ existentem in sen-
 sitiuo subiecto excellit. Hinc qualem re-
 digere in praxim debeas similitudinem
 præuideto, ne quæ sita ab adeptis quo-
 minus ingredi possint repellantur.

INTENTIO INDECIMA. L

Considera, mundum istum corpo-
 ream partibus eius omnino simili-
 bus existentibus, formosum esse nõ po-
 tuisse. In variorum ergo connexionè,
 partium pulchritudo manifestatur: &
 in ipsa varietate totius pulchritudo con-
 sistit. Hinc rei vmbratilis visio est visio-

DE VMBRIS IDEARVM.

num imperfectissima: quia quod imago cum varietate demonstrat: umbra quod est infra extrinsecæ figuræ terminos vt plurimum etiam e mentitos, quasi sine varietate profert. De umbra dixerim quatenus umbra est: non autem quâ talis quam in proposito recipimus.

INTENTIO XII. M.

Verum !Anaxagoricum Chaos est sine ordine varietas. Sicut igitur in ipsa rerum varietate admirabilem concernimus ordinem. Qui supræmorum cum infimis, & infimorum cum supremis connexionem faciens: in pulcherriam vnus magni animalis (quale est mundus) faciem, vniuersas facit conspici- rare partes. Cum tantum ordinem tanta diuersitas: & tantam diuersitatem tantus ordo requirat. Nullus enim ordo vbi nulla diuersitas extat reperitur. Vnde primum principium nec ordinatum, nec in ordine licet intelligere.

INTENTIO XIII. N

Certè si quemadmodum indissolubilis concordia fines primorum connectit principiis secundorum; & calcem eorum quæ antecédunt capitibus eorum quæ proximè sequuntur: cathená illam auream quæ è cælo fingitur ad terram vsque tensa contrectare valebis: sicut è cælo per te potest factus esse descensus, facile ad cælum per ordinatum ascensum remeare valebis. Per hanc artificiosam connexionem magnum experiri possumus memoriæ releuamen: quæ valet etiam nullam ad inuicem per se retinentiam consequentiam memoriæ ordinata presentare. Ipsum manifestatur in subsequenti carmine, vbi cum intelligatur Aries agere in Taurum, hunc que motū diuerso actionis genere, agere in Geminos. Et inde moti varia, consequentique actione deferantur in Cácrum. similiterque deinceps in aliis: eueniet vt ex intuitu vnus, alterius mox in mediatæque consequentis occursum collueremur.

DE VMBRIS IDEARVM.

DVx gregis, armenti regem sublatus in irā
In geminósque pedes, impete fronte fe-
rit.

Vindex mentè vacans hinc taurus concitus,
ictu

Irruit in Geminos impaciente fratres.
Germanos iuuenes affines protinus vnda
Excipiunt. Cancer rosida prata petit.
Repens obliquò lympharum Cancer alumnus,
Villosi vultum, fortè Leonis adit.

Percitus inde Leo crinitos surgit in harmos
Vnde vagans rapide visa Puella fera est.
Hanc petit: illa fugit: quæ gressu insana fugaci
Librantem incurrit perfica lance virum.
Aestuat hic, cupidis quem dum complexibus
hæret:

Attriti Vermis cuspis adunca ferit.
Formidans letum medicas dū currit ad artes
Ponè Sagittiferum sentit adesse virum.
Qui modò stuprata, quæ credit virgine læsus
Quo petit hunc iaculo, vulnerat ecce Ca-
prum

Ve primum intrusum ferrum persensit iniquè
Effugit in rapidas precipitosus Aquas:
Sic caper infelix à gurgite tractus aquarum;
Insueta inclusis Piscibus esca datur.

INTENTIO XIII O

A Scensus quidem qui fit per cōnexa atque cōcatenata, in proposito vmbra-
rum idealium: non est per catenam
similibus constantem annulis, ratione
quæ concipitur ex proximè dictis, at-
que deinceps enunciandis. Nec huius
catenæ annulus esse debet vmbra sub
qua intelligitur Leviathan dormire:
non inquam vmbra abducens à luce, sed
conducens ad lucem, quæ etiam si non
sit veritas: est tamen à veritate, & ad ve-
ritatem, ideóque in ipsa non credas esse
errorem sed veri latentiam.

INTENTIO XV. P

Non igitur confundens vmbra-
rum significatum per occultam omo-
nimyam, omnino hoc stultitiæ genus
incurras, vt sine delectu de vmbri-
sentias, intelligas, & decernas, opponitur
enim ea quam protegunt aliæ vmbrae
(pro qua dicitur. Protegunt vmbre vmb-
ram eius) ei quæ eleuatur super corpo-
rum

rūm altitudinem in confinio intelligentiarum . Pro qua dicitur operuit montes vmbra eius. A qua ea quæ producunt in nobis intelligentiam & memoriam, deducuntur & emanant: Et inquam tandē scandentia versus lucē terminantur. Hanc, vel huic similem figuram habēt, qui Cabaliftę dicuntur, quia velamē quod erat Typicē seu figuratiuē in facie Mosis : figuratē verō in facie legis: non erat ad deceptionem; sed ad ordinate promouendos hominum oculos, in quibus accidit læsio si repente de tenebris in lucem promoucantur.

Neque enim natura patitur in mediatum progressum ab vno extramorum ad alterum : sed vmbriſ mediātib; adumbratō quē lumine ſenſim. Natura lē vidēdi potentiā pōrdere nonnulli de tenebris in repentinam lucem prodeuntē tantū abest vt perquisito potirēt obiecto. Vmbra igitur viliūm preparat ad lucem. Vmbra lucem tēperat. Per vmbra diuinitas oculo esurientis, ſiſentisquē animæ caliganti, nūdas rerum ſpecies temperat, atque propinat. Eas igitur vmbriſ quæ non

extingunt: sed seruant, atque custodiunt lucem in nobis ; & per quas ad intellectum, atque memoriam promouemur, atque perducimur, recognosce.

INTENTIO XVI. e

IN suo genere dixit Theologus nisi credideritis, non intelligetis : & in suo genere confirmant philosophi ex concessis positisque, iis quorū fides esse dicitur (quæ fides apud Pythagoricos erat de non demonstratis, apud Peripateticos de non demonstrabilibus, apud Platonicos de vtrisque), aucupandas esse scientias: & ex iis quæ in virtute, & radice, & implicatione quadam continentur, ad formarum explicationem, & per naturalem, & rationalem cursum nobis est progrediendum. Natura dat inuolutas species, antequam tradat easdem explicatas. Similiter Deus, similiter & artes quæ diuinum, & naturalem ordinem pro dignitate persequuntur. Si quibus verò arduum videtur in vmbriis exerceri, & vanitatis suspectum si per eas ad lucem non pateat accessus ; norint talem defectum non esse ab vmbriis. No-

rint etiam sat expedire vel inuolutura tenere, quod nudum non capias.

INTENTIO XVII. R.

DE vmbriis physicis, sunt ex arborib' & herbis quæ fugant serpentes, & mitiora fouent animantia: sunt & contrariæ iis. De vmbriis autem idealibus (si verè sint ideales) cum omnes referantur ad intellectû & ad purgatum sensum interiorem non sunt quæ maximè non conducant si per eas fiat ascensus, & non dormiatur sub eisdem.

INTENTIO XVIII. S.

Non dormies si ab vmbriis physicis inspectis ad proportionale vmbra- rum idealium considerationem promoueris. Si ab oculis nostris elongatum corpus ad distãtem lucem accedat: minoratur illius ad oculos nostros vmbra; sed ipso corpore magis à luce recedente, minor ab illo transfunditur vmbra, visûque maius affertur impedimentum.

Maiora intensione lucis & densitate corporis, umbra perspicacior efficitur: expressior inquam redditur, atque formatior, quod inde est, quia in densitate, & raritate; continuitate & discontinuitate corpus imitatur. At vero talis imitatio per corpus detegitur.

INTENTIO XX. V

Vmbra motum corporis simul persequitur atque lucis. Mouetur corpus? Umbra mouetur. Mouetur lux? Umbra mouetur. Mouetur vtrumque? Umbra mouetur. Contra physicas obseruantias idem subiectum (subiectum inquam motus) simul diuersis, contrariisque subest motionibus. Quid, n? nonne necessario motu corporis ad lucem sequitur umbra? & motum lucis ad corpus sequitur umbra? nūquid soluitur hæc necessitas amborum concursu eū oppositis mouebuntur rationibus? Porro aduerte quemadmodum ad lucis motum mouetur umbra quasi fugiens; ad corporis autem motum quasi sequens: vnde non

DE VMBRIS IDEARVM.

videtur implicari contrarietas, sed concordantia in fuga vnius, & prosecutione alterius oppositi, atque cōtarij. Cæterum quomodo sit in istis, & proportionaliter in aliis: tu ipse perquire & considera: per nos enim res plusquam sat est aperitur iis, qui in hæc & alia animum aduertent.

INTENTIO XXI. X

Non te prætereat tandē vmbRARUM cum ideis similitudo tum enim vmbRæ, tum & ideæ non sunt contrariæ contrariorum. Per vnã speciem cognoscitur in hoc genere pulchrum & turpe; conueniens & inconueniens; perfectum, & imperfectum, bonum & malum. Malum enim imperfectum, & turpe proprias quibus cognoscantur non habēt ideas: quia tamē cognosci dicuntur & nō ignorari, & quidquid cognoscitur intelligibiliter per ideas cognoscitur: in aliena specie cognoscuntur, non in propria quæ nulla est. Illud enim quod est eis propriū, est nō ens in ente, vel (vt apertius dicā) defectus in effecto.

INTENTIO XXII. Y

VMbram si appellaueris accidens corporis à quo proiicitur: habes accidens vnius subiecti à quo recedat, & ad quod redeat vel secundum eandem speciem: vel secundum eundem numerum: Si volueris eam esse accidens eius in quod proiicitur; iam facies accidens ita ab vno subiecto separabile; vt idem numero diuersa peteret subiecta: vt cum per motum lucis, aut equi, vmbra equina quæ proiiciebatur in lapidem; nunc proiicitur in lignum. Hoc est contra physicam accidentis rationem: nisi in Scyllam te transportes negando vmbra esse accidens. Porro quid dicimus de idealibus vmbri? ipsas nec substantias esse intelligas, nec accidentia: sed quasdam substantiarum, & accidentium notiones. Si cui placeat eas animi, rationisque accidentia dicere, imperitè dicet: nō enim sunt habitus, nec dispositiones, nec facultates innatæ vel accidentes: sed quibus, & per quas dispositiones quædam, habitus, facultatesque produçuntur atque consistunt. Rectè

DE VMBRIS IDEARVM.

enim specularibus substantia & acci-
dens non diuidunt quidquid esse per
vniuersum dicitur, vt modo supponi-
mus. Consideratio ista non modicum
valet ad vmbrearum rationem habend-
dam.

INTENTIO XXIII. 2

VMbra non subest tempori, sed istius
tempori, non loco sed istius loco,
non motui sed istius motui. Similiter de
oppositis est intelligendum. Abstrahi-
tur ergo ab omni veritate, sed non est
sine illa. Et non reddit ineptos ad illam
(si idealis sit vmbra) cōcipere enim facit
contraria & diuersa, cum sit vnum. Vm-
bræ enim nihil est contrarium, precisè-
que nec tenebra, nec lux. Ad vmbra-
m ergo arboris scientiæ confugit homo
pro cognitione tenebræ, & lucis; veri, &
falsi, boni, & mali, cum quæreret ab illo
DEUS ADAM VBI ES?

INTENTIO XXIII. ↓

Illud etiam non est prætermitten-
dum quo minus cōsideretur, quod
vnum corpus opacum duobus vel plu-
ribus oppositum luminaribus: duas vel

i iij

plures proiicit vmbra. Intellige igitur quomodo, & penes quid vmbra sequatur corpus; & quomodo penesque quid lucem consequatur; & considera quemadmodum vmbra producit à corpore vno multiplicem lux multiplex; innumeræ luces innumeras vmbra, licet sensibilibus non appareant. Consequitur ergo alio modo lucem vmbra, licet eam alios ratione confugere videatur.

INTENTIO. XXV. A

NEC te prætereat quod vt vmbra lucem fugiat corporis quantitatem mentitur: & non nisi in certa vnicaque distantia, situ, & dispositione: secundum longitudinem, & latitudinem corpori æqualem, ab opposita luce producit vmbra, adeo vt ipsam lucem nihil magis fugere videatur, quàm corporis quantitatem per vmbra insinuare. Sol quippè quibusdam in locis nunquam vmbra corpori reddit æqualem, in aliis vero rarius & ad modicum temporis.

SI magnitudo corporis opaci lucidi corporis magnitudinem excædat; producit vmbre conum in corpore, basim vero proiicit in infinitam seu interminatam distantiam. Si vero magnitudo lucis, corporis opaci magnitudinem excædat: producit vmbre basim in corpore, conum verò determinabit in sua extra corpus ipsum proiectione ad talem, tantamque distantiam: quantam magnitudo corporis lucidi supra opaci corporis magnitudinem proportionalem obtinuit rationem. Hinc vmbra quam lunæ corpus lucidum produceret de terra in partem oppositam (posito quod sol absit ab hemisphærio inferiori) haberet pro cono certâ terræ marginem: basim vero eius extra terrâ quasi in infinitum crescens non esset determinabilis. Vmbra vero quâ solis corpus producit de terra: habet certos terræ terminos pro basi: conus autem ipsius Mercurij sphæram non attingit. Iam simile de ideis vmbriisque ipsarum iudiciû facito.

INTENTIO XXVII.

VNde quemadmodum de luce & tenebra (tenebram enim densitatē corporis appello) nascitur umbra, cuius lux pater est, tenebra mater: & non adest nisi hac & illo præsente: atque ita sequitur lucem, vt eandem fugiat: quasi pudeat ipsā matris speciē præsentrare patri: vt pudore saltē regiā progeniē protestetur. Veluti genere nobiles qui nobilitatem ipso habitu monstrare non valentes, ipso satis proprii habitus pudore demonstrant. Hinc crescente luce attenuatur, quæ illa se contrahente dilatur: eademque totum circumplectente corpus fugit.

INTENTIO XXVIII.

Sicut ex interposito perpendiculariter super planum inter Arcton & oculum gnomone, ex umbra imaginabili lineam lucramur meridianam: & infallibiliter alias multas tēporū differentias quæ in nocturno polarium stellarum circuitu ad differentias partium circelli

DE VMBRIS IDEARVM

quas linea in illius tēsa circumferentiam per numeros manifestat. Non minus & ideales vmbrae per physica corpora ad ideas innumeras poterunt tibi rerum significare proprietates & differentias.

INTENTIO XXVIII.

ET veluti sol sex vmbRARUM cardinales immittit differentias. Aliam oriens: cum proiicit vmbraM corporis in occasum; Aliā occidens, cum extēdit illam in orientem. Aliam meridianus & in Australi latitudine versus Boream. Aliam in latitudine Septentrionali versus Austrum: Aliam si nullam admittit latitudinem. Ex cingulo (quod aiunt) cæli perpendiculares intendens radios, versus nadir suum terræ producit vmbraM. Ab ipso autem emisphærij alterius opposito versus augem effundet ipso progressu attenuandam vmbraM. Ita nobis in orizonte naturæ, & in æquilibrata rectaque eiusdem sphæra constitutis sub æquinoctiali sensus, vel intellectus æquidiali: sex sub æternis ideis formantur vmbRARŪ differentię, ex qui-

bus omnimodam ad lucem conuersionem possimus accipere.

INTENTIO XXX. A

VT vero intelligis omnes vbrarum differentias ad sex cardinales tandem referri: non minus scire debes quod omnes tandem ad vnam focundissimam, aliarumque fontem generalissimum reduci debeant. In proposito (inquam) nostro vna potest esse omnium idearum vmbra, Additione, subtractione, & alteratione generaliter dictis omnes alias conflans, iudicans, atque præsentans. Sicut in arte materialiter per substantium subiectum, formaliter autem per adiectiuum, quæ recipiunt in se ipsis alterantia, transponentia & vniuersaliter diuersificantia: Analogiam enim quandã admittunt methaphysica, & logica, physica: seu ante naturalia, naturalia, & rationalia. Sicut verũ, imago, & vmbra. Cæterum idea in mente diuina, est in actu toto simul te, vnioco. In intelligentiis sunt ideæ discretis actibus. In cœlo, in potentia actiua multiplici & successiuè. In natura per

DE VMBRIS IDEARVM.

vestigii modum quasi per impressionem. In intentione, & ratione per vmbrae modum.

Adest paradigma vnus, ideae actu infinitas rerum differentias habentis, & vnus vmbrae in facultate infinitarum differentiarum. Linea a b iacens lineam c d perpendiculariter cadentem & duos rectos angulos constituentem excipit. Iam si linea cadens inclinatur versus B: reddet angulum acutum ex vna parte, ex altera vero obtusum. Magis atque magis inclinata in f, g, h, i, k, & ita deinceps; obtusos, acutosque magis hinc inde dabit angulos.

Ita patet quomodo in facultate quarum illarum rectarum linearum; sint infinitae acutorum, obtusorumque angulorum

differentiæ. In prima causa hæc facultas non differt ab actu, quæ, & in qua quidquid esse potest, est. Quandoquidem esse & posse identificantur in ea. Ideoque in ipso D infinitæ simul, & vnum sunt angulorum differentiæ. In motore cælesti est in potentia actiua: sicut in manu quæ potest mouere in punctū $E, F, G,$ & alios innumeros: non tamen mouit. In cælo sicut in mixto ex actiua & passiuo, sicut in linea CD quæ potest moueri ad efficiendum angulum hunc & illum: secundum quippè multas rationes cælum intelligitur à Peripateticis habere actum potentie ad mixtum. In mobilibus consequentibus atque materia, est in potètia passiuo, significata per D , quod innumerabiles differentias acuti, & obtusi per modum essendi in materia, & efficiente, & modum participantem de actu, deque potentia vt patet. Hoc quod diximus de differentiis angulorum: referas ad specierum differentias, quæ dicuntur esse sicut numeri. Vnde in omnibus & per omnia quælibet posse figurari manifestum est.

IORDANI BRV. NOL.

TYPVS VMBRARVM.

...

DE TRIGINTA IDEARUM CONCEPTIBVS.

Nam ad triginta Idearum
conceptus, primo simpli-
citer; secundo cum inten-
tionibus umbrarum com-
plexè concipiendis, con-
sequenter progrediamur.

CONCEPTVS PRIMVS. A

LVciferos (inquit Plotinus) in facie
Deus oculos fabricauit : cæterisque
sensibus adhibuit instrumenta : vt inde
tum naturaliter seruarètur , tum etiam
cognata luce aliquid contraherent.
Quibus sane verbis manifestat aliquid
esse præcipuum, quod de mundo intelli-
gibili ad ipsos pertineat.

CON-

Non fas est cogitare mundum istum
 plures habere principes, & per con-
 sequens plures habere ordines præter
 vnum. Et consequenter si vnum est or-
 dinatum, membra ipsius alia membris
 aliis sunt adnexa & subordinata. Ita vt
 superiora secundum venius esse subsi-
 stant in extensam molem, & multipli-
 cem numerum versus materiam se ex-
 porrigentia. Vnde ab eo quod est per se
 maxime ens, ad id quod minimum ha-
 bet entitatis, & prope nihil haud temere
 non oportet fiat accessus. Quem ordinem
 cum suis gradibus, qui mente conceperit
 similitudinem magni in pondi con-
 trahet aliam ab ea quam secundum na-
 turam habet in se ipso. Vnde quasi per
 naturam agens: sine difficultate peraget
 vniuersa.

CONCEPTVS **LII** **C**

Quia in his quæ semper fiunt non est
 consultatio, & argumentatio. Si ali-

quid demonstratum fuerit semper idem
 facere: actus argumentationis tollitur
 ab eo, tollitur & consilium. Sed ut qua-
 dam fontase ipsa fontas quasi natura
 liter experimente vel aliquid è sua na-
 tura explicante, & effundente, opera sua
 perficit. Ad cuius operantis similitu-
 dinem propius accedit quod, idem ut
 plurimum, & frequentissime operatur.
 Fact enim vultus quibusque cogi-
 tans & decernens, in perfectam, ex quisi-
 tumque adum procedat. Qui ergo in
 hoc consistit atque benepotens, a loco
 rationes idearum absolbet atque tem-
 poris diuisis in suis operibus
 conformabitur, sicut ad intellectum per-
 tinent sicut ad voluptates. Id fontase fa-
 ciebat is qui dixit **NON CARNEM CON-**
SISTENTIS NON RESPONDET SI CARNEM
ET VITAM *et c.* **et c.** *et c.* **et c.**
et c. *et c.* **et c.** *et c.* **et c.**
et c. *et c.* **et c.** *et c.* **et c.**
et c. *et c.* **et c.** *et c.* **et c.**

Quod si possibile est atque verum:
 intellectuale animam non verè
 insitam atque infixam, inexisten-
 que corpori licet apprehendere sed ve-
 re ut assistentem & gubernantem, ita

DE VMBRIS IDEARVM.

vt perfectam à corpore seorsum pre se
ferre possit speciem. Cui sententiæ (sine
controuersia) Theologus ille adstipula-
tur maximè: qui perfectiori eam intitu-
lans nomine, interiorem hominem ap-
pellauit. Quod si pro huius confirma-
tione, operationes sine corpore eidem
possibiles exquiras: Ecce certo loco
temporique non adstrictis copulatur
ideis, quotiescumque mente animo-ue
solutus homo materiam destituit atque
tempus.

CONCEPTVS V.

Habet anima substantiam ita ad su-
pernos intellectus se habentem,
sicut diaphani corpus ad lumina (vt &
principes Platoniorum intellexere)
quod pro diaphanitate transparentia-
que sua, non nihil velut innatæ lumino-
sitas admittit, quæ semper est in actu
cum exuta est à corpore, tanquam regio-
nem lucis inhabitans. In corpore verò
degens tãquam cristallus cuius diapha-
nitas opacitate terminatur: habet spe-
cies sensibiles vagas: quæ per conuer-

sionē, & auersionem iuxta temporum, locorumque differentias, accedunt atque recedunt.

CONCEPTVS VI. F

Rerum formæ sunt in ideis, sunt quodammodo in se ipsis; sunt in cœlo; sunt in periodo cœli, sunt in causis proximis seminalibus; sunt in causis proximis efficientibus, sunt indiuidualiter in effectu, sunt in lumine, sunt in extrinseco sensu, sunt in intrinseco: modo suo.

CONCEPTVS VII. G

Receptione formarum idè materia non impletur (vt per æternam nouarum affectationem protestatur) quia nec veras accipit; nec verè recipit quod recipere videtur. Non enim quæ verè sunt, sensibilia ipsa sunt, atque indiuidua: vt autumat qui hæc primo, principaliter, & maximè substãtias appellat. Quæ.n. verè sunt semper manent: quæ autem generationi subiacent, atque corruptioni non verè dicuntur esse. Quod non solum rectius philosophãtib; pla-

DE VMBRIS IDEARVM.

cet. Sed & Theologorum alios audimus exteriorum hominem sub hac conditione naturali vanitatem appellantes.

Alij vero cuncta quæ fiunt sub sole, id est quæ regionem incolunt materiæ vniuersalem vanitatis notam subire volunt.

Ab ideis igitur, ab ideis, conceptionum fixationem perquirat anima, si intelligis.

CONCEPTVS VIII. H

Idem primum hominem. Animam secundum. Tertium verò quasi iam non hominem dixit Plotinus vbi de ratione multitudinis idearum edisserit.

Dependet secundus à primo, tertius à secundo, dum per ordinationem, contractionem, & compositionem, ordinatur ad physicam subsistentiam. Pro metaphysico igitur conceptu tertius ascendat in secundum: secundus in primum.

CONCEPTVS IX. I

Idem, manens, & æternum coincidunt. Idem enim quia idem, manet, & est æternum. Æternum quia æternum, manet, & est idem. Manens, quia manens est idem, & æternum.

Nitatis igitur in ipsum idem oportet, vel id in quod idētitatis habet rationem; vt permanenter, & perseueranter habeas. Id si capies: caput habebis quo specierum fixationem facias in anima.

CONCEPTVS X. k

SENTENTIA hæc satis digna est vt in ea smētis acies figatur. Intellectus primus lucis amphitrites: ita lucē suam effundit ab intimis ad externa, & ab extræmis attrahit: vt quidlibet ab ipso pro capacitate possit omnia contrahere, & quælibet ad ipsum pro facultate per ipsius luminis viam tendere. Hoc forte est quod quidam intellexit dicens. *ATTINGIT A FINE VSQVE AD FINEM.* & alius dicens. *NON EST QUI SE ABSC. A' CAL. EIVS.* Lucem hic intelligo intelligibilitatem rerum quæ sunt ab illo, & ad illum tendunt, & id quod concomitatur intelligibilitatem. Hæ res cum profluunt aliæ ab aliis, diuersæ à diuersis; in innumerum multiplicantur vt eas nisi qui numerat multitudinem stellarum, non determinet: Cum verò refluent

DE YMERIS IDEARUM.

vniantur vsque ad ipsam ynitatem quæ
ynitatum omnium fons est.

CONCEPTVS XI. I

Primus intellectus fecunditate sua,
modo suo propagat ideas nõ nouas,
nec nouiter. Natura nouas res produ-
cit in numero, non nouiter tamen (mo-
do suo) si semper eodem modo opera-
tur. Ratio nouas atque nouiter in infi-
tum species format: componens, diui-
dens, abstrahens, contrahens, addens,
subtrahens, ordinans, deordinans.

CONCEPTVS XII. M

Deformium animalium formæ, for-
mæ sunt in cælo. Metallorum in
se non lucentium formæ, lucent in pla-
netis suis. Non enim homo, nec anima-
lia, nec metalla vt hic sunt, illic exi-
stunt. Quod, n. hic discurret illic actu
viget, discursione superiori. Virtutes
enim quæ versus materiam explican-
tur: versus actum primum vniantur: &
complicantur. Vnde patet quod dicunt

õ iiij

Platonici, ideam quamlibet rerum etiã non viuentium, vitam esse & intelligentiam quandam. Item & in prima mente vnã esse rerum omnium ideam, Illuminando igitur, viuificando, & vniendo, est quod te superioribus agentibus conformas, in conceptionem & retentionem specierum efferaris.

CONCEPTVS XIII. N

Continet lumen, vitam intelligentiam, vnitãque prima: omnes species, perfectiones veritates, numeros, rerumque gradus. Dum quæ in natura sunt differentia, contraria, atque diuersa: in ea sunt eadem, conuenientia, & vnum. Tenta igitur an possis viribus tuis identificare, concordare, & vnire receptas species, & non fatigabis ingenium: mentem non turbabis, & memoriam non confundes.

CONCEPTVS XIII. O

Cum deueneris ad rationem qua conformabere cœlo corpõri, quod animalium inferiorum etiam vilium ratione non vili formas continet pedem ne

figito, sed nitaris ad intellectualis cæli
conformitatem : quod tōtius mundi
formas, præstantiori modo possidet,
quam cœlesti.

CONCEPTVS XV. P

Talem quidem progressam tunc te
verè facere comperies, & experie-
ris cum à confusa pluralitate, ad distin-
ctam vnitatem per te fiat accessio : id
enim nō est vniuersalia logica conflare,
quæ ex distinctis infimis speciebus, cō-
fusas medias, exque iis confusiores su-
præmas captant: Sed quasi ex informi-
bus partibus & pluribus, formatum to-
tum & vnum aptare sibi. Sicut manus
brachio iuncta: pēsque cruri, & oculus
fronti, cum sunt composita: maiorem
subeunt cognoscibilitatem, quam posi-
ta seorsum. Ita cum de partibus & vni-
uersi speciebus, nil sit seorsum positum
& exemptum ab ordine (qui simplicis-
simus, perfectissimus, & citra numerum
est in prima mente) si alias aliis conne-
ctendo, & pro ratione vniendo conci-
pimus: quid est quod non possimus in-
telligere memorari & agere?

CONCEPTVS XVI.

VNum est quod omnia definit. Vnus est pulchritudinis splendor in omnibus. Vnus è multitudine specierum fulgor emicat. Quod si conicias: tale inter oculos tuos, & vniuersaliter visibilia interpones oculare, vt nil sit quod te fugere possit omnino.

CONCEPTVS XVII.

ERror nobis & obliuio accidit; quia apud nos ex forma, & infirmi viget compositio. Formatio quippe corporei mundi, forma inferior est, ex ipsius enim vestigio, & deformitate componitur. Illuc igitur ascende vbi species sunt puræ, nihil informe, & omne formatum ipsa forma est.

CONCEPTVS XVIII.

NOtauit Platoniorum princeps Plotinus. Quamdiu circa figuram oculis duntaxat manifestam quis intuedo versatur, non dum amore corripitur: Sed vbi primum animus se ab illa reuo-

DE VMBRIS IDEARVM

cans, figuram in se ipso concipit non diuiduam, vltraque visibilem: protinus amor oritur. Simile iudicium de obiectis intelligibilibus; ei quod est de appetibilibus. Hinc igitur inuestiga & contemplare quomodo species citius, viuacius, atque tenacius concipiantur.

CONCEPTVS XIX. T

SEPTEM gradibus (quibus duos addidimus) constare intellexit Plotinus Schalam qua ascēditur ad principium. Quorum. Primus est animi purgatio. Secundus attentio. Tertius intentio. Quartus ordinis contemplatio. Quintus proportionalis ex ordine collatio. Sextus negatio, seu separatio. Septimus, votum. Octauus transformatio sui in rem. Nonus transformatio rei in seipsum. Ita ab vmbri ad ideas patebit aditus, & accessus, & introitus.

CONCEPTVS XX. V

OMNE quod est, post vnum; necessario multiplex est & numerosum.

Præter vnum igitur atque primum omnia sunt numerus. Vnde sub infimo gradu schalę naturę est infinitus numerus, seu materia : in supræmo vero infinita vnitas, actusque purus. Descensus ergo, dispersio, & euagatio fit versus materiam. Ascensus, aggregatio, & determinatio fit versus actum.

CONCEPTVS XXI. X

Per numeros (inquiunt nonnulli) entia, se habere ad id quod verè est, seu verum ens, sicut materia per inchoationem formarum se habet ad formas.

CONCEPTVS XXII. Y

TRiplicem considera formam. Quarum prima est à qua rem ipsam formari contingit, vtpotè quæ producit actū: & istā nō propriè ideā, vel rerū producendarum formam appellamus. Secunda qua res ipsa formatur tanquam parte: & huic non conuenit similitudinē dici eius, cuius est pars. Tertia quæ aliquid terminat, & figurat tanquam inhærens qualitas: & eiusmodi non potest

recipere ideæ rationem, cum ab eo cuius est forma non separetur. Quarta ad quam aliquid formatur, & quam aliquid imitatur: & hæc vsu loquentium consuevit nomen ideæ retinere. Et hæc quatrifariam dicitur. In artificialibus ipsis, ante artificiata. In intentionibus primis, ante secundas. In principiis naturæ, ante naturalia. In diuina mente, ante naturam & vniuersa. In primis dicitur technica, in secundis logica, in tertiis physica, in quartis metaphysica.

CONCEPTVS XXIII Z

Quædam formæ imitantur vt ex natura: veluti imago in speculo obiectæ rei formam. Quædam ex institutione: veluti figura impressa sigillum. Rursum quædam imitantur vt per se: quemadmodum pictura quæ ex intentione pictoris aliquem presentat. Quædam medio modo inter per accidens & per se: vt si fiat pictura ad presentandum quem potest presentare.

Quædam verò vt fortè obtigit: quemadmodum cum effigiem depictam accidit præter intentionem quempiam imitari. Quædam nec per se neque per accidens quæ ad nullum prorsus referuntur nec referri possunt imitandum, si possibile est tales esse formas. In primis est ratio maior idealis. In secundis minor. In tertiis minima, in quartis nulla.

CONCEPTVS XXIII. I

A Gens ex natura vel à casu, non ex præscripto voluntatis, non supponit ideas. Tale si esset primus efficiens: nullæ essent ideæ, & agens nullum ex arbitriò operaretur. Cæterū valeat Democritus, Empedocles & Epicurus. Si habes impossibile vt agentis ratio à quocunque separaretur: & importunius ipsum id omnibus rimabere ni omnia tibi reddantur possibilia, reddentur plurima.

Dixit vnus de nostratibus. Exemplaris forma habet rationem finis, & ab ea accipit agēs formā qua agit quod sit extra ipsum. Non est autem conueniens putare deum agere propter finem alium à se, & accipere aliundè quod sit sufficiens ad agendum: idcirco ideas non habet extra se. Nos autem oportet eas extra, & supra nos inquirere: cum umbras earum tantum in nobis habeamus.

Per speciē quæ est in intellectu melius aliquid apprehenditur, quàm per speciē quæ est in physico subiecto, quia est in-materialior. Similiter melius cognoscitur aliquid per speciē quæ est in mente diuina, quàm per ipsam eius essentiam cognosci possit. Dabrequiruntur ad speciē quæ est mediam cognoscendi: representatio res cognita, quæ conuenit secundum propinquitatem ad cognoscibile, &

esse spirituale, & in materiale secundum quod habet esse in cognoscente.

CONCEPTVS XXVII. O

Sicut ideae sunt formae rerum principales, secundum quas formatur omne quod oritur & interit: & non solum habet respectum ad id quod generatur & corrumpitur, sed etiam ad id quod generari & interire potest. Ita tunc verum est nos in nobis idearum ymbrae efformasse, quando talem admittunt facultatem & contractibilitatem; ut sint ad omnes formationes possibles adaptabiles. Nos similitudine quadam formavimus eas, quae consistunt in revolutione rotarum. Tu si aliam potes tentare viam tenta-

CONCEPTVS XXVIII. V

Accidentium ideas non posuit Plato. Cum quippe intelligeret eas esse proximas rerum causas: vnde si quid praeter ideam esset proxima causa rei, illud non volebat habere ideam, ideoque in iis quae dicuntur per prius & posterius non esse voluit communem ideam: sed

sed primum esse ideam secundi . Vnde Clemens philosophus in entibus superiora volebat esse inferiorum ideas.

Accidentium ideas esse volunt Theologi qui intelligunt Deum esse immediatam causam vniuscuiusque rei, licet secundos deos causasque non excludant. Et nos in proposito idè omnium volumus esse ideas : quia ab omni conceptibili ad easdem conscendimus. De omnibus enim formamus umbras ideales . Nec propterea destruimus Platoniam doctrinam vt intelligenti patet.

CONCEPTVS XXIX. A

Singularium ideas non posuit Plato, sed specierum tantum. Tum quia ideæ pertinent ad formarum productionem tantum, non materiæ. Tum etiam quia formæ principaliter sunt intentæ per naturam, non autem genera & indiuidua.

Singularium ideas ponunt Theologi, quia & quantum ad materiam & quantum ad formam attinet, totalè causam

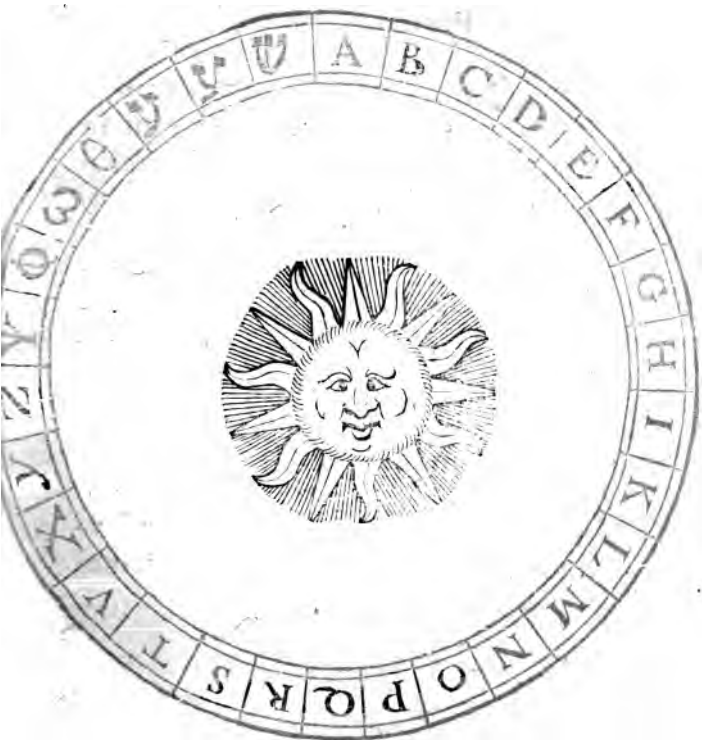
asserunt esse Deum. Et nos in proposito singularium ideas volumus, quia summimus ideati rationem secundum universalem figurati, & apprehensi similitudinem: siue illa sit ante rem, siue in re, siue res, siue post rem: atque ita siue in sensu, siue in intellectu, & hoc siue pratico, siue speculatio.

CONCEPTVS. XXX.

Ideas minus communes in ideis communioribus generatas quidam collocant, ac tandem omnium idearum genera in ipso ente primo, quod summum intelligibile vocant, uniunt. Tu umbras idearum minus communes in communioribus; & subiecta earum extrinseca minus communia, in comunioribus collocare memento.

DE VMBRIS IDEARVM.

TYPVS IDEALIVM INTENTIONVM.

ū ij

DE COMPLEXIONE QVÆ
FIT CONCVRSV PRIMÆ
rotæ cum secunda.

Portebit ergo volentem per se ipsum artē generalē ad habitū intellectus, voluntatis, & memoriæ captare (licet eam in presentiarum ad memoriæ perceptiones contrahamus): Primo callere elementarium primum cum suis significationibus. Secundo secundum. Tertio secundum deducere per primum. Prima duo nos prestimus, quæ optimè peruia sunt versatis in peripateticis doctrinis & Platonis. Tertium ipsius industriæ committimus.

Iam applicationem, & intentionis vniuersalis contractionem, ad artem memoriæ aggrediamur.

Pro Erratis, quæ intellectum turbant.

Nota. Nuncurum primum significare paginam. Literam. a. significare primam faciem paginæ, literam b secundam, numerum secundum lineam.

1. a 18. Singulorum.
4. b 2 exarata
5. a 2 post Exemp. adde Vestigia
9. a 4 possit
6. b 12 intensionem
17 præsentandæ
11. a 7 cauetur
17. a 5 sint. lege. secundum
16 lege. requisitum
25. a pen. fixationem
28. b 4 apotheca ref.
32. b 13 Sententiæ initialium
40. a 21 innixum
14 vindicare.
41. a 14 lege. composito
18 S C R O ↓
73. a 3 hinc in perfecti.

ARS MEMORIÆ
IORDANI BRUNI.

I

HINC artem sub umbrâ
Idearum. degere arbitramur,
cum aut torpentem naturam
antecedendo sollicitat; aut
deuiam & exorbitantem dirigit
& perducit; aut deficientē
lassāque; roborat atque fulcit,
aut errantem corrigit, aut
perfectam sequitur, & industriam
emulatur.

II

Est quidem huiuscemodi ars rerū
prosequendarum in genere discursiua
architectura; & habitus quidam
ratiocinantis animæ, ab eo quod
est mundi vitæ principio, ad
omnium atque singularum se
exporrigens vitæ principium.
Nulli de potentiis ipsius tanquam
ramo innixus, neque de peculiari
quadam emergens facultate: sed
ipsum totius stipitem ut-

a

potè ipsam animę totius incolens essentiam. Quod non ab re dictum existimari: si quippè in memoratiua potentia consisteret: quomodo effunderet ab intellectu? si in intellectiua: quomodo è memoria, sensu, & appetitu transmitteret? Porro per ipsam regulamur & dirigimur, ad intelligendum, discurrendum, memorandum, phantasiandum, appetendum, & quandoquę ut volumus sentiendum.

II.

At vero hoc quo, generaliter ad omnes atque singulas functiones anima fertur, quale sit, & quomodo: nõ satis est apertum, quæritur n. quid est quo artem induit anima? qua arte anima artē induit? nunquid non artem conuenit appellare quo technica mater natura ex frequentis actibus, expertem se reddere nititur?

III.

Nõne licebit dicere antè plurimas artes extare artem quam organicã dixerim: cum plurimi artificum vtantur organo; quorum tamè ars non est organũ; sed per organum profequuta? Nonne artem dicere licet quę artium fabricat

instrumentum? quid, n. erit si non est ars? Adhæc si organum non precessit quo oportuit aliud fabricari: expone mihi artis rationem, quæ artē debuit precessisse? In quo nam vt in subiecto agentis, ars organica præextitit? Omni proculdubio in physico illo quod præerat. Illud positione quadam formatū est in primi organi intimæ susceptiuū denominationis. Quod si vulgariter philosophanti placeat ab extrinseca forma rei essentiā primò denominare: dimittimus. Quia consuetum est artificialium rationem, in forma extrinseca ponere: cum ars nō profundet in intima materiæ. Sed hic distat à nostra intentione: ita vt non intelligat.

V

Quod si ita est vt melius philosophantibus apparet: id quod primò est ars, nil aliud est dicendum, quam naturæ facultas connata rationi, cum seminibus primorum principiorum, quibus inest potentia, qua ab extrinsecus obiectis tamquā diuersis illectentur illecebris; & ab agēte intellectu tāquam irradiante sole illustrentur: & ab æternis Ideis quasi si-

derum mediante concursu influxum recipiant: dum ab optimo maximo fecundante cuncta in actum, atque finem propriū pro viribus consequendū ordinētur: Ex quibus manifestatur nō temerē nos de dalm naturam artium omniū fontem, atque substantiā velle nūcupari.

VI.

Considerato igitur qua intentione possimus expressisse, artem in quibusdā excellere naturā: eandēque in aliis ab illa superari. Id n. esse minimē potest quā ubi naturā in actibus remotioribus, quasdam rationes maiores, quam in mage propinquis ostendere conspexerimus. Ipsam perpetuare fertur in eadem specie formam substantialem, quam non valet secundum numerum eandem perpetuasse: in quibus artis facultas nō extenditur. Forma vero extrinseca, atque figura inuentoris clavis magnę; per artē duro committitur lapidi, vel adamanti. Item conditiones, actus, & nomen memorię, & cogitatiuę obiectis perpetuāda cōmittuntur; quæ tamē natura retinere nō potuisset: quādoquidē fluctuātis materię stomachus maturē omnia digerit.

VII.

Sed vnde inquam hæc arti facultas? inde nimirum vbi viget ingenium. Ingenium cuius est proximè? hominis. Homo vero cum suis facultatibus omnibus vnde emanauit primo? à natura sanè parturiente. Ergo si rem ab exordio intueberis, & ab ipsa radice hanc arborem transplantandam velis euellere: ad naturæ cultum, atque recognitionem inclinator. Id sanè præstabis cum vociferanti, clamantique principio, in timidusque nos illustranti animum intenderis. Natura est quæ animis corpora confingit; Natura animis instruméta congrua suppeditat. (vnde Pythagorei, & ingenia Magorum, vitam, atque animæ speciem à corporis forma deprehendisse perhibētur). Natura ipsa tibi (nisi auertaris) aderit in omnib⁹: vniuersalis n. natura non contrahitur quo minus nobis extet officiosa, super omnia enim pluit Iuppiter germina, & super omnes plátas oritur benignus Apollo. Sed non omnia parem à superis imbuūt vitam: cum non pariter omnia ad illos conuertātur, vt manifesté patet in nobis qui per nos

ipſos ab illorum communicatione di-
uellimur.

VIII.

Per naturam intelligit quid ab arte distinguitur. Cum igitur omne poſſibile natura præſtet, ſiue antè naturalia, ſiue in naturalibus, ſiue per naturalia: ita intelligas à naturalibus omnibus actionem proficisci: vt naturam per eadem agere nō ignores. Distinguat quantumlibet, agens poſitium à naturali vulgaris philoſophia; non. n. inficiam. Illud mihi iurè admitti volō: vt ita diſtinguatur, ſicut organum operantis ab ipſo diſtinguitur operante; ſicut medium ab ordinante, brachium ab exagitante.

IX.

Propterea intelligas nos minimè al-
ligatos eſſe communi philoſophiæ, cum
naturæ nomen materiæ, formæque ad-
ſtrinxerit: ſed & cum efficiens intrinſe-
rum principium recognouerit; ſiue ſit
omnibus commune, ſiue ad hoc ſuppo-
ſitum, vel ad illud fuerit contractum.
Vnde libentius idiotas loquentes audi-
mus: dum naturam iſtius hominis, cum
illius hominis natura comparant: non
n. vt vniuerſale logicum, vel ad eius ſimi-

litudinem licet apprehendere naturam:
sed vt physicum, quod est tum in omni-
bus, tum ad singula contractum.

X

Hæc est quæ mediatè sensibilia præterita
& abientia: præsentia reddit, atq; cõspi-
cua: hinc quidẽ visu sensibilia per sculp-
turam, atque picturã: inde vero fluentia
verba, & quasi in nihilum prodeuntia; sta-
bilia, fixãque reddit per scripturã. In su-
per & conceptus, & silentes intentiones
cominus cõnunicabiles, ê minus ad om-
nia loca transmittit, atque tempora.

XI.

Quod liberè siue fatum, siue necessi-
tatem, siue bonum, siue demourgõ, siue
mundi animam, siue naturam appellare
consuevere: ab imperfectis ad perfectã,
inferioribus istis cõmunicanda: motu at
que tempore procedit, quòd in omni-
bus, & singulis est idẽ pr̃ncipium. Hinc
& eadem serie progressum facere dici-
tur ars, quam manu ducit. Ideo (vt ad
propositum intentionis nostræ spectat)
cultris in arborum corticibus prior scri-
psisse perhibetur vetustas. Cui successit
ætas in lapidibus celte excauatis inscri-

bens: Quam sequuta est papyrus sepia-
rum succis exaratis. Inde pergamenæ
membranæ atramento artificioso magis
intinctæ. Proinde charta & inhaustum,
præloque premendæ in vsum longè
omnium aptissimum literæ. A cultris
inquam ad stilos, à stilis ad spongias; à
spongiis ad calamos; à calamis ad pen-
nas; à pennis ad fusilia tandem elementa
peruentum. Haud secus in ijs quæ ad
scripturam pertinere videntur internam
contigisse arbitramur: dum ab antiquo
humanum studium siue à Melico Simo-
nide, siue ab alio sumpserit exordiū: quæ
locorū, & imaginum proportionalium
chartæ atque scripturæ, actūque phanta-
siæ & cogitatiuæ, locum scriptoris & ca-
lami subeuntibus; species rerū memo-
randarū in interno libro inscribere stu-
duerunt. Quorum industriæ quid, &
quantum addiderimus: ipsorū qui hæc
nostra cum illorum monumentis con-
ferre poterunt, esto iudicium. Iam quæ
ad nostrā faciunt praxim aggrediamur.

XII.

Habes in libro clavis magnæ duode-
cim indumentorum subiecta. Spe-

cies, Formas, Simulachra, Imagines, Spectra, Exemplaria, Indicia, Signa, Notæ, Characteres, & Sigillos. Quorum quædam referuntur ad sensibile ob oculos (siue natura siue arte figurate dicta) cuiusmodi sūt extrinseca forma, Imago. Exemplar quæ per picturam, & alias figuratiuas artes emultrices matris magnæ describunt, atque describuntur. Quædam ad internum sensum referuntur in quo magnificantur, protelantur, & multiplicantur, in mensura, duratione, & numero: vt sunt quæ contrectanda phantasticæ se offerunt facultati. Quædã sunt quæ in eodẽ versantur similitudinis pũcto: vtpote quæ à forma eiusdẽ generis, & substantia eiusdẽ speciei extrahunt exemplar. Quædã à propria proposito substantia deficiunt, vt patet in omnib⁹ in quibus sophista mendicat à reali, & vniuersaliter ars emulatrix à natura. Quædam verò ad eò arti videntur appropriata: vt in eisdem videatur naturalibus omninò suffragari: hæc sūt Signa, Notæ, Characteres, & Sygilli: in quibus rãtum potest; vt videatur agere præter naturã, supra naturam, & si negotium requirat, contra naturam.

Hiſce ſuccurrit vbi figuras & imagines reddere nõ poſteſt: cum in imaginabiliũ, vel figurabilium genere non verſentur. Carẽt n. illa accidẽtib; illis quibus ſenſum pulſari conſueuere ianuã : carent partium differentia, & diſpoſitione, ſine quibus antecedentibus, effigiantis actus non ſuccedit. Horum genus ex vna parte ingrediuntur quãdam medio ſe habentia modo: nempẽ quã quodammodo referunt, & referuntur : cuiuſmodi ſunt indicia. Indicamus enim nõ ſolum effigiabilia, imaginabilia, & exemplificabilia; item exempla, imagines, & effigies: verum quoque, quẽ ſigillis, notis, & characteribus exprimunt, & exprimuntur. Vnde non temere in illa enumeratione indicia mediam ſortita ſunt ſedem.

Mercurium ergo præſentat ſpecies: forma ſimulachrum, exemplar, & ſpectrũ. Mercurij verò ſubſtantiam, eſſentiam, bonitatem, iuſtitiam, & ſapiẽtiam, præſentant notæ, characteres, & ſigilli. Quã verò promiſcuẽ tum Mercurium, tum & omnia quã de Mercurio dicuntur.

tur præsentia reddunt: indicia sunt proprius appellata. Iis tanquam communi imaginis, notæque stipite; indicamus, & præsentamus, utrūque. Sicut in demonstratiuis pronomibus est manifestum: cum Mercurij, & virtutis dicimus hoc simulachrum, hoc signum, hanc notam, hanc similitudinem.

XV.

Istis consideratis: memento huic arti media alia vsu venire non posse ad suum finem consequendum, quàm sensibilia, formata, figurata, temporis, locoque contracta: quemadmodum & in omnibus aliis technicis animæ operibus accidere in primo volumine Clavis magnæ fuit expressum. Nihilominus tamen non uti intelligitur omnibus tanquam imaginibus: siquidem multa quorum debet esse memoria, imaginabilia nō sunt neque effigiabilia, neque simili quodam insinuabilia; cuiusmodi sūt termini, vsia, ypostasis, mens, cæteraque id genus: sed ut signis significabilium; imaginibus imaginabilium. Et cum hoc illud non est mente prætereundum quòd non minus sunt alligatæ signis imagines, quàm

ARS MEMORIÆ
signa imaginibus sunt adnexa.

XVI.

Ex adnexionis defectu accidit infirmitas illa, qua vtentibus arte multoties collocata species non occurrit, non tamen ex hoc capite ré ipsam perpendisse videntur prædecesores nostri. Hic est qui interim visus sensum refringit magis quam lumen excellentius, densior obscuritas, magna celebritas, distantia dispergens, & id genus alia, quæ locis quibus vti consueuerunt solent accidere. Hinc veluti percussi canes lapidē mordentes vel baculum, verum discriminis huius authorem minimè percipientes, aliū incusant. Nobis autem cum datum est illam inuenisse, & perfecisse, nec locis materialibus (verificatis. s. per sensus exteriores) ultra nō indiguimus, nec ordini locorum memorandorum ordinem adstrinximus; sed puro phantasiæ architecto innixi, ordini rerum memorandarū, locorū ordinē adligauimus. Vnde nobis ita successisse presumimus, vt quidquid ab antiquioribus hac de re fuit consideratum, præceptū, & ordinatū (quatenus per eorum scripta quæ ad nostras deuenere manus extat explica-

tum) non sit conueniens pars inuentio-
nis nostrę, quę est inuentio supra modũ
pręgnans cui appropriatus est liber Cla-
uis magnę. Sed interim ad dignitatem
considerationis istius conuertamur.

XVII.

Fama est naturalis consideratio-
nem proportionari considerationi de
simo, quę non formã seorsum, nec ma-
teriã seorsum respicit, quę naturę nomi-
ne insigniuntur: sed materiã formatã, for-
mãque materialem materię adplicitam:
quibus efficitur quod naturale propriè
nuncupatur. Hic est nexus ille, quo aba-
cto, nullũ prorsus opus est, quod natura
valeat effingere: multo minus valet ars
quę eiusdem pedissequa: si infra nihilum
minus aliquid esse licet somniare. Ars. n.
non solum vt primum subiectum natu-
ram ipsam supponit: sed & vt subiectũ
proximum ipsum naturale. Sicut igitur
omnis ars pro suę considerationis ele-
mētis requirit rationem materię conue-
nientis suorũ operabilium, atque formę
cõcinnioris (cũ generalis omnium finis
sit in aliquo subiecto aliquã nouare for-
mam:) ita & ars ista, cuius eadem ratio
est cum ratione graphicę facultati

in genere, & excellenti proportionis modo; duabus manifestis eiusdem speciebus proportionatur. Est n. pictura intrinseca, cum rerum, & operum memorandorum producit imagines. Est etiam scriptura intrinseca, cū rationū, & verborū ordinat, atq; tribuit signa, notas & characteres: quæ quia etiam in imaginabilibus subiectiuantur: non inficior quòd communiter loquentes, tum ad memoriam rerum, tum ad verborum retentionē ordinatas formas, appellant imagines.

XVIIII;

Habet pictura (vt decentibus vtar in hac arte terminis) subiectum primum in quo, parietem, lapidem, & similia. Habet subiectum proximum ex quo, ipsum colorem; & habet pro forma ipsos colorum tractus. Scriptura etiam habet subiectum primum chartam tanquam locū; Habet subiectum proximum minū, & habet pro forma ipsos characterum tractus. Ita & hæc ars obiectiuè duplex admittit subiectum: primum videlicet quod est locus; & proximum quod est appositū, siue adiectū. Potentialiter etiam duplex admittit subiectū, memo-

riam videlicet, atque phantasmam in genere, loco vnius: & speciem phantasmabilem seu cogitabilem in genere, loco alterius: Et admittit pro forma intentionem, & collationem specierum existentium in vno subiecto; ad species existentes in alio subiecto. Sicut etiam pictura, atque scriptura, quibus suam formam materiam, adaptant organa: ita & huic non desunt arti suarum figurationum instrumenta.

SECUNDA PARS.

Triplex igitur consideratio artis istius praxim anteire oportet. Prima quæ speculatur quæ, & qualia debeant esse subiecta. Secunda quæ docet quæ, & cuiusmodi sunt apparandæ formæ. Tertia quæ adaptare docet organum, mediumque illud, quo solentior operatur anima: de quibus omnibus perfectissimè in primo Clavis magnæ peractum est: pro ratione tamen huius libri nescit truncus, & imperfectus in se ipso (non enim semper est commodum inquirentem

artis principia ad sub alternantem trans-
mittere disciplinam: quatenus n. princi-
pia differentiis quibusdam ad speciem
aliquam cōtrahuntur; migrant in primā
partem scientiæ (subalternatæ) tres pro-
tribus istis canonum ordines adduce-
mus. Primos de materia siue de subie-
cto. Secundos de forma siue de adie-
cto. Tertios de instrumento quod vir-
tutem præ se fert efficiētis: vnde in idem
vergunt causæ, genus efficiens & instru-
mentum.

DE SVBIECTIS.

Primum ergo subiectū est tech-
nica extensio, siue sinus in phan-
tastica facultate, ordinatus. Ex
speciebus receptaculorum cōsitus, que
ex animæ fenestris influxere, Diuersis di-
stinctum partibus, visa omnia atque au-
dita suo recipiens ordine & ad animæ
libitum retinens. Quæ definitio respicit
subiectum commune, formarum com-
munium, ex arte communi quæ ex anti-
quitate ad nos vsque deducta est. Pri-
mum autem subiectum ex principiis
cla-

clavis magnæ est: phantasticum chaos ita tractabile; vt cogitatiua potentia ad trutinam redigente visa, atque audita in talem prodire potest ordinem, & effigiem; quale suis membris primis vltimisque partibus felicissimè valeat ipsa per aures vel oculos percepta constanter presentare, tanquam nouæ arboris vel animalis, vel mundi prospectum incurrens. Haud. n. secus tale chaos se habere videtur quam nubes ab externis impulsu ventis; quæ pro impulsuum differentis atque rationibus, infinitas omnesque subire valet specierum figuras. Hoc sanè subiectum quam foelix extet atque nobile; melius ipsa experientia quam vlla vi potest iudicari. Verumtamè qui ex clavi magna poterit elicere eliciat: non enim omnibus dabitur hanc adire Corynthus. Iam ergo ad subiectum primo definitum modo redeamus.

II.

Constat quidem subiectum primum partibus materialibus; atque ita materialibus: vt vi suam non subterfugiant facultatem, quatenus eadem suo ordine phantasti facultas valeat cõtemplari, vel

b

ipsis vtehis tanquam partibus atque principis, in monstra, novaeque innumeras metamorphoses digerere, & digestas velut orbi adfixas intueri. Ideoque in horum consortium non admittuntur in materialiora subiecta, de quibus in arte vera artium, & facultate facultatum.

In horum constitutione servanda est ratio inter magnitudinem, & parvitatem relata ad hominis molem, atque prospectum. Inter intentionem & remissionem, relata ad sensus limites. Inter præteritum & futurum, relata ad præsentem actum. Inter excessum partium & defectum relata ad rei totius præsitandæ integritatem: Inter distantiam, & propinquitatem, relata ad motus competentiam. Inter terminum à quo & terminum ad quē, relata ad eius quod mouetur appulsum naturalem.

R I I I.

Horum aliud est communissimum, quia tātum valet extendi, quantū phantasie potest comprehendere sinus, qui positæ orbis quantitati quantumlibet addere potest, licet non quantumlibet

substrahere . Aliud est commune quod Cosmicarum perspectarum partium cum mulo constat. Aliud est minus commune, utpote si libet politicum . Aliud est proprium, nempè si placeat œconomicum . Aliud est magis proprium tetra-thomū, videlicet vel pentethomum . Aliud est propriūssimum, quod est athomum, athomum inquam non simpliciter, sed in isto genere . Quorum omnium modorum : primus excluditur per se ipsum ab usu præsentis artis. ^{sup} Nouimus enim quomodo infinita in vnum atrium reducantur, & multiplieentur in eodem.

v.

Hæc quoque dupliciter contingit vsuuenire animata. s. & inanimata. Animata quidem cum subiecta substantiua adiectiuis apparebunt illustria, & insignita, quæ quidem aduentantium formarum, decursu moueantur; in animata vero cum vacua profersuntur & inania. Caucto igitur ne vulgatum illud experiaris. Vacua vacuis frustra sperabis in artis huius praxi, quod aiunt. Parietes clamabunt: lapides dabunt vocem suã.

Committe communia communibus; minus communia minus comunibus, propria propriis; prioribus atque propriissimis priora, atque propriissima. Hic habes considerandi locum quo non modo ab omni obliuionis formidine exemptus fias; verum quoque ad perfectiores effigiandi & inscribendi vsus, item inordinando & methodū methodorum inueniendo, promptior atque securior efficiaris. Et habes istud modo suo in radicibus primi Clauis magnæ.

Sint naturalia omnia & vel phisicam vel technicam admittāt formam. Sint formis effigiandis quantitate proportionata, vbi illud memineris quod natura clamat se prescriptū in speciebus ad maximū & ad minimū habere terminū, etiq; tanquā subditæ præstati legi non licere quantæcumquæ materiei quamcumque committere formam. Quod ad mensuram superius consideratum est referendum cum antiquis, quæ quidem respicit formas seu adiecta illa, quæ frequentissimè subiectis committi assolēt.

Sint non vltra metam præcipuè visibili-
 lium vnde intensione sua lædere pos-
 sint, nec infra suos etiam remissa fines,
 quatenus ad internum oculum com-
 mouendum minus, vel minimè reddan-
 tur habilia. Cauet^o in engraphia vt ca-
 ueatur in extrinseca scriptura: ne inquã
 ita subiecta subiectis sint apposita: vt pro-
 prios nec distinguas terminos. & inter-
 ualla : propriamque figurationem ad-
 miscentes alienæ, tum sui denegēt con-
 iecturam, tum & alienam impediunt. Si-
 cut enim litterę super litteras appositæ,
 & sigilli super sigillos, se inuicem aut de-
 lent, aut certè confundunt : non minus
 subiectis nedum inquam adnexis & con-
 nexis: sed & continuis, vel contiguis,
 nulla intercapedinis conuenienti lati-
 tudine distinctis: importunam te noue-
 ris incurrere confusionem.

VIII.

Ita quoque capienda sunt subiecta vt
 determinatis mediis, longitudinibus,
 altitudinibus & latitudinibus & extre-
 mitatum differentiis, habitudinem ali-
 quam habeant ad inuicem. Omnis e-
 nim virtus naturaliter præsentan-

b iij

tium, & oculum tum primo externum, tum deinde internum commouentium, non tantum in coloribus & eorum fonte lumine sita est, quantum in extremitatum differentiis, ex quo principio perspectiuo-obticus & catopticus ad ea quæ cæteris mirabilia videntur peragenda sunt promoti: quod si ratio subiecti faciat vt ipsum non ferat à semetipso: tentet succurrens (vt innuimus) cogitatio vel per additionem externi, vel per additionem proprii, cum per congruentes formationes vtrumque possit accidere materiæ. Subtractione, ex lapide fit Mercurius. Additione ex ligno consuitur nauis. Cõpressione & distractione de cæra fit effigies. Tractu ex lineis fit figura. Alteratione ex vino fit acetum. Item alia commixtione, segregatione alia. Nexu alia. Solutione alia, alia Consequentia, & Continuitate tentantur ad commutandam formam, & vniuersaliter mutabilis rei naturam.

IX.

Illud quoque non est prætereundum subiecta proportionaliter ad oculorum intuitum in obtutu cogitationis internæ

ſpectanda eſſe. Sicut, n. ibi ſenſibile in-
 hærens ſenſui non ſentitur, & ſenſibile
 eminentius remotum à ſenſu, caret actu
 ſenſibilitatis ſiquidem nec oculis nimis
 proximus (nec admodum ab oculis
 ſepoſitus liber legitur) ita in propoſito,
 obrutus internæ cogitationis, quam ita
 regulare convenit, vt in genere ſuæ fa-
 cultatis mediocri ſitam elongatione ab
 intendente potentia, ſibi figuret obie-
 ctum atque ſingat. Illud quoque non
 minus omnibus eſt cauendum, ne quaſi
 credentes & memorantes ſubiectum
 naturali potius memoriæ, quàm ſpecu-
 lariafferamus viſui: accidit. n. ex huius
 conſiderationis penuria, aliquem opi-
 nari ſe ſubiectum figurare, vel tanquam
 figuratum contueri: cum tamen illud
 non ſit. Aliud enim eſt ſubiectiuare, a-
 liud, quaſi in tenebris ſcribere, vel ſub
 pallio.

x.

Ad amouenda vero quæ ſubiecto-
 rum continuitatem faciunt eorúmque
 diſtributionem, diſtinctionemque præ-
 pediunt, conſultum erit vt inter poſitū
 ſubiectum & ſubiectum interpoſita tan-

b iiij

quam abolita deletaque censeantur. E
 contrario ubi continuum & uniforme
 spacium nimis produci contigerit ut ul-
 tra quam satis est natura sua valida se-
 iunxerit subiecta: tua positione alia
 post alia subordinare valebis, nec non
 adiectiuis insignita concipere subiectis.
 Quid .n. obstat quominus phantasia an-
 tiqua hinc recedere; iisque noua acci-
 dere secum ipsa fingere valeat? Porro hec
 phantastica, quae veris addi placuerit: non
 leuiter habeantur sicuti leuiter effor-
 mantur: eorumque, n. in illis cogitando
 est incumbendum, quoad ita tibi con-
 suecant, ut a verioribus nihil differre
 videantur, Id quidem modica praestabis
 sollicitudine si voles.

XI.

Subiectorum sane repetita excursio,
 tantum adfert emolumentum; quantum
 praesens artificium valere potest. An igno-
 ras illum qui diutius legere consuevit:
 citius quam possit opinari, cum singulas
 considerasse literas, ex literis composita
 scripta referre? ipsum sane consuetudo ad
 perfectius sine cogitatione agendum im-
 pulit: quam in assuetum valeat unquam

pura & intentior super singulas partes & elementa regere atque ducere cogitatio. Peritus consuetudine cytharædus perfectissimè sola actus consuetudine, non cogitando cytharizat: alius autem etiam tactuum rationem eandem habes, quam & ille: cum consuetudine careat, tãto se habebit rudi⁹: quãto magis super agendis cogitando incūbet. Satis vulgatum est quãta sit vis cōsuetudinis. Satis perspicuū est quã leuis aqua durū excavare valeat marmor atq; ferrū. Sed quid plura de re nimiū manifesta? Dicta nō prætermisimus, haud quidē quia satis nō sūt manifesta: sed quia maximè opere preciiū est, vt ad istud propositū referantur. Nouerunt iuxta artis antiquæ canones laborantes, simul longè seposita ab inuicē subiecta, eademque plurima: vno cogitationis actu contueri ad expressionē non minus quã si in charta legerent expeditã & exquisitam. Id cum imperitis omnibus, tum & iis qui primo se accingunt operi minus credibile solet apparere: ipsa tamen res conuincit oppositum. Quod, si per antiquas artes est præstitū præstarique videm⁹ quotidie: quid

fiet in ista inquam breuissimam admodum moram exigit consuetudo ? plus, melius, tersiusque tibi præstabunt, hic tres quatuorue lunę reuolutiones: quàm sex illi solis proprii potuerint afferre recursus. Inuenimus namque viam committendi singulis quibuscūque subiectis integros quosque terminos retinendos, & maiora longęque plura vt ex archanis magnæ Clauis est manifestabile. Quod quantum, & quomodo attrectauerit, alij ipsi videriat qui de ambobus rectè poterunt iudicare.

xij.

Aspicis proinde quam sit ab eminente natura prelata varietas. Varia sunt mundi membra. Variæ sunt in membris mūdi species. Variæ sunt in speciebus indiuiduorum figuræ: non. n. altera olea alteri oleæ prorsus est configurata: non alter homo prorsus alteri similis. Itaque differentiis omnia sunt pro capacitate distincta, singula à singulis, omniæque ab omnibus propriis secernuntur tanquã finibus differentiis. Tenta igitur naturæ conformaturus in omnibus diuersitatē, in modo subsistendi, in

magnitudine, in forma, in figura, in habitu, in habitudine, in termino, in situ, & quot poteris discriminibus indue, in agendo, patiēdo, elargiendo, capiēdo, subtrahendo, addendo, aliisque modis vt diximus, alterando. Vicissim quidem dicuntur ens & vnum: quidquid vnum non est, ens non est, vniquodque autem hoc ipso vnum esse sentimus: quia modo suo propria terminatur differentia. Sensibus omnibus vniformitas nauseam parit, omnes. n. non modo vna qualitatis specie frequentiori, atque continua non delectantur: sed neque ad modicum temporis vnam eandemque prorsus: vtpote vno, eodemque modo prorsus affectam patiuntur. Quod minime præteriiuit eos qui velocissimum in naturalibus omnibus fluxum considerantes: impossibile rati sunt eundem fluuium bis (imo vel semel) posse pedibus attingi.

XIII.

Hinc affectiuitas dependet subiectorum, affectiuitatem appello efficiendi actiuam facultatem, cum aliqua alliciente vel vrgente varietate, vel ab intrinseca

ARS MEMORIÆ

natura dorantur, vel ab ipsa insigniuntur positione. Inde quibusdam consultum est principalibus subiectis appositiva quædam addere subiecta: ut affectiuitatem quam à se ipsis non habet: possint propter aliorum quasi sibi infortiorum additamentum admittere. Quid enim? quanto magis in affectiuitate intenduntur atque remittuntur, tãto virtuosius aut lentius affectibile ipsã cõmouere possunt phantasiã, memorięque subire aulã atque repetere. Hinc calcaria, hinc sales, hinc aculei; hinc condimenta, hinc obliiti dum tentant reminisse, repetunt, recapitulant, resumunt quasi per ipsam diuersitatem, per ipsas vices, vel vt melius exprimam, per ipsam in vicibus diuersitatem sperent accire spiritũ memorię. Quod bene facillimè cedit iis qui minimè animo turbati id faciunt: alioqui tãto in maiorem tenduntur cõfusionem; quanto turbatio illa magis atque magis incalescit. Quanta vero sit affectuum in genere virtus, & quomodo sint prouocandi, seruandi, & varian-di, non parum aperte in libro clauis magnæ insinuatur.

1.

Diectum vero seu forma in genere isto definitur subiecto siue physico, siue tethnico, siue phantastico appositum, ad aliquid per solertem cogitationis apparatus, presentando, effigiendo, norando, vel indicando ad picturæ scripturæque similitudinem; exprimendum vel significandum. Quæ ratio respicit formas communes, ab antiquitate ad nostra usque tempora dilapsas. Forma vero ut ex radicibus Clavis magnæ elicatur: est de promptus & explicatus ordo cogitabilium specierum, in statuas, vel microcosmon, vel in aliam generaliter architecturam dispositū; ad quolibet dicibile interius notandum, vel figurandum ex ductu phantastici chaos, methamorphoses omnes admittentis. Cuius Typum non tanquam hic declarandum: sed ut & hic inspiciendum apponimus.

FIGVRA PRIMA.

Est ibi chaos in tua primordiali natura clementorum & numerorum ordinem, atque seriem non excludens, cum non solum ipsum informe formabile oportet intelligere, verum quoque ut ordinate formabile concipere necesse est. Est ut vides diuersis distinctum intervallis in se suisque portionibus omni formalibus figura: dum formator designatus per elementum . A. per informes numerorum elementorumque discurrit circuitus, & semidiametros. Aliam ipse figuram per Arietem imprimat: aliam per Taurum; alias quoque per reliqua omnia. Aliam per arietem denudat cum Saturno, reuertentem, aliam cum Marte remigrantem, aliam cum hoc & illo: aliam sine hoc & illo. Unde in infinitum possunt formari & reformari, siue numeri ipsi, ipsaque elementa, siue ipsi diuersimode duci, motores atque efficietes. Hoc est informe chaos formare, siue formantes eisdem ad formata diuersa: siue formantes varios atque diuersos ad eadem formata referas, nihil interest in proposito. Ve-

runtamen illud quod immobile manet, atque subest: hac ratione qua subest, atque formatur; habeatur ut foemina ad mare, & prorsus informe ut vndecunque formabile esse possit. Esset communi iudicio magis perfecte chaos, si ex inordinatis constaret etherogeneis, sed tale nulli posset esse vsui. Necessum quidem est ad obsequium memoriae numeros & elementa ordine quodam esse disposita quo aduētibus motoribus atque formatoribus; cæteras etiam memorabiles valeant suscipere formas. Sunt autem (ut vides) ita ordinate disposita, ut idem nec in eadem semidiametro, neque in eodem circuitu, aliquando possit occurrere, siue sit elementum, siue numerus. Excellentissima pleraque alia per hanc figuram pertractari possunt: sed minime hic locus est. An tamen cum hoc consulto sit apposita; non decerno, sed affirmo tantum. Hoc vnum dixerim quod si attentius eam contemplare cum rationibus hic explicitis: artem figuratiuam talem poteris adipisci, qualis non solum memoriae, sed & cæ-

ARS MEMORIÆ

teris omnibus animæ potentiis mitum
in modum subueniendo conferet.

III.

Primum igitur & in adiectis notandum est, eorum rationem esse inter excessum & diminutionem, intensiorem & remissionem, præteritum & futurum, distantiam & propinquitatem, relata ad hominis molem, vel semissem, ad intuitum, & præsens tempus in quo debet esse memoria.

III.

Horum alia sunt animata, & ista possunt concurrere ut organa, & efficientia, adiacentia, & opera: alia sunt inanimata, & huiusmodi concurrunt ut organa adiacentia, & opera duntaxat. Animatorum vero alia sunt rationis participia, & ista apta sunt ad omnem actionem & passionem, & neutrum se habendi modum. Alia ratione carent, & istis (ut satis est manifestum) dicta per vniuersum non satis conueniunt.

V.

Ipsorum quoque quædam sunt naturalia, quædam artificialia: quædam sunt à sensibus externis illapsa ad sensus internos.

ternos. Quædam in sensibus ipsis in
ternis efformata quorum omnium spe-
cies sunt Forma, Similitudo, Imago, Fi-
gura, Exēplar, Character, atque Signū,
sunt formalia significata distincte vt stat
indictum in Clavis magnæ considera-
tionibus.

VI.

Quod ad eorum magnitudinem atti-
net: Adiecta eo pacto cōuenit subiectis
esse commensurata: vt reuera ipsa sunt
in rerum natura, alioqui facile deper-
derentur & visum phantasiæ aut obtun-
derent aut disgregarent. Diuturniorem
certè perquisitionem in ampla pagina
microgramma: requirit & ægrè requisi-
ta reperitur. Mole quoque sua arbor spa-
tiū replens aut exuperās nō reddit suam
perspicuā figurā. Pro iis valde nobis pro-
batur artificum quorundā industria, vbi
modica quædam & phātasie visum sub-
terfugientia subiectis sese offerunt adii-
cienda: alteri adiectiuo formā illā adii-
ciūt, cui adherere assolet atq; cōcomita-
ri. Adferet illi Sagittari^o sagittā, scriptor
calamū, Sutor, acū. Tāta virtus est in cō-
nexionem, adnexionem, antecedētiam, cōcō-

mitantia & consequentia: vt inuisibilia
faciant visibilia, intelligibilia per vni-
uersum sensibilia, difficilis quoque sen-
sus facile per sentita.

VII.

Quod ad qualitatem attinet: sint illu-
stria, sint quæ imaginationē, cogitatio-
nēque pulsare valeant, vtpotè quæ ali-
quid admirandum, timendum, iucun-
dum, triste, amicum, inimicum, abomi-
nabile, probabile, admirandum, prodi-
giosum, de quo sit spes, vel suspicio, &
omniñò quod in intimos affectus po-
tenter irrumpat: secum afferant. Hinc
caueto ne aberres minus sobriè intelli-
gens modum præceptionis nostræ, cum
inter species adiectorum signa, insignia,
characteres, & sigillos enumerauimus:
est. n. quod ea omnia modifikes per ea
quæ proximè dicta sunt ad quantitatem
attinentia, & figendus est oculus consi-
derationis in eo quod in Clavis magnæ
considerationibus habetur: vtpotè à
sensibus, & phantasia, nihilo nisi per co-
gitatiuam facultatem ad memorati-
uam patere posse ingressum.

VIII.

Quod ad relationem attinet. Opus est non ita adiecta subiectis applicari, quasi ea casu & vt accidit proijciantur atqui referenda sunt tanquam comprehensa ad comprehendentia; indumenta propria ad indutū; tutelata ad tutantia; ita adeoque inuicem connexa, vt nullo ab inuicem discuti possint turbine. Sint relata secundū oēs partes, ad omnes partes; vt pertinentia, vel in pertinentia, vt ordinata, vel deordinata; resistentia, vel conuenientia; & vniuersaliter ita fiat, vt conceptus vnus connectatur alterius conceptui. Quis.n. adiectum hoc Dignitas regia, abscisum ab omni subiecto conceperit? Simul igitur intelligantur adiecta cum subiectis: & quasi elementa lapidibus insculpta prodibunt; nec tanquam à vento exagitata volitabunt, vel confundentur, sicut accidit figuris arenarum tractibus effinctis.

IX.

Agere quoque intelligantur adiecta in subiecta, & in subiectis: vel pati à subiectis, vel in subiectis. Aliqua inquam actione, vel passione viuificata habeant

tur; quatenus aliquo motu , internum
 vifum quasi fopitum, exagitatione qua-
 dam expergefiant. Errando, Tranfeū-
 do, Subeundo, Adeundo, Abeundo,
 Coeundo, Ascendendo, Descendendo,
 Obuiando, Deuiando, Vitando, Desti-
 tuendo. Quo aliquid Admoueant, Pel-
 lant, Trudant, Excludant, Abalienent,
 Circumagant, Auerfentur, Refrenent,
 Vexent, Abiiciant, Retorqueant, Deii-
 ciant, Demoliantur, Diruant, Erigant,
 Eleuent, Extirpent, Distendant, Eradāt,
 Abftergant, Eximant, Euacuent, Hau-
 riant. Quibus omnibus nō efficitur quo
 minus fubiectis adiecta fint adnexa atq;
 fixa: fed potius vt magis figantur; ipfo e-
 nim in motu eft fixionis, & perfeuerantię
 fita facultas. Ne igitur hæc inde ftabiliri
 desperes: neque. n. continuus motus fua
 ftabilitate caret qua fit continuus: fic vt
 & fortunā poeta fua in inconstantia cō-
 ftantem appellat. Cæterum in varie-
 rietate, multitudine, velocitate, & tardi-
 tate feruetur modus: nec careant condi-
 tionibus ad qualitatem adiectorum
 pertinentibus.

Quemadmodum in subiectis ita & in adiectis euitanda est vniformitas. Quantum quippe valeat, naturæque consona sit varietas ex supradictis desumi potest. Vnde & illud.

Per tanto variat natura è bella.

licet quidem eadem adiecta diuersis apponere subiectis: sed id in sepositis, atq; post plurium interpositionem distantibus, actibus implicita differentibus, & secundum diuersas habitudinum species se habentia.

XI.

Illud etiam adiecta retinent cum subiectis commune, (cum cõueniat, necessariumque sit ea subiectorum distinctio nem consequi) vt ipsa quæ ad vnum pertinent subiectum, non complectantur illa quæ pertinent ad alterum; sed omnem continuitatem, connexionem, cõstipationem, & ad mixtionem fugiant. Dum quippe diuersorum subiectorum adiecta vltro citroque actiones admitterent, atque motus: quasi inter se manus conferentia, aliisque occupata negociis frustra ad tuum auocabis obsequium.

A·R·S· M·E·M·O·R·I·A
D·E· O·R·G·A·N·O.

Eligunt est ut de organo, quo in proposito utitur anima non-nihil determinemus. Non. n. agenti, sufficit ad completam cognitionem: formæ inducendæ & subiecti formandi rationem habere: verum quoque ubi negocij urget opportunitas, id quod est ab agente in subiectum formæ vehiculum: operepreçium est non omittere quid sit in sua essentia; item, quale esse debeat, & quomodo sit tractandum.

II.

Nouem concurrunt ad rememorationem faciendam & memoriã. Intentio antecedens qua primum aliquis sensus extrinsecus, vel intrinsecus fit in actu ex hoc quod mouetur ab obiecto. Prouocatio imaginationis, ubi sensus commotus iam mediate vel immediate expergefãcit imaginatiõnem. Imaginationis motus passiuus quo pellitur ad inuestigandum. Imaginationis actiuus motus quo iam inuestigat. Scrutinium quo intendens imaginatio inuestigat.

Imago, vt pote species memorabilis. Intentio imaginis, nempe ratio qua memorabilis efficitur in præsentiarum aliis exclusis. Præsentatio illius intentionis, quod. s. intentio illa præsens efficiatur. Et iudicatio qua apprehenditur eam esse intentionem illius imaginis.

III.

Inter hæc omnia quod scrutinium appellamus siue discerniculum (vtpotè quo cogitatio inquirit atque discernit) instrumenti rationem sortiri facile constat: quod ita communi nomine insignimus: quippe cum ad nostra vsque tempora eius nulla facta fuerit consideratio: proprio celebrique nomine caret. Cui^o nominis rationis, cōsiderationisq; parentia, isti occlusit iter inuentioni: quandoquidem radix formandæ reminiscentiæ atque memoriæ, in cæco densarum tenebrarum latuit profundo. Est ergo instrumentum istud in facultate cogitationis, proportionatum baculo in nostra manu (vnde nominis instituti vel melius instituendi rationem habere possis) quo stantes iacentem aceruum, dimouemus, diruimus, atque dispergi-

mus : Vt nobis castanea è medio glandium, vel è communitate aliarum castanearum determinata prodeat.

III.

Et cognoscitur instrumentum istud ab actu. Cum, n. sit duplex virtus conseruationis videlicet & rememorationis: quæ cum (vt aiunt) sint re vnum, secundum rationem distinguuntur ; sicut & vtrumque ab imaginatione, magis tamen meo iudicio. Virtus, n. conseruationis est in confinio virtutis memoratiuæ & imaginariæ: & quasi conterminat eas . Distinguitur igitur rememoratiua ab imaginaria: cum quandoque sine forma imaginabili, imaginabilis formæ intentio comprehendatur: quandoque vero eius intentione forma non exiit. Hinc fit vt cum multa simul retineamus, multa simul imaginari non possimus. In iis ergo hoc est quod agit instrumētum, Discernit, Determinat & Ordinatur vel (si libeat magis iustificate loqui) est quo fit Discretio, Determinatio, Ordinatio. Vnde à cogitatiua seponitur sibi in prospectum præsens de multis vnum, vnum inquam imaginatū

vel vnus imaginem de multis retentis educit in propositū : Et sicut imaginatiua comprehendere dicitur, quid eius quod à pictore est in pariete descriptū; rememoratiuaque illius picturæ retinet intētionē: ita organū istud habet vicem deferentis & applicantis, vel magis eius quo fit delatio, & applicatio istius ad illud: ac si inuicem sint colligata: vt accidit in amplexu qui est in annulis catenarum & similiū, Ideoque quasi natura ipsa duce ad nostra vsque tempora hanc cōnexionem, locorū ordine emulabatur ars: vt vbi rem rei non valebat connectere, illud quod erat vnus post id ei quod erat alterius ordinabat: vnus inquam & alterius non proprium & pro ratione: sed appropriatū à præsentī positione: & hoc pacto quasi ex extraneis applicationem imaginis ad rememoratīuā aucupabatur. Ecce igitur scrutiniij mun⁹ est vt vnitates (ita, n. dixerim multa vna vt verborum censoribus aliquid concædam) sigillatim capiendas per ipsum in ordinem disponantur. Quod ita accidit, vt cū centum ouīū singulas singulis, atq; diuersis numerorū notis vt

1 2 3 4 5 6 7 8 9. & aliis deinceps inuissurimus: ipsis mox cateruatim, & confusè occurrentibus adeò vt alia aliam impediat: vt gregatius baculo has oues diuertit, illas conuertit; has attrectat, illas allicit, quò suo singulas deducat ordine: ita cogitatio promptissimè aliis abactis: determinatum seligit aliud post aliud ipsa scrutiniij virtute. Hic est locus considerandi à similitudine, quatenus, veluti gregarius, ex memoria ordinis numerorum ordinem recipit ouium, quem per ipsas habere non potuisset: Sic nos facile genus artis inuenim⁹, quo audita, vel visa numeris suo generi congruentibus formâtes, ipso numerorum ordine, ordinè sentitiæ rei deinde concipiamus, in tantum, vt scientes numerare perquâ facile doceamus memorari. De formatione numerorum per omnia extat nostrum aliquid apud paucos. Et eius theoria est in libris Clauis magnæ vbi de numeris semimathematicis. Ingeniosis credo sufficere monstrasse nos in ista parte locum: vbi si non quod satis est insinuamus, fortè pro congruentia loci vltra quam satis est expressimus. Nobis. n.

ad paucos (vt gratias habeant) non autem ad omnes respicere consulitur.

Est igitur scrutinium numerus quidam, quo cogitatio tangit modo suo species conseruatas, eas pro sua facultate Determinando, Disgregando, Colligendo, Applicando, Immutando, Formando, Ordinando, inque Feligendam unitatem Referendo. Dicitur quidem numerus quia in nullo genere conuenientius potest collocari. Porro talis numerus est: vt nil sit quod per aliud quã per ipsum memorabilitatem possit induere, vel habere: non obstante quod aliis notum non viderim: nec per eosdem quoquo pacto definitum: ipsum in memoratone est necessario concurrẽs principium (loca n. habent vim non quia loca, neque quia imaginata: sed quia talem numerum in eorum ordine latentem habent) cuius rationẽ duarum differentiarum (quarum altera contrahit ipsum genus proximius, altera cõtrahit alteram vt melius possumus hoc pacto, explicamus. Numerus videlicet à quotuitate denominatus, dictus ad diffe-

rentiam numeri denominati per quotitatem, quo responderemus quærenti quot sunt oves? Et numeri denominati per quotuitatē quo respōderemus quærenti quoties venerunt oves in occursum? per ipsum. n. satis faceremus quærenti. Quota est ista ovis? quota est illa ovis? & ideo differenter per quotuitatem dicitur. Quæ cum duobus adhuc sumatur modis tum videlicet vt respondet per primum secundum & tertium: tum vt primo, vel secundo vel tertio suo occurrit vel occurrere facit ordine: iam in proposita iuxta secundam, specificatur proximam differentiam; nō autem primam. Est. n. quotuitas practica nō theoria, quæ. s. non in ratione sed magis propriēque in vsu consistit. Qui quidē vsus dupliciter accidit; & videlicet primo cum quodam respectu habitudinēque determinata quadam, vt contingit iis qui per ingenium, rationem, & intelligentiam, recordātur: cū sciant de hoc esse dicendum, hoc esse proferendum, & post hoc sequi illud, & post illud ratio nabiliter aliud: in quibus proprie fieri dicitur reminiscētia, vt patet per famo-

ſam diſtinctionem ipſius à memoria. Et ſecundo ſine apparente reſpectu: ſed potius cum quadam magis absoluta (licet nō vere absoluta) ratione, vt nobis accidit cū vocum minimè intellectarū meminſſe poſſumus, cuiuſmodi extant illa Charontis apud Merlinum.

Eſt percor partes agrios labefacta ruinam,
 & aliis cuiuſmodi in quibus nullus poteſt eſſe cogitativæ actus, nec diſtinctivæ virtutis, ideóq; eorū memoria eſſe poteſt; reminiſcentia autē minime vt ſatis manifeſtū eſt iis quibus manifeſta eſt alterius ab altero differentia. Cū igitur hæc applicatio non referatur ad memoriam cuius eſt recipere & retinere (vt diximus & probauimus demonſtrativæ in Clavis magnæ doctrina:) nec phantaſiæ generaliter dictæ (vtpotè quæ includit etiā in ſua ſignificatione ſeſum communē cōmuniter appellatum) ipſa n. nō eſt niſi eorū quæ vel ſecundū integrū, vel ſecundū partes in ſenſibus particularibus & externis præextitere modo ſuo. Nec certè cogitativæ, cū ipſa ſit de apprehēſivis cognitiuiſq; facultatibus, cuiuſmodi vero quorū allatū eſt exemplū

non sint, in apprehensibilium cognoscibiliumque genere . Quæ nam igitur est illa potentia interior quæ ab aure perceptas illas voces ad sensum communem delatas vt voces tantum nudas, potuit intrudere in memoriã? certe si est cogitativa (cum non libeat aliam internam fingere potentiam ex æquo cum cogitativa memoriæ proximam pro intrudendis his) haud est nuda cogitativa, sed scrutinio armata, quo non solum quæ quasi manu tangere potest, sed & ea ad quæ quasi manum extendere non valet, immittit in memoriæ propuarium . Ex quibus patet hoc instrumentum esse necessario ponendum, cuius latentia multarum occlusit iter inuentionum.

VI.

Genus actuum scrutinio profequutorum in quinque distribuitur species. Applicationem, Formationem, Immutationem, Adunationem, & Ordinationem, quæ sanè per paucis notæ sunt : Sicut . n. non omnes qui vident, & audiunt: quomodo vident & quomodo audiunt, & quid est quo vident, & quid est quo

audiant bene norunt: ita & non omnes, qui applicant, formant immutant, adunant, & ordinant: sciunt quomodo hæc præstent, & quid sit quo præstent. Notū satis est in vniuersalitate & confusione quadam hæc à ratiocinante anima produci: Sed non admodum quibus proximè potentiis, facultatibusue, & organis: nec vt desideramus ante nos apparuit qui hæc fuerit rimatus intimius quam quidam ex Arabibus qui versati sunt circa Peripateticam disciplinam à quibus nonnulla prætacta sunt. Sed si nos hæc omnia per singula velimus in notitiam deducere: maximum aggredieremur negotium, & difficile ad communicandum; præsertim cum videam temporibus istis perpaucos verè philosophos vt in præludij significatum est sententiis: mitto quā aliorum nominum nouitas quam nouæ exigunt inuentiones, atque considerationes, plurimos lederet: hac de causa SILVIA BONIS. atque etiam quia ad negotium istud quod ad praxim præcipuè dirigitur non spectant necessario: illud ergo maximè animaduerten-

dum est quod de scrutinio cum quandoque enumeratis nunc ordinate subinferemus.

VII.

Præ applicatione notandum quod dicitur facultates istas analogiam & ordinem inter se retinere vt sensus exterior sit circa corpora ; Phantasia circa corporum simulachra. Imaginatio circa singulas simulachrorum intétiones: Intellectus verò circa singularum intétionum naturas communes & rationes pœnitus incorporeas . Ex qua analogia sequitur (vt alibi mōstrauim⁹) quod sicut extat ars quæ sensum externum allicit, trahit, atque ligat : ita est quæ allectat, atque tenacissimè vincit. Cur ad vvas per Zeusim depictas accursabant volucres? cur Ven⁹ à Praxitele sculpta vix ab amatoribus pudica seruabatur? quia artificum forma quædam ita suum subiectum rebus applicabat : vt eas intensius exquisitiusque discerneret ; nec non sedes vnde præcipuè & [vt ita dicam] capitaliter species irrepunt insensus inueniret. Licet autem [vt supra dictum est] principium istud omnibus sit commune,

ne: non tamen vniforme esse in omnibus satis est planum: quibus enim aptius atque temperatius est instrumentum (puta corpus) clariores sunt animæ.

VIII.

Anima clatior diuinis Ideis magis exposita intentius obiectorum formas suscipit: quemadmodum qui acutioris visus est, facilius aptiusque discernit. Formæ, n. in corporibus nihil aliud quàm diuinarum idearum imagines esse censentur: quæ eadem in sensibus hominum internis, quo melius nomine intitulari possunt quam diuinarum idearum vmbre; Cum ita à realitate distent naturalium; sicut naturales à veritate distant methaphysicalium? Harum quidem specierum aditum in intellectum potius crediderim immediate fieri per conuersionem ad lumē illud quod agit in nobis intelligentiam: quam mediantibus rerum physicarum formis intus per sensus exteriores ingestis. Ex vna tamen parte vno experimur modo, ex alia vero alio,

d

Propterea expedit vtramque opinandi viam sine contradictione complecti: quod quomodo fiat alibi demonstraui-
 mus; & tu ex temetipso si in cōmunif-
 sima versatus es philosophia, per hæc
 poteris determinare. Huiusce sanè
 oculi nisi in te vigeat emissio per appli-
 cationem: quī fieri potest vt per ipsum
 in cæteras interiores animæ potentias
 scibilium speres consequi immissiones?
 quid, n. aliud est non appellere, quàm
 clausos habere oculos? quid aliud est
 claudere oculos quam in vmbra (vt
 aiunt) mortis versari? non ne à rerum
 veritate vsque ad ora vulgi transmissum
 est; vt equiualeat quempiam clausisse
 oculos & esse mortuum?

IX.

Pro formatione vero quæ sequitur
 applicationem: illud primo animaduer-
 tendum, eius totam vim in modo & spe-
 cie applicationis esse sitam. Potentia, n.
 generaliter apprehensiuā habet illud cū
 materia cōmune: vt in se ipsa, & ex se-
 ipsa nil sit præter finem & conceptacu-
 lum: nullum elementorum in se odo-
 rem habet aliquem, vel saporem, vel ca-

lorem: concurrentibus tamen illis fama est, in diuersos ordines atque gradus, omnem prodire colorem, saporem, & odorem. Ignis alteri corpori admotus luces; insuper & iuxta corporum varietatem diuersimodè in melius, atque deterius splendescit. Id sanè non habet ignis in se, nec corpus alterum in se, sed ambo habent virtute applicationis. Iam habes per similitudinem, formationem tum intellectus, tum memorię consequi applicationem, tanto meliorem; quanto, & antecedens melior extitit applicatio: & huius efficacia maxima ex parte in scrutiniij manuactione consistit.

X.

Sunt qui velint formas facili reductionis esse illas quę sunt apud virtutem imaginatiuam atque communem sensum, multę corporalitatis & modicę (inquit ipsi) spiritualitatis. Formas vero difficilis reductionis, esse multę spiritualitatis & modicę corporalitatis. Id quidem ita sibi suadet quia forme multę corporalitatis morantur dum sensus communis spiritualitatem ab earum

d ij

corporalitate distinguit; vnde formam illam fixari in ea contingit, idque praesertim cum eam pauci corticis recipit. Hinc reciproce inferunt: hominem tardi motus in cuius anima figuntur sensibilia quae transferunt: melioris esse rememorationis. Quae omnia habent quandam leuem persuasionem quae quidem cum verbis explicantibus ipsa similia sunt opinationibus & sermonibus somniantium. Constituunt. n. memoratiuas species alias veloces, alias tardas, alias tempestiue, alias mature; alias figurari per equum Martini, alias per equum Georgi, quod dicere & sentire non conuenit grauitati illorum. Quidquid enim sentiant: nunquam corporalitas qua corporalitas, seu proprius dicas corpus qua corpus est, quippiam agere intelligi debet imò vniuersaliter asserendum à corporalitate non esse actionem; à maiori minus esse, à maxima minimè, quia corpus quatenus corpus non agit; omnis. n. actio est à qualitate, & ab eo quod spiritualius est ipsa qualitate; magis, & ab incorporeo maximè. Vtlibet ergo intelligantur verba illorum famosorum

virorum; cuitate nequeunt semper inconueniens, & si velis eos excusare quod non corporalia agunt magis quia corporalia, sed quia multum morantur & sunt vehicula accidentium, à quibus informationes efficiuntur quæ morantibus corporibus morantur; & morantia figuntur magis. Hæc excusatio non potest capi nec retineri quominus obiter euomatur à verbis illorum, leuissimique stomachi sententia. Mitto quod magis rudes sunt magis morosi, & magis morosi magis rudes: nec obstat quod experimur nos morantes in consideratione vnius rei magis memores reddi quam leui consideratione præterlabentes, experimur enim etiam atque non minus, nos quædam sine mora audita atque visa vel etiam considerata in sempiternum recordari, alia vero diutius attentiusque visa & considerata, minimè retinere. Haud igitur in mora & corporalitate est virtus, imo in ipso contrario maximè quod ad corpus attinet. Quod verò ad alterum non est mora quæ facit fictionem: sed formæ actiuitas, videtur autè mora conferre aliquâdo: quia for-

ma aliqua nõ apta vel nata est citò agere, vel subiectum citò recipere, ideoque morando perficitur actio. Vbi vero forma est spiritualior, est & actiuior. Hinc ignis actiuissimus est omnium elementorum, quia spiritualissimum est inter ea, & potentissimum ad conuertendum in se, & data materia solus per se in infinitum crescens. Qui etiam si multum agit: non quia multus est, & magnus, agit, utpote propter multam corporalitatem: sed propter intensiorem qualitatem, quæ conuenit seruari in illa magnitudine: quæ quidem qualitas (ut notant quidam Platoniorum) si posset reduci in medietatem illius magnitudinis: intenderetur adeo magis, ut duplo potentius ageret, si in minimam quantitatem, maximè potentior: si in indiuiduum infinite potētior. Ex his ergo considerari potest quam inconsiderate dicti philosophi loquuti sint.

XI.

Hinc etiã patet quã imperitè (etenim hoc notare non est sine emolumēto eorum quæ ad præsens institutum spectāt) equini quidam medici proferant illud

vulgatum. Non qualitas, sed quantitas. Cum ad eorum propositum oppositum totum proferri debeat. Esto. n. quod qualitas tantæ virtutis non sit infra tantam quantitatem, & in multa quantitate multa qualitas conferretur: nunquam tamen actiuitas refferri debet ad molem, totumque illud quod est pertinens ad rationem materiæ, extensio. n. ipsa ordinata est [ipsis etiam iudicibus] ad continentiam: qualitatis, atque formæ. Ferri id tamen potest si ab Apotecariis eorum dictum fuerit: quia recipiunt precium iuxta quãtitatem quæ est in ponderibus, numeris, & mensuris, quidquid sit de qualitate simplicium, pharmacorum, & aliorum cõfectorum. & idcirco, vt existimo, quidam ex eis in suo insigni notatũ habebat in nostra patria. NON QUALITAS SED QUANTITAS, quamuis n. constaret eum hæc retulisse ad porcum depictum de quo non quæritur sicut de equo, an concinnos habeat oculos, paruas auriculas, contractam ceruicem, latum pectus, minacem frontem, os arrectum, crura soluta, & id genus alia, sed duntaxat an sit

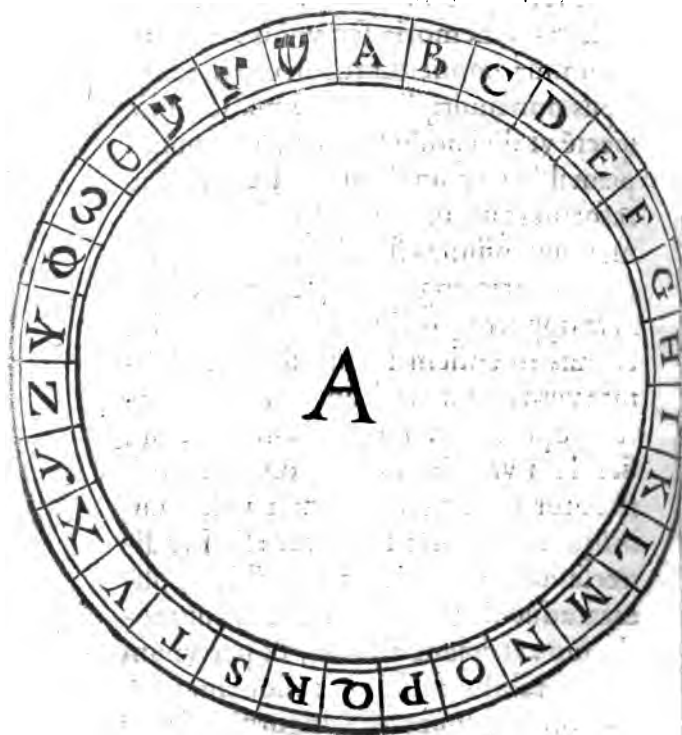
d iij

latus longus atque pinguis, id tamen non minus conuenienter subinde poterat à porco ad id quod erat intus in apothecare ferri. NON QUALITAS SED QUANTITAS, utpotè pia mater, quæ dotauit filias & doctorauit filium.

XII.

Adunatio vero & immutatio, licet sint duo actus: simul tamē fiunt. Immutando enim fit adunatio; adunando fit immutatio. Horum rationem ita aperimus. Dixit Heraclitus, si omnia entia funus fierent: nares omnia discernerēt. Dicamus crassius. Si omnia præter Vulpem in gallinaceos conuerterentur frustra non esuriret vulpes, omnia per vulpem essent vorabilia. De potentibus omnia suo modo conuertere, vnum est hominis phantasia: de potentibus omnia suo modo vorare, & degustare vnum est hominis cogitativa. Tale conuersionis genus poterit attingere (nō sine cogitationis actu) phantasia; vt omnia memorabilia potenter reddat nō absque phantasiæ actu cogitativa. At inquires oportet

bit phantasiam conuertere omnia aut in vnam speciem, aut in plures: Si cōuertat & reformet in vnam; iam non erit multorum memoria sed vnus: si quip̄ omnia conuertantur in ouem: iam lupus non multiplicabit comestibilem speciē vt dici possit præter vnum quip̄ iam illi esse comestibile. Si conuertat reformetque in plures species: aut finitas, aut infinitas si finitas: aut determinatas & istas cognoscere & aut determinare oportet; aut indeterminatas, & ita erimus in eodem in quo sumus. Infinita vero tantare stultum est. Scire igitur oportet conuersionem non ita fiendam vt substantialis diuersitas destruat; nec vt accidentia vnus cuiusque rei propria tollantur: Sed vt diuersa atque omnia ita vna illis applicata adueniente forma, efficiantur modo suo: vt vnam ab vno, & per vnum memorabilis subeant rationem: Sic omnia lupus iste ingurgitabit vt vnum: si omnes substantiæ & quæ in mediate consequuntur eas vnus generis accidentium indumenta subibunt.

Sicut ad eandem vocalem in centro circuli innumera si esse, & imaginari possint elementa relata; (non ablato quod eorum singula suam diuersitatem retineant) omnia vnus sonantiæ modum subeunt: imo tantum abest vt per vocalis applicationem subcludât suam essentiæ ab aliis diuersitatem: vt per illam magis eadem insinuare valeant.

Sic & vni spiritui pluribus apposis organis diuersæ pro eorum propria ratione producuntur voces. Quid ergo est quod desperans non disponaris, & quasi accingaris ad aliquam de innumeris possibilibus tibi speciem comparandam; in phantasiæ & cogitatiuæ conterminio situandâ: qua vniuersa sicut in libro spectabilitatem, ita & in anima memorabilitatem induant? Hoc est quod tuæ relinquimus industrię ô quicumque es ingeniose. Intucare quid præstiterit modus inuentionis Pan Archadiæ Dei cum primus calamos coniunxit agrestes: hæc quæ diuersis iam acta ingeniis non facile olim consonare solebant iam vnico eiusdem spiritu, in vnum quasi imparibus compactum cicutis in mis-

forum, ablatam dispersionem, adunationemque factam, quam commode præstat vnus.

XIII.

Pro hoc quod ad ordinationem attinget, vulgatæ sunt (licet ad rem minus & modicum relatæ) propositiones ab ista pendentes, quæ consideratis iis quæ per nos extant enucleata melius vsu venire possunt. Principaliter ergo contingere dicitur reminiscentiâ, cum motus iste huic motui de necessitate succedit, vel motum istum hic motus concomitatur: siue id sit locali, siue temporali, siue rationali, siue naturali, siue artificiali, siue quomodocunque aliter positiua cõcomitantia, atque vnus post alterum successione. Ad quem sanè modum, progredimur à memoria niuis ad memoriâ hiemis; Hinc ad eam quæ frigoris. Hinc ad eam quæ antiperistasis: Hinc ad eam quæ intentionis caloris in stomacho: Inde ad eam quæ potentis digestionis; Ab hac in appetitum, & viuacius nutrimentum; robur, & exercitium; & ita deinceps in hoc. In aliis omnibus similiter.

Si quid vero habet naturam carentem ordine: ad aliud ordinatum referatur: atq; innitatur: quod quidē sēper esse debet aliquod sensibile: quamobrem non temerē à ratiocinatio philosopho dicitur ordinem propria natura sensibillum esse: & non cognoscit ipsum extra margines naturæ. Vnde si quæras ab illo quid est ordo? est inquiet progressus rei secundum viam naturæ. Quid est ordinis carentia exitus inquiet à via naturæ. Hæc sunt quæ de organo, & ad organū scrutinium pertinētia volumus esse dicta: quæ si attentius contempleris; nihil est quod ne ad vltiora progrediaris impediatur: ex iis. n. remoueris ab eo, quod ad cōsequentes actus occlusum faciebat iter. Et certè facere non potuimus; ne sub titulo theorices sufficienter apponeremus ea, quæ per se ipsa praxim completere valeant.

*Primò
extat
ap. Arist.
ser-
tio de
calo &
mundo.*

TERTIA PARS

GE iam ad operandi formam tranſeamus inſinuandam. Tanquam præluſiis agētes, ab elementorum ſimpliciorumque notitia, ad compoſiti integri, atque perfecti conſiderationem deueniamus.

Primum igitur ad eorum ſimilitudinem qui prius manum paginae docent admouere quam oculi ad inſcriptos characteres coniciantur: proponimus ante apparanda ſubiecta quorum præceſſerit memoria: vt ipſorum virtus & efficacia diſcooperiatur hunc in modum. Sumatur ſubiectum commune idque primo in partes eius maiores diſtribuat, quæ ex inſtituto ſaltem operantis ſibi ſuccedere debeant: quæ partes maiores, ſubiecta magis propria ſuperius ſunt appellata. Hinc ad ſubdiuiſionem procedatur; vt partes iſtæ ad inuicem finiſſi, & ordinatę ſibi inuicem ſuccedere perceptæ, in loco contiguitatis veræ, vel poſitiuæ deſcribant ſibi alias partes,

quę subiecta propriissima indiuiduáque sunt: quę multiplicari debēt iuxta rationem latitudinis subiectorum magis priorum, & commodum occurrentium sedium adiiciendorum.

II.

Quibus ita dispositis & promptè memotitè habitis adsit cathalogus diuersarum rerum sensibilibum, quę primo numero sint viginti & quinque, deinde quinquaginta, mox centum: vt gradatim exercitationis beneficio exoptata comparetur disciplina; cum hoc quod optimè videbitur quemadmodum ea quorum ordo naturalem memoriam suggeret: merito subiectorū quibus distributa sunt & applicata; ordinate tibi non minus quā si in pagina essent exarata occurrent: vt ab vltimo ad primum eadem facilitate possis incedere; qua à primo ad vltimum accedebas. Item & quomodo libet ordinem referendorum inuertere; ad hoc ipsa locorum sensibilitate conferente.

III.

Proinde visa subiectorum efficacia ad adiectorum rationem transeamus qui-

bus non tanquam leui fragilique fundamento naturalis innittitur memoria. Adest ergo duplicis generis memoria, terminorum videlicet atque rerum: quarum hæc simpliciter admittit necessitatem: illa verò in aliquo quodam genere, vel in eo quod per ipsam acui creditur memoratiua facultas ad propriæ functionis expeditionem: grauiora. n. passi minorem difficultatem & arduitatē non sentire consueuimus: vel quia alicuius facultatis fert consuetudo, cum occurrentia propositi atque sententiæ in initialium verborum expressionem requirere, vel quia rebus accidit vnicum propriumque nancisci nomen idque non satis in promptu, vt sunt herbarum, arborum, mineralium, seminum & id genus aliorum, quorum cōceptum habere minimè sufficit: vel tandem quia sæpe sese offert occasio proferendi verba, quorum minimè rationē habemus.

IIII.

De generibus quibus res ipsæ adiiciuntur, explicātur, seque inuicem insinuāt: alibi declarabimus. Pro genere autem istius facultatis satis tibi apertum iter; ex
an-

antedictis: nec non habes optimam magistratam atque ducem tum intrinsecam, tum extrinsecam naturam, quæ te per rationem insitam & obiecta præsentia semper illuminat.

V.

Modorū quoque quibus termini adii-
ciuntur plurimi, & innumeri occurrere
tibi poterunt dummodo fueris in agita-
tione Clavis magnæ peritus (illa quippe
fons est omnium inventionum) eos qui
nobis commodiores visi sunt in di-
uersis locis diuersos explicamus. Mo-
dum vnicum quo ad nostra vsque tem-
pora vsi sunt antiqui profus contem-
nimus, quia laboriosus est multamque
requirit exercitationem, nec certæ est
ab omnibus assequutionis.

VI.

Perstrinximus igitur intrinsecæ le-
ctionis latitudinem illam & longitudi-
nem compressimus: iis. n. oculum
phantasiæ disgregantibus atque distra-
hentibus, maius causabatur negocium,
quod artis difficultate exercitationis-
que prolixitate, dignioribus intenta ne-
gociis ingenia repellebat. Quid. n? indi-

c

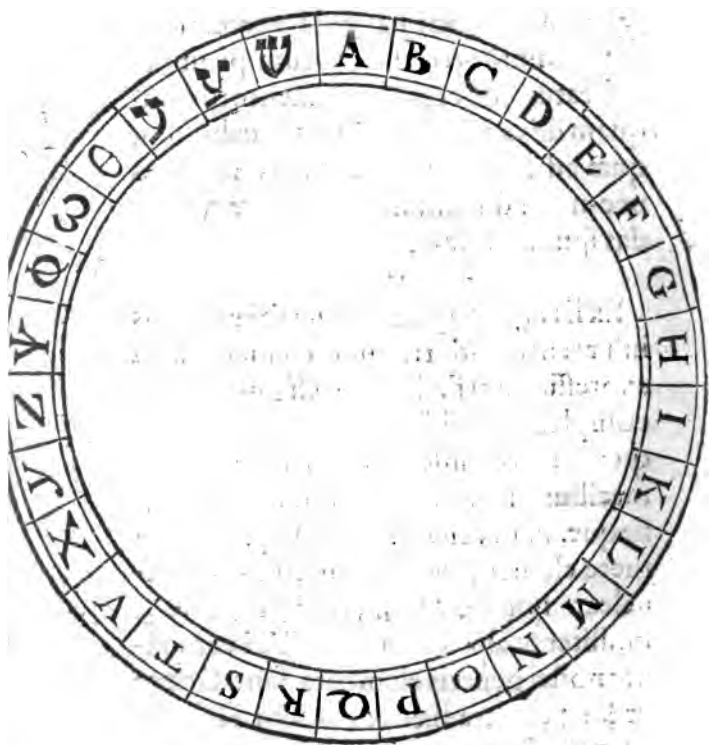
uiduo subiecto per vnicum adiectum vnicum tantum (vt in pluribus) committere licebat elementum, quippe cum innumerabiles habeantur combinationum & compositionum differentiarum. Qua de re qui primus apparet hanc artē transtulisse à Græcis ad Latinos: deridet Græcorum quorundam studium verborum imagines conscribere volentium, atque ita eas sibi parare, vt cum opportuna fuerint in inquirendo tempus non consumetur. Videbat. n. verborum infinitam esse multitudinem, ideoque ridiculum esse illam persequi velle. At qui nobis non solum possibile sed & facile compertum est posse apparatus haberi imagines, quibus singulis quibusque locis cuiuscumque generis terminos integros apponam⁹, idque pluribus modis, vt in pluribus tractatibus ad diuersas ordinatis intentiones manifestamus: In presentiarum vero per hunc qui sequitur proponatur modum.

I

AD ordinatam parandā exercitatio-
nem: primò elementorum prompta
habeatur conceptio: elementorum in-
quam illis adiectilibus explicabilium,
quæ ad omnes producendas actiones
nec-non ad passionēs omnes recipien-
das sunt aptissima.

II.

Ex iis ergo triginta tuę notitiæ melius
inhærentes ad triginta elementorum
expressionem faciendam eligantur: quæ
completum reddunt numerum, eorum
quæ diuersis inseruiunt in tribus idio-
matibus pronunciationum differentiis:
neque. n. necessarium est triplex insti-
tuere elementarium, cum A ipsum æqui-
ualeat ipsi α. & η. B. ipsi β. & γ.
similiter & alia multa aliis. Vbi vero su-
per nostri generis elementa sunt Græca
vt ↓ ω θ & ultra hæc & illa, sunt Hebrea:
propriis sunt notata caracteribus. Et ita
vnum simplex elementarium deseruit
tribus linguis & iis quæ illis sunt subal-
ternatæ.

III.

Triginta igitur adiecta promptitudine citra omnem dilationem possibili tuæ se offerant phantasiæ, dum alius vel tu te intentes ad promptè respondendum quid pro singulis elementis ordinate, regressiue, & progressiue, item & inordinate propositis habeatur.

IIII.

Quo quidem peracto, ad tribuendum singulis singulas appropriatas operationes procedatur: quæ omnes sint ad oculum sensibiles; quæque non sine corporis motu prosequantur. Tu prout tibi commodius videbitur ordinabis atque statues: nos interim eiusmodi sub typis proponemus Agentes & actiones.

Lycas in conuiuium	AA
Deucalion in lapides.	BB
Apollo in pythonem	CC
Argus in bouem	DD
Arcas in Caliston	EE
Cæcimus in fatos dentes	FF
Semele in partum	GG
Echo in Narcissum	HH
Tyrrhenus nauta in Baccum puerum	II

e iij

ARS MEMORIÆ

Pyramus in Ensethe	KK
Mineis in lanificium	LL
Perseus in caput Medusæ	MM
Athlas in cœlum	NN
Pluto in Proserpinam	OO
Cyane in stagnum	PP
Arachnes in telam	QQ
Neptunus in equum	RR
Pallas in oliuam	SS
Iason in Tauros	TT
Medea in cacabum Esonis	VV
Theseus in Scyronem	XX
Filia Nisi in paternum crinem	YY
Dedalus in alarum structuram	ZZ
Hercules in Anthemum	††
Orphæus in lyram	ΦΦ
Cicones in Orphæum	ωω
Esacus in precipitium	⊖⊖
Mennonis in sepulturam	γγ
Arion in delphines	κκ
Glaucus in herbam.	ωω

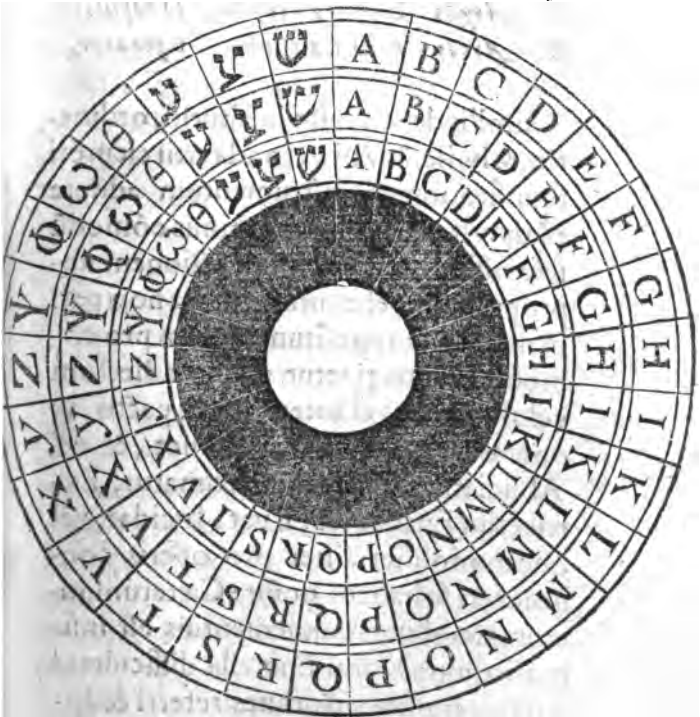
In quibus non requiritur necessariò primum nominis agentis vel actionis elementum; idem esse cum illo cuius est expressiuum : sufficit enim ambo hæc determinato huic significando esse adscripta.

*Rotam igitur primò immobilem intra alte-
ram immobilem ita situabis: vt exte-
rior homines; interior autem ap-
proprietas denotet aetiones.*

Quibus foeliciter succedentibus ad vltiorem fiat progressus operationem. Placeat inquã homini & hominis actioni addicere instrumentũ vel infige nõ quidem quod ad illius tantum referri debeat actionem, sed quod sit omnibus vt fieri potest adaptabile vel saltem omnibus in operibus obeundis compatibile. Non n. ideo fixæ figurantur hæ rotæ vt maneat perpetuo: sed vt vnus adiecti appropriata nostrę figantur memorię: vt cum huc, illucque prodeant: semper atque statim referri possint ad illum (vt in vltioribus patebit) ad quę præsentia sunt ordinata. Habet ergo Lycas catheram, Deucaliõ vittam, Apollo baltheum, Argus caputium, Arcas peram, Cadmus antefinale, Semele suppositam sedem, & ita deinceps alij, alia, quæ licet singulis sint propria: sunt tamen pro viribus omnibus appropriabilia quod quidem magis est curandum. Ratio. n. praxis vltimæ atque profectio; rationi praxis initialis est præferenda.

*Rotam igitur secundo immobilem intra duas alias im-
mobiles pro appropriatis duobus: que ad hominē referun-
tur constanter nascendis collocato: quatenus perpetuo na-
turam elementorum ubicumque ponantur, & quomodo
cumque disponantur presentare queant, Rota fixa mentis
oculo conspicienda sunt. huiusmodi.*

ARS MEMORIAE

Ibi exterior significat homines Media proprias actiones. Interior vero insignia hunc in modum.

<i>A Lycas</i>	<i>A in conuiuio</i>	<i>A cathenas</i>
<i>B Deucalion</i>	<i>B in lapides</i>	<i>B virtutes</i>
<i>C Apollo</i>	<i>C in Pythorom</i>	<i>C Baltheo</i>
<i>D Argus</i>	<i>D in bonis custod.</i>	<i>D caputiat</i>
<i>E Arcas</i>	<i>E in Calistum</i>	<i>E peratus.</i>

Similis de aliis esto institutio, ordinatio, & iudiciū. Vbi vero ad tertij elemēti significationem instrumentum addere cōtigerit (quamuis hoc minus cōmodū sese offerat, accidit enim actionem appropriatam, vel contingentem non pati in manu tale appositum) ipsum pro cōmoditate imaginetur aliquo adiectum vel alligatum vel interiectum pacto, vt operationem Turbet, Adiuuet, & vel Abiiciatur, Euertatur, Eximatur, Extrahatur, Euacuetur, Ruat, Incidat, vel quomodolibet aliter pro operis congruentia se habere possit: Caterum incomparabiliter conuenientius est insignire: quippè cum sine vlla difficultate insignia possint ad omnes referri & applicari.

VI.

Consulto planè industriæ tuæ committere placuit inueniendas congruentes actiones, & organa, siue insignia, sicut enim singulis peculiare determinatorum hominum sunt magis notæ & celebres effigies: ita etiam (cum trahat sua quemque voluptas) habent singuli quibus operibus instrumentis & insigniis, sollicitentur magis, magisque in affectus concitentur. In superioribus. n. Ianuæ memoriæ dicebantur affectus; hōsque potentiores, patientiores: ij vero nec iidem sunt, neque ab iisdem emanant principiis in omnibus.

De motu rotarum.

I.

Apprimè igitur præsignatis rotis mēte fixis quoad quid cuique conueniat immobiliter habeatur in promptu: tempus est vt ad maiorem praxim hunc in modum expediaris, vt primo primam compositionem quæ duobus constat elementis quibuscumque veneris. Vides primam figuram duabus constantem rotis fixis. Iam exteriori in sua fixatione perseuerante; soluatur inte-

rior . Cuius olim fixio ad habitum eius qui debet esse fixus spectabat : nunc pro actu qui ratione multorum operabilium , atque innumerorum debet esse innumerabiliter multiplex: vndique reuoluenda occurrit.

De motu rotæ interioris primæ figuræ pro compositione qualibet ex duobus elementis presentanda.

II.

Operatio inquam quæerat vnus propria: iam reddatur omnibus in circulum communicabilis . Proindèque cuiuscumque pro exigentia constituendæ compositionis adaptetur . Lycaon in cõuiuium geminatum tibi reddebat elementum AA. dum A rotæ interioris esse sub A rotæ exterioris , item Deucalion in lapides BB. Iam discurrente rota non geminum sed duplex habebis elementum: Nempe cum B rotæ inferioris mouetur sub A rotæ superioris: Iam non est tibi AA Lycaon in cõuiuium sed Lycaon in lapides conuertendos. Deucalion in Pythonem exanimandum, Apollo in bouem custodiendum & ita deinceps singuli proximorum capiunt ope-

rationem, nouis aliis succedentibus elementis. Vis ergo combinationē. PA referre & pone A rotæ internæ sub P, rotæ externæ presentabunt tibi per Platonē in conuiuium. Vis combinationem RE pone E rotæ interioris sub R rotæ exterioris presentabitur tibi per Neptunum in Calyston confodiendam. Similiter combinatio SI per Palladem in Baccū puerum. VO per Medæam in Proserpinā rapiendam. Habes igitur quomodo ad compositionem duorum elementorum ad sensum presentandam procedatur.

*De motu internarum rotarum secunda
figura & compositione qualibet ex
tribus elementis presentanda.*

III.

Item in secunda figura duabus internis rotis ad vertiginem solutis & expeditis compositum quodcumque ex tribus elementis presentare valebis ita ut ubi in tribus rotis fixis. Lycas in conuiuio cathenatus presentabat tibi AAA. Iam Lycas agens quod Medusa, cum insigni Plutonis presentabit AMO.

Arcas cum actione Semelis, & insigni. Plutonis presentabit EGO. Medea agens quod Tyrrhenus cum insigni Persei, presentabit VIM, & ita multis modis variando elementa mediæ, & intimæ rotæ, sub elementis singulis rotæ exterioris: quas cum que imaginabiles ex tribus elementis combinationes poteris ad libitum producere.

De compositione qualibet ex quatuor elementis presentanda per unum modum.

1111.

SI verò acciderit adiiciendum compositum ex quatuor elementis; non est necessarium quartam supponere rotam: non enim elementis omnibus sed paucis quibusdam accidit quartam in combinatione sedem obrinere: ut S, quod combinatio MENS habet quartum, & T quod combinatio DANT quartum habet. At hanc igitur quarti elementi presentiam designandam quid opus est orbita; sufficit aliquod determinatum accidens vel adfistens cum aliqua habitudine ad subiectum vel adiectum imagi-

maxi, quorum alterum istius; alterum vero alius sic indicatum.

De altera similiter ex tribus elementis alia ordinatis modo presentanda compositione.

V.

EST & alter modus quo quartum Elementum tertio super additur; nempe L. R. & N. mediantibus inter elementum adsistens & subsistens ut in prima combinatione huius compositi **TRVNCVS**. in secunda huius compositi **ENCRASSATVS**. In tertia huius compositi **PERMAGNVS**. Ad quorum elementorum presentiam atque locum denotandum; aliquos se habendi modos, vel accidentia sensibilia in subiecto, vel cum subiecto, vel ad subiectum poteris destinare. Ad ipsum mihi conferre solebat rationale adiectum quod vel sedens tertium, vel innixus secundum, vel stans primum ad significabat. Quod si alia elementa prater hec se obtulerint, quod vix apud Latinos Græcos, Hebræos, Chaldeos, Persas, Italos, Arabes, & Hispanos, accidere potest:

hactenec qua vides nos subuenisse presignatis tribus: cæteris aliis prouideto.

Quod vero ad Gallos attinet (de Germanis enim Gothis Scythis & id genus aliis ipsi viderint) qui non ex idiomatica rusticitate, sed nescio quo vsu quæue consuetudine ad discrimen aliquod insinuandum quiescentia quædam admittunt elementa: non est quod tibi negocium facessat: manet. n. sine superadditis illis integra ad rei proferendæ necessitate scriptura. Hinc nõ desunt inter illos minimè non grauis ingenij homines qui eam vindicare nituntur à quadam apparentis inculturæ iniuria.

De compositione qualibet ex quinque elementis presentanda.

VI.

PRO composito quinque elementorum, non est quod nouum aliquid adducamus, sed quod propositis vtamur vel (vt planius dicam) contumbr: aliter. n. non accidere potest: quam duobus proximè dictis modis concurrentibus. Vtpotè super additis s & r in quartum elementum, & intermedianibus L R & N in

N in quintum: vt in combinatione PLEBS
in prima combinationis TRANSACTVM.
in vltima combinationis STVPRANS.

VII.

*De compositione qualibet ex pluri-
bus elementis.*

PRO vno autem vel duobus particu-
laribus, iisdemque minimè celebri-
bus: quid opus est nobis curas excitare
si sint ex pluribus compacta elementis?
Hæc ipsa minima conditione addita,
quatuor vel quinque presentanti com-
positio poterunt commode insinuari.
Talia vero nescio an sint plura præter
istud vnum SCROBS, cuius tamen reme-
morationem facere potest compositum
ex quinque SCROPS propter suam vocis
affinitatem.

VIII.

De V post Q.

NEque illud silentio præterire volo
notandum in interiori scriptura (li-
cet non inter ad propositum necessaria:
sed inter vtilia tantum reponendum).
v. post Q non ponere in numerum: tan-

f

tum.n. Q sine v quantum cum illo va-
 let. Nunquam.n.seorsum ab illo vsue-
 nire consuevit. Ita vt planè Q v vnus
 duntaxat vim obtineat elementi: vnde
 vbi occurrerēt elementa vendenda pro-
 desset scribere. QVINTE QVINTE
 QVARE QVADRV M QVINTVM,
 QVATIS? vbi vero necessarium esset
 emere: non obesset scribere. Quare quin-
 te qatis qadrum qintum? ita & qui
 vanis vti consuevere literis sine integri-
 tatis, & maioris preiudicio culturæ: ex-
 teris eorum linguæ frustra in propria
 patria studiosis melius præstarent offi-
 cium.

IX.

*vd internum subiectorum campum amplifi-
 candum & adiectorum numerum feli-
 cissimè multiplicandum.*

Postquam expeditius paucis adie-
 ctis, & arctius subiectorum numero
 fueris operatus. De subiectorum multi-
 plicatione nil addam præterquam quod
 ad multiplicandorum qualitatem atti-
 net. Considerato inquam quæ horum
 tenacius, quæque lentius adiecta retine-

te confueuerunt; & rimatis effectibus & defectibus vnde proueniant quod per doctrinam à nobis expressam intendis: alia ad eorum tibi compares similitudinem.

Pro multiplicatione vero adiectorum non modicā tibi tribuo facultatem hoc etenim animaduertens principium vnde manat in aliis negociis celebrē tibi poteris vsum suppeditare: à proportionalibus, n. cōverti possumus ad alia proportionabilia comperienda.

Habebas ad numerum elementorum triginta viuacissima adiecta, quę in breui tibi poterant deseruire scriptura; nūc iuuat in immensum (si fuerit opus) dilatata paginā: multiplicare in innumerum dictionum adiectionem: etenim incōmode succedit si eiusdem formę eadem numero adiecta sæpe sæpius reponantur cum ad internam scripturam ea requiratur varietas quę minimè requiritur ad externam, vt satis est in hac se praxi exercentibus manifestum, Quid ergo? Sicut habebas vnum numero Lycaonem, Deucalionem &c. iam duo tibi finge numero Lycaones & Deu-

f ij

caliones & alios ita vt vbi triginta tibi
aderant nunc vsu tibi veniant sexagin-
ta. Si triplicabis, habebis nonaginta, si
quadruplicabis, centum & viginti. Om-
nes quorum optimè nosti imaginem
melius tuam pulsare phantasiã cogere
in numerum triginta radicalium nomi-
num. Quod enim aliud eis sit proprium
nomen nihil impedit. Manebit n. per-
petuo Philotheus Deucalionis nominis
caracthere intinctus si semel inter ia-
ctantes lapides adnumeretur & adscri-
batur. Quam celebre sit hoc inuentum
melius per vsum & applicationem ad
alia quam per ipsam poteris compre-
hendere superficiem.

*Secunda praxis quæ terminorum simpli-
cium est ad quamcumque compositionem de
pluribus elementorum combinationibus præ-
sentandam.*

I.

Praxi verò magna in quam
properat prima praxis
adulta, quæ quidem loco
quo illa initialis tibi ele-
mentorum tribuebat com-
binationem: ad completorum termino-

rum explicationem: combinationum tradit compositionem; ita vt ad subiectorum numerum, valeas perfectorum adiectorum (quæ termini in complexi atque simplices appellantur) apponere, moxque accipere numerum.

II.

Id quidem hoc efficitur pacto. Sicut ad triginta elementorum numerum; triginta tibi statueras agentes actiones & insignia, circumstantias, & adstantia: Ita nunc ordinate disponas centum quinquaginta: quod fit singula adstantium elementorum per quinarium subsistentium deducendo. Paribus ergo conditionibus quibus elementarium constituendum docuimus: intelligamur combinatorium docuisse.

III.

Per ea quæ diximus ad graphicæ dilatationem: producta sunt famosissima nomina; quatenus ad eam quæ in arte ista necessaria est varietatem maximè conducit, & quædam principalia celebrioraque nomina illa quæ tibi adiicienda sunt tanquam centurias sub umbra & ala triginta vexillorum reportes. Nunc

f iij

ARS MEMORIÆ

ad amplissimam operationem, singulis
propositorum vexillorum per quinariū
quinque subsistentium elementorū de-
ducēdis, alia quinq; subternam⁹ vexilla.

III.

Sic ergo melius tibi noti adhuc ve-
xillorū numerum referantur, ita vt sin-
guli eam obtineant sedem, quæ pro eo-
rum qualitate eisdem melius videbitur
cōuenire. De vexillis vero quę frequen-
tius militare consuescunt; maiores sibi
copias adsumant: exiis. n. sunt quæ vno
vel duobus tantum cōtenta sunt militi-
bus. Per æqualitatem igitur proportio-
nis non per numeri æqualitatem iustè cū
omnibus est agendum

V.

Tu ergo ipse ordinabis tibi centum &
quinquaginta nomina, quæ vel à pro-
pria appellatione, vel à cōsuetā actiōe,
vel affectu proprio, secundum ordinem
quo adsistētia sunt ordinata; ordinatē-
que quinque subsistentibus informātur.
Quo factō, ad ordinationem horum vel
aliorum (si decentiores habueris) subsi-
stentium partiū & artium (vt ipsis adhe-
reant per actiōes & in artes denomina-

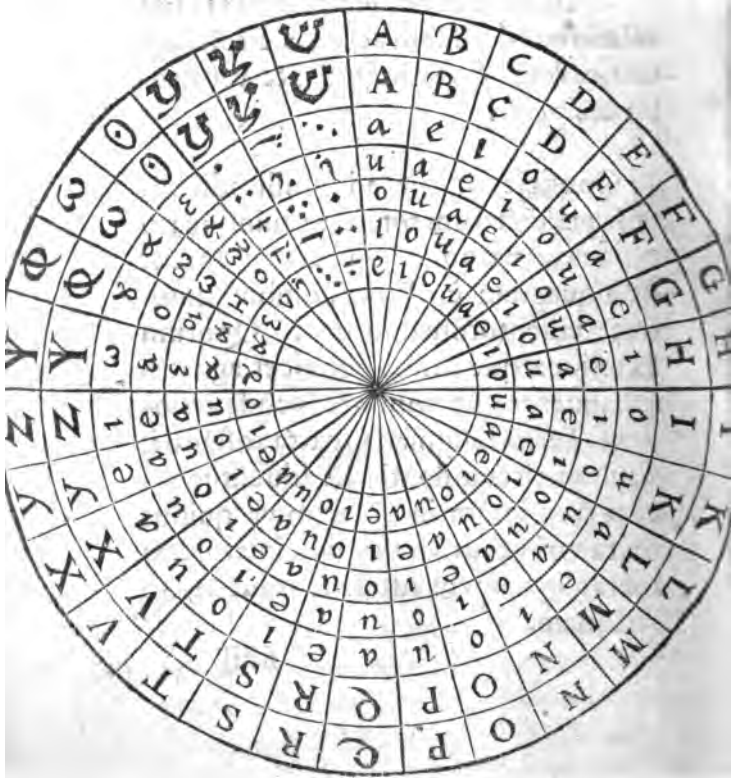
biles) reduces, vel notorum tibi nomina huic qui sequitur ordini è regione apponēdo; vel aliter vt tibi commodius fuerit, à nobis appositis disponendo, aliis quorundam loco succedentibus vtens, incertam seriem reducendo: ita vt cum relatione ad easdem vel alias circūstantias, eadem vel alia insignia, & adstantia recipiant.

VI.

Conficies igitur ad similitudinem triū prædictarum rotarum: quinque rotas fixas, quarum singulæ centum & quinquaginta constant combinationibus elementorum duorum. Quorum exterior atque prima significet agentes sub inuentorum nomine. Secūda actiones. Tertia insignia. Quarta adstantia, Quinta circūstantias. Adducūtur autem hæc ipsum in modum vt quibus iuxta vnā propriamque non inseruiunt: iuxta aliam opem adferant vniuersalem rationem.

f iij

Quoniam difficile est quinque rotas in modicam contrahere latitudinem, unam tantum apponimus ad cuius similitudinem sunt alia: eandemque non extensam sed contractam. Quandoquidem triginta præcipua vexilla ordinantur in circumferentiam: & subalternata singulorum quinque ordinantur in scalas à singulis ad medium.

IORDANI BRVNI.

45

AA	Rhegima	panem castanearum	1
AE	Osiris	in agriculturam	2
AI	Ceres	in iuga bouum	3
AO	Triptolemus	ferit	4
AV	Pitumnus	stercorat	5
BA	Erichthonius	in currum	6
BE	Glaucius	ferrum extendit	7
BI	Thracus	in falcem	8
BO	Misa	fale condit	9
BV	Pyrodes	Silice igne excutit	10
CA	Hafamon	Transplantat	11
CE	Phega	Inserit	12
CI	Belhaiot	in Asinu vectorem	13
CO	Pilumnus	frumentum terit	14
CV	Or esteus	curat vites	15
DA	Noah	vineam ordinat	16
DE	Liber	vinu promit ex ordeo	17
DI	Staphilus	in vinum lymphatum	18
DO	Isis	in ordines hortorum	19
DV	Minerua	in oleam	20
EA	Aristeus	in mellis industriam	21
EE	Nembrot	venator	22
EI	Phalla	in rethe	23
EO	Gebur	in laqueos	24
EV	Rameffus	in hamum	25

·I A R S

·M E M O R I Æ

FA	Regomer	In schalam	26
FE	Sargum	In fistellam	27
FI	Danaus	Puteum fodiens	28
FO	Doxius	luto edificans	29
FV	Iobal	Ligno edificans	30
GA	Husbal	In fornacem calcis	31
GE	ciclops	In turrim	32
GI	Theodorus	In Torhum	33
GO	Perdix	in cuncinum	34
GV	Talus	in Serram	35
HA	Theodotus	In terebram	36
HE	Parug	in malleum	37
HI	Semeol	in prælum	38
HO	Seusippus	in dolia	39
HV	Luscinius	in dolam	40
GA	Choræbus	figulus	41
GE	Barcham	Lanam intorquet	42
GI	Closter	fila orditur	43
GO	Aracgne	texit	44
GV	Boetius	Sutor	45
HA	Phrigio	Carminator	46
HE	Caathar	in calceos	47
HI	Procon	in vitrum ex herbis	48
HO	Li carnassus	in forcipes	49
HV	Chares	in Chirothecas	50
IA	Abas	Capitis tonsor	51

IORDANI BRVNI.

IE	Stram	in nouaculam	46
II	Crates	Aurum terit	52
IO	Arphalus	inaurat	53
IV	Dubitrides	in lagenas	54
KA	Hermahel	in pectines	55
KE	Rameffes	in Tapeta	56
KI	Minos	Nauta	57
kO	Dedalus	in antennam	58
KV	Glycera	Coronat	59
LA	Emot	Saltat	60
LE	Anacharsis	Folles ducit	61
LI	Delos	Æs conflat	62
LO	Lydus	in nummos	63
LV	Apis	Medicus	64
MA	Chiron	Chirurgicus	65
ME	Girce	Fascinatrix	66
MI	Pharphacon	Necromantus	67
MO	Atquam	in circulos	68
MV	Hofstanes	Demonu laceffitor	69
NA	Zoroafter	in Magiam	70
NE	Sifah	Chyromantus	71
NI	Chaldæus	Pyromantus	72
NO	Attalus	Inydromantiam	73
NV	Prometheus	Boues immolat	74
OA	Abel	maçtat pecora	75
OE	E nos	Aram fruit	76
			77

ARS MEMORIÆ

OI	Zedechor	in aqua molit	78
OO	Cureta	Puerum immolat	79
OV	Abraam	circumcidit	80
PA	Ioannes	Baptizat	81
PE	Emael-caput hominis aperit ante aras		82
PI	Imus-caput mulieris velat ante deos		83
IO	Amphiaraus	Augur	84
PV	Orphæus	in Orgia	85
QA	Alphares	Marsus	86
QE	Crithon	Cerretanus	87
QI	Belus	in Idolum	88
QO	Diagoras	euertit aras	89
QV	Chemis	in pyramidē sepulchri	90
RA	Mirchanes	in cereos	91
RE	Giges	in picturam	92
RI	Marsias	Tibicen	93
RO	Tubal	cytharædus	94
RV	Amphion	in musicales notas	95
SA	Amurius	in neruorum fides	96
SE	Baros	in æreas fides	97
SI	Venus	in prostibulum	98
SO	Tubalchaim	in prælium	99
SV	Pyæus	in Tubam æneam	100
TA	Birrias	in Timpanum	101
TE	Bellerophon	equitat	102
TI	Neptunus	equm domitat	103

TO	Ætholus	in lanceas	104
TV	Perfæus	in Sagittam	105
VA	Arthémon	in testudinem	106
VE	Phœnix	in balistam	107
VI	Maletes	in vexillum	108
VO	Gægar	in Scuthum	109
VV	Ermus	in Nolam	110
XA	Marmitus	in Thoracé & galeâ	111
XE	Theut	in literas, scrip.	112
XI	Conradus	in literas prælo præ- mendas	113
XO	Thales	in eclipſim & vrsam	114
XV	Pythagoras	in luciferû & heſperû	115
YA	Nauphides	in curſum ſolis	116
YE	Endimion	in lunæ rationem	117
YI	Hipparcus	motû ſtelliferi ſiniſtrû	118
YO	Athlas	in Sphæram	119
YV	Archimedes	in Æreum cælum	120
ZA	Cleoſtratus	in ſigna duodecim	121
ZE	Archita	in cubû Geometricû	122
ZI	Xenophanes	ī mûdos innumeros	123
ZO	Plato	in Ideas & ab ideis	124
ZV	Raymundus	in nouem elementa	125
↓A	10r.	inclauim & vmbraſ	126
↓E	Protagoras	in duas contrarias ra- tiones	127
↓I	Alchmeon	in naturę rationem	128
↓O	Euclides	malû tâquã nihilû	129

ARS MEMORIAE

AA	Epicurus	in animi libertatem	131
AE	Timon	In Misantropiam	132
AI	Crates	In panem fontium	133
AO	Cleantes	Haurit philosophiã	134
AV	Macedemus	Prodigiose superstitiosus	135
BA	Polymnestus	in Pithag. fabarũ cultũ	136
		in harmoniam parentem	
BE	Philolaus	rerum	137
BI	Speusippus	in suaucẽ philosophiã	138
BO	Anaxagoras	in chaos	139
BV	Archelaus	in sine lance naturam	140
CA	Pyrrho	quærẽs vt nõ inueniat	141
CE	Diodorus	in inuolutam & cornu- tam dissertationem	142
CI	Simon	omnia nutibus affirmans	143
CO	Æschylus	in personas	144
CV	Diogenes	in grammaticos malorum propriorũ ignorãtes	145
DA	Homerus	in Epicũ Sophoclem	146
DE	Sophocles	in Tragicũ Homerũ	147
DI	Farmacon	in obticam	148
DO	Tapes	in prospectiuam	149
DV	Melicus	in memoriam	150

ARS MEMORIA

AA	Nodosum	1	FA	fastidiosum	26
AE	Mentitum	2	FE	radicatum	27
AI	inuolutum	3	FI	fatiale	28
AO	Informe	4	FO	exemptum	29
AV	Famosum	5	FV	exanimatum	30

BA	Iners	6	GA	Brutale	31
BE	indignum	7	GB	indispositum	32
BI	indutum	8	GI	pendens	33
BO	ineptum	9	GO	indigestum	34
BV	Cubans	10	GV	indiscretum	35

CA	Calcans	11	HA	peregrinum	36
CE	inauditum	12	HE	egenum	37
CI	inconstans	13	HI	repulsum	38
CO	inconditum	14	HO	scrupulosum	39
CV	incantatum	15	HO	Turpe	40

DA	Accessum	16	IA	supposititium	41
DE	illaqueatum	17	IE	sepultum	42
DI	iacens	18	II	excuscatum	43
DO	horrendum	19	IO	vagum	44
DV	impos	20	IV	fluens	45

FA	ictum	21	KA	inclinatum	46
FE	in honoratū	22	Kz	iniuriosum	47
FI	festium	23	KI	ingurgitans	48
FO	ferens	24	ko	instauratum	49
FV	expectatum	25	Kv	inuisum	50

A R S M E M O R I Æ

LA	inuentum	51	QE	mysteriosum	77
LE	obligatum	52	QI	portentosum	78
LI	intercalatum	53	QO	ignoratam	79
LO	orbatum	54	QV	ociosum	80
LV	intercisum	55			

MA	fractum	56	RA	deploratum	81
ME	textum	57	RE	impacabile	82
MI	insolitum	58	RI	orbatum	83
MO	inspersum	59	RO	neglectum	84
MV	mentitum	60	Rv	oppressum	85

NA	innixum	61	SA	negociosum	86
NE	ignoratam	62	SE	nefastum	87
NI	Laceffitum	63	SI	nouum	88
NO	lesum	64	SO	obscurum	89
NV	leuum	65	Sv	obscænum	90

OA	esuriens	66	TA	impenetrabile	91
OE	murmuratú	67	TE	arefcens	92
OI	iteratum	68	TI	durum	93
Oo	impeditum	69	TO	infidum	94
OV	irrenumerabile		Tv	præcipitosum	95

70

PA	immundum	71	VA	venale	96
PE	debile	72	VE	stimulatum	97
PI	mendicans	73	VI	pusillanime	98
PO	multiforme	74	VO	effrenum	99
PV	obstans	75	Vv	comminutú	100

QA	strictum	76	XA	flagrans	101
----	----------	----	----	----------	-----

hians

XE	hians	102	AE	dissonans	117
XI	incisum	103	AI	desertum	118
XO	torctum	104	AO	Sylvestris	119
XV	fumans	105	AV	desidiosum	120
YA	Naufragum	106	AA	stygium	131
YE	infrigidum	107	AE	lacustre	132
YI	catenatum	108	AI	fomolentum	133
YO	Macilentum	109	AO	ieiunum	134
YV	errans	110	AV	laruale	135
ZA	gelidum	111	AA	tumidum	136
ZE	confossum	112	AE	armatum	137
ZI	funerum	113	AI	insipidum	138
ZO	eruentum	114	AO	lapidofum	139
ZV	lividum	115	AV	toruum	140
AA	putre	116	AA	ambiguum	141
AE	pestiferum	117	AE	fasciata	142
AI	Mordax	118	AI	ravidum	143
AO	bibulum	119	AO	fremens	144
AV	anxium	120	AV	rapax	145
AA	obliquum	121	AA	infantum	146
AE	Tartareum	122	AE	discors	147
AI	tremulum	123	AI	mordens	148
AO	impetuum	124	AO	calcitrans	149
AV	amarum	125	AV	stupefaciens	150
EA	informe	126			

ANS MEMORIAE

21 Olina	1	ae lampades	27
22 laurus	2	ai iubz thifphones	28
23 Myrthus	3	ao Gemme	29
24 rosmarinum	4	av lilia	30
25 cyprissus	5		
26 palma	6	aa Dicho. tomus luna	31
27 hedera	7	ae fulmen	32
28 papaver	8	ai gladius	33
29 quercus	9	ao securis	34
30 vitica	10	av sagitta	35
31 Flores	11	aa Serratio	36
32 spina	12	ae imber	37
33 chiara	13	ai hamus	38
34 cornu	14	ao frenum	39
35 cornua	15	av lingua vibrans	40
36 corona regū	16	aa conus	41
37 morion	17	ae rhanus apprehēdes	42
38 arundo	18	ai rostrum aquilae	43
39 salix	19	ao caput apris	44
40 cornua cerui	20	av caput leonis	45
41 iubar	21	aa vndantes pluviae	46
42 cometa	22	ae epitaphium	47
43 iris	23	ai buho foralis	48
44 turris Iunonia	24	ao gallus	49
45 av nubes ingruēs	25	av columba	50
46 fum ^a ascēdēs	26	aa pomum calathus	51
		aa hydra	52

LORDANI BRVNI.

50

ae	flamma	53	ae	tuba	77
ai	ventus	54	ai	gladius	78
ao	nidus auium	55	ao	Tropheum	79
av	exta aruspicina		av	lances	80

COLL APTABILIA.

aa	torques	56	aa	cuculla	81
ae	Serpens	57	ae	lintheus	82
ai	agnina pellis	58	ai	aureazona	83
ao	vulpinapellis	59	ao	Herbæ	84
av	iugulum	60	av	horologium	85

AD PEDES APTABILIA.

aa	cathena	61	aa	Scorpius	86
ae	annulus	62	ae	canis	87
ai	lemur	63	ai	antrum	88
ao	ala	64	ao	anser	89
av	fascis	65	av	ara	90

aa	laqueus	66	aa	arbor	91
ae	pharetra	67	ae	aurea mala	92
ai	Baltheus	68	ai	Serpens	93
ao	cribrum	69	ao	compedes	94
av	mola	70	av	conca	95

aa	iugum	71	aa	columna	96
ae	crumena	72	ae	delphin	97
ai	flabellum	73	ai	draco	98
ao	sceptrum	74	ao	equus	99
av	flagrum	75	av	rota fortunæ	100

aa	lagena	76	aa	foenum	101
----	--------	----	----	--------	-----

g ij

ARS MEMORIÆ

ae fossa	102	ac septē cēdesabre	127
ai fornax	103	ai thūs redolens	128
ao hortēum	104	ao sulphur scintillās	129
av cuna	105	av trabs obstans	130
aa infernus	106	aa Alinus lentus	131
ae lacus	107	ae crater	132
ai Leo	108	ai vas pandoræ	133
ao lepus	109	ao cornucopia	134
av limes	110	av taurus retrectans	135
aa lucus	111	aa homo truncus	136
ae fluuius	112	ae femina suspensa	137
ai marmor	113	ai lupus in cadauer	138
ao porca lactēs	114	ao Gallina onis incur-	
av scopalus adēsus	115	bans	139
aa sedile	116	av sepulchrum	140
ae sedes	117	aa fornax	141
ai sepulchrum	118	ae stuppa succensa	142
ao speculum reper		ai Gurgustū pisci	143
av cutiens	119	ao canis catellos la-	
exta aruspicina	120	ctens	144
aa bos tardus	121	av curriculum	145
ae alue ^o mellis	122	aa Galli insipientes	146
ai formidohorti	123	ae Aries impetens	147
ao muscipula	124	ai porcus vastator	148
aviuncorū fascis	125	ao puer ludens	149
aa equs mortis	126	av Timpanum	150

IMAGINES FACIERVM

signorum ex Teucro Babilo-
nico quæ ad vsum presen-
tis artis quam commo-
de trahi possunt.

Aries.

AA

Ascendit in
prima facie a-
rietis homo ni-
ger, immodicę
staturæ, arden-
tibus oculis, se-
uero vultu, stās

candida precinctus palla.

Ae In secunda mulier non inuenusta,
alba induta thunica, pallio verò ty-
rio colore intincto superinduta, so-
luta coma, & lauro coronata.

Ai In tertia homo pallidus ruffi capilli
rubris indutus vestibis, in sinistra
auream gestans armillam, & ex
robore baculum in dextra, inquieti
& irascentis præ se ferens vultum cū
cupita bona nequeat adipisci nec
præstare.

g iij

Taurus.

AO

In prima Tauri
facie Nudus arās,
de palea pileum
intextum gestans,
fusco colore, quē
sequitur rusticus
alter semina ia-
ciens.

Av In Secunda Clauiger nudus, & co-
ronatus aureum baltheum in hume-
ris gestans & in sinistra sceptrum.

Ba In tertia vir sinistra serpentem ge-
stans & dextera hastam siue Sagit-
tam, ante quem testa ignis, & aquae
lagena.

Gemini.

Be

In prima Ge-
minorum facie,
vir paratus ad
seruiendum, vir-
gam habens in-
dexera. Vultu
hilari atque io-
cundo.

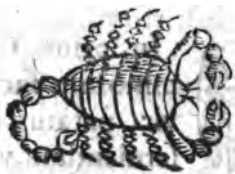
Bi In secunda, homo terram fodiens
& laborans: iuxta quem tibicen nu-
dis saltans pedibus & capite.

Bo In tertia Morio tibiā dextera ge-
stās, in sinistra passerem & iuxta illum
vir iratus apprehendens baculum.

g iiij

Cancer.

Bv

In prima Cancri Virgo coronata, optimè induta, oliuam gestas in dextra & phialam in sinistra.

Ca In secunda vir cum muliere sedentes ad mensam & ludentes ante vinum sunt indumentorum genera; ante mulierem aurea argenteaque vasa.

Ce In tertia vir venator què antecedit & consequuntur canes, cornu gerens & balistam, in oesum volucri & girovago.

Leo.

Ci

In prima Leonis facie vir colore ruffus, croceis indutus vestibus, coronatus auro, gallum

in dextra gestans, leonem equitans.

Co In secunda foemina ambulans in coelum manibus tensis, & iuxta illam vir quasi paratus ad vindictam, gladium habens districtum, atque scutum.

Cv In tertiaperam gestans scuticam; vultu tristi, demisso, & inuenusto, quæ sequitur adolescens albis indutus.

Virgo.

Da

In prima Virgini-
nis facie: Puella
floribus co-
rollata, & vir flo-
res & frondes
spargens contra
illâ, indutus ve-

ste viridi & discinctus.

De In secunda homo niger corio vesti-
tus, crumenam gerens in manu, pal-
lium habens à capite demissum.

D1 In tertia senex duobus innixus ba-
culis, incultis capillis ante frontem,
dispersa barba, fusco indutus co-
lore.

scorpius.

Ec

Ascendit in prima scorpij facie mulier formosa & optimè induta pro qua duo iuvenes inuicem irati se

verberibus cedentes fatigantur.

Ei In secunda mulier nuda penitus, & duo viri penitus nudi, quorum alter stat ad latus mulieris, alter in terra cubat cum cane colludens.

Eo In tertia vir exponens dorsum percutienti mulieri, ambabus manibus ambos tenens pedes.

Sagittarius.

Ev

Sagittarij primam faciem habet vir armatus, totus, parmā gestās in sinistra, & in dextra latissimū ensem, in cu-

ius incessu terra tremere videtur.

Fa Secundam foemina tristis, lugubri induta vestimento, puerum alterum intra brachia gestans, alterum manu-ducens.

Fe Tertiam vir in terra cubans, baculum tomere exagitans, vultu pallidus, & habitu sordido, & porcus adstat illi, fodiens terræ manipulos.

Capticornus.

Fi

Primam Capricorni faciem vit in habitu mercatoris turpis faciei & tristis quē sequitur iuuenis

saltans & plaudens manibus.

FO Secundam vir in columbam volantem intorquens iacula: & duę mulieres ad vnum se complexantes virũ.

FV Tertiam virgo albis induta; pedibus conculcans vulpeculam, & librũ lectitans..

Aquarius.

GA

Primam Aquarii faciem habet paterfamilias, & matrona, in gestu cogitatum: quorum ille calculos habet in

manu, & ista colum.

GE Secundam vir in habitu consiliarii atque sedens, schedulas memoriales in manu habens, e cuius mento prolixa pender barba, homoque videtur vultu seueriore.

GI Tertiam iuuenis iratus cuius facies ira videtur inflammata: manibus quasi impetentibus, & digitis contortis.

Pisces.

Go

In prima pisciū
facie, figura ho-
minis sua bonā
trāsportantis, &
nouā perquiren-
tis habitationē:
quem sequitur

mulier tripodem gestans & perticam.

Gv In secunda vir accinctus quasi & ad
operandum, contractis vestibibus, &
denudatis brachiis agilitatem præ se
ferens corporis, & vultus hilarita-
tem.

Ha. In tertia adolescens adamans &
complectens puellam & iuxta illos
aves Iunonię duæ colluctantes.

Habitus & actus imaginum prædicta-
rum licet per se ad artem memorati-
uam non conferant: complere tamen
possunt imaginum rationes.

i Est imago Arietis prima audax, in-
uerecunda, & fortis imaginatiua.

Secunda superbior, ambitiosa, & nobilis
animi.

Tertia inquietior & quasi desperans, acu-
tioris ingenij, gaudium prestolantis.

ii Est Tauri imago prima principio-
rum operum & actuum Geometrico-
rum faulrix.

Secunda potens & nobilis in multitu-
dine gentium.

Tertia indiga, miserabilis atque feru.

iii Geminorum prima, sapientia Ma-
thematicis aliisque quorum nullus est
& utilitas facultatibus.

Secunda impudens, deceptrix, & labo-
riosa diligentie, nullius tamen frugis.

Tertia delira, immentis, & multa garru-
litatis.

iiii Est Canceri prima subtilis contempla-

tionis, vigilis ingenij, & prone in
amorem voluntatis.

Secunda modici ingenij, & pauca for-
tunæ.

Tertia plurima negotiationis & modica prosecutionis, propter ardua media.

v. Leonis prima impetiosa, luxurians, immitis, & impacabilis.

Secunda velox ad effusionem sanguinis, proditrix, & suspiciosa.

Tertia comes & amica quæ mauult perdere quam litibus habere vel adipisci.

vi. Prima virginis cumulat diuitias, non tamen illicitis negotiis.

Secunda auarus & inrentius incumbit augenda pecunie.

Tertia debilitat, infirmit, dirimit, & confumit.

vii. Prima libere iusta, eripiens pauperes de manu potentum & violentorum.

Secunda, & iniquitatis impatiens: & paratrix tumultuum.

Tertia scottatrix, adultera, & voratrix.

viii. Prima scorpæ pulchra & blanda proditrix & nefasta.

Secunda

Secunda pariter infida atque turpis.

Tertia apertæ iræ, indignationis & violentiæ.

ix Prima Sagittarij audax, vefana, & iugum detestans legum omnium.

Secunda de timore concipiens triftitiã & obsequium pariens.

Tertia capilofa, rixatrix, & pacis inimica

x Prima Capricorni substantiam luxu deperdit.

Secunda querit impossibilia.

Tertia rebus augendis intentior: Sapientia defipit.

xi Prima Aquarij cogitat & laborat ad quæstum, cum fit pauperie pressa & vilitate.

Secunda intelligentiæ multæ & sobrietatis.

Tertia impudentiæ non modicæ, & præfumptionis.

xii Prima piscium, indigentia rerum sollicita.

Secunda pluribus & magnis intenta negociis.

Tertia, ocio multo torpet atque luxu.

h

A R S M E M O R I Æ

Hęc licet non vsuueniant pro imaginibus: pro imaginum tamen formis & qualitatibus sunt necessaria, verum sensibili aliqua specie figurentur.

*Sequuntur septem Saturni. Imagines ex
Ægyptiis & Persis philosophis:
quæ etiam pro locis, & sub-
iectis vsuuenire possunt.*

He Prima Saturni imago. Homo ceruini vultus super draconem habens bubonem in dextra qui serpentem deglutit.

Hi Secunda est Homo habens falcem in dextra & in sinistra piscem. & equitat super camelum.

Ho Tertia homo tristis & gemens, habens palmas in cælum erectas vestibus fuscis indutus.

Hv Quarta vir niger habens pedes Camelii super alatum draconem sedens: dextra ferens Cupressi ramum.

Ia Quinta. Nigris indutus vestibus & nigra facie, in cuius dextra basiliscus cauda brachium intorquens.

Ie Sexta. Senex & claudus innixus baculo in alto folio super currum; quem trahunt mulus & Asinus.

Ii Septima. Auriga super currum quem duo cerui trahunt; altera manu piscem, altera curuam falcem gerens.
Septem Iouis imagines.

Io Prima Iouis imago vir decorus super currum à draconibus tractum, dextra in caput draconis iaciens Sagittam.
h ij

- Iv** Secunda Iouis imago. vir sedens in cathedra: quem quatuor alati trahūt. adolescentes innixus frondosę fago.
- ka** Tertia est habens caput Arietinum, sedens super rotam: & yas balsami gestans in manu sua.
- ke** Quarta est habens caput Leonis & pedes Aquilę, & quercus ramum in dextera: coram quo duo iuvenes pulcherrimi aspectus albis induti curuantur.
- ki** Quinta sedens super aquilam, smaragdinis ornatus vestibus, in capite habens coronam hiacintinam & sceptrum in manu.
- ko** Sexta homo coronatus, croceis indutus vestibus oliuam gestans in dextera, equitans super draconem.
- k** Septima coronatus eleuatis & iunctis manibus, tanquam deprecans, cuius vestis cerulea aureis conspersa stellis.

La Prima Martis imago est vir armatus Leonem equitans: cuius galeam rostro vultur tundit. Est homo trucidis aspectus.

Le Secunda vir armatus gladio latiore & lancea, in cuius galea, aliquid chimeræ simile ex ore flammeas scintillas eiecitans.

Li Tertia dextra manu sulphureos ignes iaciens, sinistra apprehensam habens cervicem parci, quem equitat non bene consentientem.

Lo Quarta homo habes in dextra ^{IM}frictum ensem & caput humanum sanguine rorantem: in sinistra habens vultum quasi sole adustum.

h iij

ARS MEMORIAE

LV Quinta, vir fuluus colore, rubris indutus vestimentis: ferreum & graue gestans sceptrum, super lupum equitans.

Ma Sexta, stuprator virginis pulcherrime pro viribus auerrentis se ab illo. Ambo trahuntur in curru eburneo à duobus cynocephalis.

me Septima Leopardus & Tygris pugnantes: hinc inde duo galeati districtis gladiis inuicem comminantes.

Septem Solis imagines.

mi Prima So. mulier venusta & coronata, in aureo curru, tracta à quatriiugo equorum ascendentium.

MO Secunda iuuenis pulcherrimus nudus coronam habens in capite pluribus contextam floribus, pauonem amplexatus.

MV Tertia. Iuuenis Diadematus è cuius capite radiorum fulgor emicat, pharetram gestans & arcum.

Na Quarta. mulier complexa & exoculans puerum viridi indutum veste talari, fuluo capillo, & speciosa facie, in dextera speculum habens.

Ne Quinta. Virgo sinistra clypeum gestans, & dextra dardum iaculans, insidens super cocrodilum.

Ni Sexta vir Leonem equitans currentem, & nubem caliginis è naribus efflantem, in cuius dextera gallus est.

No Septima vir in habitu pontificis quem duoviri antecedunt capite nudo, fuluis seu croceis indumentis, coruum habet in sinu, & sub pedibus aureum canem.

h iij

ARS MEMORIAE
Septem Veneris imagines.

- Nv** Prima Veneris imago puella coronata myrtho, nuda, prolixos habens ad talos vsque capillos, & coram illa alba canicula gestiens.
- Oa** Secunda venustus puer calathum floribus variis confertum ambabus portans manibus: quæ sequitur vir in morem hortulani.
- Oe** Tertia mulieris nudæ bustum; cui insitum esse videtur caput columbinum, pedes habens aquilinos; quam adolescens sequitur, & vir antecedens fugere videtur.
- Oi** Quarta mulier equitās taurum dextera pectens capillos habens speculum in sinistra, cui adolescētior, adstipit viridem habens auem in manu.

O Quinta puer argenteam habens catenam: & iuxta illum puella nuda, & lauro cum bacchis coronata, & saltās

Ov Sexta puer alatus auro fulgentiores habens capillos, cuius pennas mille intingunt colores, iacula intorquens ignita.

Pa Septima adolescens & puella lactantes, nudi ambo, cōtendentes vt alter alterum deuinciat, quorum hęc bisfinam: ille auream in manu habet catenam.

Septem mercurium spectātes imagines.

Pe Ad mercurium vero significandū, & disponendum primo effigiatur pulcherrimus iuuenis sceptrum habens: cui serpentes duo oppositis se capitibus intuentes erant inuoluti.

Pi Secunda: barbatus iuuenis & venustus, coronatus oliua, sceptrum habens in manu, & ante illum ignis accensus.

Po Tertia Galeam alatum habens, atque talos, sinistra virgam gestans, & dardum dextra.

Pv Quarta imago. Vir propexa habes barbam in pectore, togatus, quem sequitur puella blandum habens vultum, totoque corpore venusta; sed caudam habens serpentinam.

Qa Quinta, Argum confodiens, in dextera hastam habens, & fistulam in sinistra: & iuxta illum vitula depascens virentes herbas.

Qe Sexta, Vir in habitu mercatoris & peregrini; oculos in solem habens conuersos, & manus extensas.

Qi Septima, Puer Arietem equitans: cuius sinistra cornua illius apprehendit: dextera Psyracum gestat.

Septem Lunæ imagines.

Q^o Prima Lunæ imago, mulier cornuta super delphinem equitans in dextera chameleontem habens, & lilia in sinistra.

Q^v Secunda vir rusticus cucullatus hamo expiscās dextera, & in fuscinea sustentatur hasta, quam sinistra tenet apprehensam.

Ra Tertia mulier plurimis ornata margaritis; candidis induta vestibus, vas cristallinum habens in dextera, & felle in sinistra.

Re quarta est mulier super hydram tres ceruices è quarum singulis septem

ARS MEMORIÆ

exiliunt capita habentem, vacuas an-
trorsum tendens manus.

Ri Quinta puer argenteam habens co-
ronam & sceptrum, conscensus cur-
rum quem duæ capræ trahunt.

Ro Sexta mulier in singulis cornibus:
brachiis, & tibiis intortos habens
colubros; equitâs super pantheram.

Ru Septima venator canem irritans in
syluestrem porcam, & lineo pergit
indutus vestimento.

Imago Draconis lunæ.

Sa Homo rex habens in dextra Dra-
conem; super regis caput flamma i-
gnis, & caput draconis simile est capi
ti accipitris.

*Imagines mansionum Lune viginti & octo
tractæ in usum presentis artis.*

se Prima. In ferrea sede Æriops dar-
dum iaciens; fune præcinctus.

si Secunda. Rex in throno: iacentem
virum, atque terræ prostratum, scep-
tro eleuans.

O Tertia. mulier optimè induta, in cathedra sedès, dextra super caput elevata: Sinistræ crines fugacis stultæque mulieris inuoluens.

v Quarta. Miles equo insidens in dextra serpentem tenens: sinistra nigrū canem trahens.

Ta Quarta. Princeps in throno argéteo; virgam habens in dextra, sinistra amplexatur puellam.

Te Sexta. Duo viri armati nudato capite & proiectis ensibus se amplexantur.

Ti Septima vir supplex ambas in cœlum palmas tendit: optimè indutus in argentea sede.

ro Octaua. Vir Aquilam equitans, in dextra palmam habens: quem sequuntur duo deuincti.

rv Nona homo eunuchus manib⁹ oculos obturans, ante sordidum lectum.

Va Decima. Mulier pariens, ante quam Leo aureus, & homo in morem conualefcens.

Ve Vndecima equitans leonem, eius crines sinistra tenens, dextera lanceam.

- Vi** Duodecima in plumbea & nigra sede, draco pugnans cum homine.
- Vo** Tertiadecima equus equam subagitans, & pastor baculo innixus stat super ambas manus fixo vultu.
- Vv** Quartadecima. Homo canem cauda suspensum habens; & canis in caudam versus proprium pedem mordet.
- Xa** Quintadecima. Homo sedens litteras legens, tabellario blandiens.
- xe** Sextadecima. mercator argenteas habens in manu balances: & alter adnumerans ei.
- xi** Decima septima, homo arcam portans, quem simia insequitur.
- xo** Decima octava: vir æreum habens colubrum in manu; quem plurimi fugiunt serpentes.
- xv** Decima nona. mulier manus super faciem tenens & pariens.
- Ya** Vigesima. Centaurus venator, pharetratus arcum habens in sinistra; in dextra mortuam vulpem.
- Ye** Vigesima prima, duo homines quorum alter retro conuersus; alter ante

respiciens & iuxta illos ab rasos sibi capillos colligens.

Yi Vicesima secunda, homo galeatus, & pennatis pedibus fugiens, in tutū se recipit.

Yo Vicesima tertia catus caput habens caninum: vel canis dorsum habens cati, terram suffodiens: & vir ruens in terram.

Yv Vicesima quarta, mulier lactās puerum: apprehensum habēs cornu arietis, quem multus grex consequitur.

Za Vicesima quinta plantans ficum, & alter frumentum serens.

Ze Vicesima sexta mulier ablutos petens capillos, ante quam puer alatus.

Zi Vicesima septima, vir alatus lagenā vacuam & perforatam mergens in puteum.

Zo Vicesima octava, Æreum piscem in aquam proiciens: vt ad ipsum viuentes multi concurrant.

ARS MEMORIAE

Zv Primæ domus imago prima, homo fundamenta iaciens, & alter, virga aliam ouem abigens aliam reducens, fonti scaturienti proximus.

Aa Imago secunda vir ad mensam sedens, & eius vxor parturiens, & obstetrices duæ iuxta illam.

Ac Ima-

Ac Imago tertia, nuda mulier voluens rotam, vestem habens ante oculos, stans super globum, sub quo agitantur fluxtuantes aquæ.

Ai Secundæ domus imago prima, serui duo cum vasis argenteis gemmis & auro referti.

Ac Secunda. vir fodiens Thesaurum quem fugit vetula nuda, ea macilenta supermodum.

Av Tertia. vir faber Vulcanius, nigricoloris & crispus capilli, suo incumbens operi, cui adstat puerulus niger admodum, bene indutus, auream habens coronam in manu.

Aa Tertie domus prima imago ut simulachrum Castoris & Pollucis, statium super altare, in cuius medio ignis ardens.

Ac Secunda quasi familia abscedens, bona è loco transportans: vultu tristi, & taciturna.

Ai Tertia, velut heremita indutus cilio librum habens in manu, quem sequitur truculenti Martis simulachrum.

Quartæ prima vir senior cum vxore vetula in ossa cadaueris medijs intuentes, quæ in aureo iacent strato.

Av Secunda pulchra mulier habens in sinistra manu globum terre, coronã in formam turris in capite, in dextra sceptrum quo terram effodere velle videtur.

Aa Tertia vir adstans sepulturæ circũdata ferreis cancellis: & iuxta illum bos comedens fœnum,

Ac Quintæ Prima homo canutus prolixam habens barbam, filiis comitatus duobus, elargiens dona amicis suis, quos leporarij duo sequuntur.

ai Secunda vir in librum coniectos habens oculos, & tabellarius albis indutus, & viridi pileo coopertus aduentans.

ao Tertia, vir cum vxore vel alia fœmina sedens in mensa & exosculans illam, eidemque propinans.

av Sextæ Prima ægrôtus cubans ad terram, cui adstittit canis macilentus & fuscus latrans contra illum.

Aa Secũda, puella in habitu reginæ, cuius vestimentorũ fimbrias puer maurus sustinet, & illam antecedunt ancillæ duæ saltantes cum corollis in manibus.

Ac Tertia vir habens in sinistra orbem,
in dextra euaginatū ensem. & homo
procedens ante illum.

Ai Septimę Prima viri duo altereantes.
manibus ad capulos ensium euagi-
nandorum applicitis, inter quos iu-
uenis legens literas.

AO Secunda Adolefcens venustus, &
virgo floribus coronata: quos vir se-
nior copulat vt inuicem exofculen-
tur.

AV Tertia vir armatus, quem sequitur
quasi fur mercimonias transportans.

Aa Octauę Prima foemina nuda sicca
admodū, antequam lepores fugiant:
citans ab aere tempestates, & ful-
gura.

Ac Secunda quasi Sifiphus qui nititur,
faxum ingens torquere in montem;
quem sequitur foemina capite & fa-
cie velata, & fuscum habens pallium.

Ai Tertia rusticus poma portans & vul-
pem cathenula alligatam trahens!

AO Nonę domus Prima imago mulier
pulcherrima viridi vestimento indu-
ta, coronata auro dextram habens in

caelum tenentem, in cuius faciem fulgor descendit.

Av Secunda vir de cliu^o orans manibus supra caput eleuatis & iunctis, & ante illum ara in qua victima absumitur igne.

Aa Tertia virgo est habens globum caelestem in sinistra manu & speculum in dextra, caelesti induta colore, coronam & calceos aureos fulgentes habens.

Ac Decimae domus imago prima, Rex sedens in throno, iuxta illum viri consiliiarii confedentes & ante illum curuati aliquot.

Ai Secunda vir pius sedens in cathedra, quam sustinet simulachrum mulieris tuba personantis.

Ao Tertia columna aenea super qua regis aurei nudique simulachrum in quam sacerdos stans manus tendit abiunctas.

Av Undecimae domus imago prima, mulier pulchra nuda ornatum gemmis & auro caput habens, & torquem lucentibus carbunculis & margaritis circa collum, pharetram & arcum habens aureum.

Aa Secunda stipata acies gazam transportans

Ac Tertia rex senior in habitu regio incedens, quē sequitur puer in veste talari & fulua, regiam coronam in manibus gestans, nudo capite.

ai Duodecimę dom^o imago prima. Vir altera manu blandiens amico, in altera occultam habēs nouaculam, & iuxta illos torpens vetula ad ignem.

ao Secunda habet bouem pascētem, & iuxta illos iugum & clitellam.

av Tertia vir nudatum pectus saxo tundēs, & iuxta illū homo furiosus, fictilia cōfringēs vasa & oleū effūdēs in terrā.

Vsus magnus imaginum prædictarum ad rerum memoriam.

Ingentem ex præsignatis tibi comparare poteris vtilitatē & commodū incōparabile. I. Sint formæ perpetuis perpetuo subiectis inherētes II. Subiecta ipsis ordinē tribuāt, vel ab ipsis ordinē recipiant. Quod quidē ad ipsarum formarum memoriam habendam conducit. III. Quod si lubet adiecta ipsam in subiectorū rationem & vicem conuētere, quid est quod te possit impedire? IIII. Ipsius igitur rei memorandæ partes, viuis imaginib^o, & insigniis, actioni-

bus circumstantiis earumde cōmittito
 per ordinem: vt singula quæque per
 congruentem sibi actionem passionem,
 alterationem, defituationē, alios atque
 alios se habendi modos, velut quæ ope-
 rantur, vel vt quibus, & circa quæ exer-
 centur operationes; valeāt membra di-
 uisionis memorandę materiæ sigillatim
 describere. In iis autem omnibus il-
 lud non te prætereat quod non quasi
 abstractas, sed oculis phantasticæ fa-
 cultatis fixas, debes eligere species. Ete-
 nim alibi ostendimus quemadmodum
 eas captare debeam⁹ quæ magis extrin-
 secos sensus commouentes: potentius
 in internos sensus irrepserē.

Ad combinationes in quibus elementum subsistens præcedit elem. adsi.

Stis ita dispositis ad infinitarum combinationū ex elementis constituendarum multitudinem: nō est quod alios superaddas ordines primarum compositionum. Hic n. sicut habes cētum quinquaginta simplices combinationes, in quibus elementum adsistēs vel pro adsistente positum præcedit elementum subsistens vel pro subsistente positum, ita per quam facili negotio habes centum & quinquaginta alia in quibus elementū adsistens vel pro adsistente positum sequitur elementum subsistens vel pro subsistente positum. Ex differētia igitur rectivel curui, induti vel exuti, huc vel illuc versi, sedentis vel stantis, vel aliis mille dupliciter se habendi modis, hoc ipsum tibi poteris ad commodare. Chōrebus figulus sedens notat A M. qui stando significabat Ma.

i iiij

ARS MEMORIÆ

*Ad elementa liqueſcentia & terminantia
inter & poſt ſimplices combinationes.*

PRO mediantibus autem & ſuperue-
niētibus: ſeu cadentibus & ſucce-
dentibus elementis ad ſingulas quin-
que combinationum pertinentibus, tuo
ō amice ſtudio poteris providere, per
amplā quippe tibi viam ſtrauimus vbi
quaſcumque combinationes ad quina-
rium crescentes elementorum nume-
rum efformare docuimus. Dabis ergo
agenti differentias vndecim quibus
finalia ſignificentur elementa. C. G. L.
M. N. P. N S. N. T. R. S T. & tres diffe-
rentias quibus pateſiant liqueſcentia
media quædam elementa. L. N. R. Pri-
mæ ſi placet erunt in capite illius: ſe-
cundæ in dorſo, vel è contra. Dabis
pariter vndecim operationū differētias
ad ſignificanda finalia, & tres ad me-
dia: quarum primæ (ſi placet) erunt in
materia actioni ſubiecta, ſecundæ in
brachiis vel manibus operantis. Simi-
liter diſtingues duodecim & tres in cir-
cumſtante. In adſtante vero iisdem

poteris quibus in operante vteris differentiis cum sint eiuſdem generis . A deo igitur hæc familiariter communicauimus vt modicum admodum tuæ videatur indiſtriæ remiſſum.

*De duobus egregiis inuentis in hac arte,
& encomium ipſius.*

DVO igitur ſunt quæ inuenimus & compleuimus in hac arte, quorum vtrumque antiquis omnibus viſum eſt factu impoſſibile; primo ad primam praxim vt quamlibet, & qualemcumque combinationem vnico tantum preſentandam tribueremus ſubiecto . Secundo ad ſecundam praxim (quod penè diuinum eſt inuentum & aliarum pregnâs inuentionum (vnum abeſt vt quis ipſum nouerit applicare) vt ſingulari ſubiecto & indiuiduo huius artiſtæ quemlibet terminum poſſimus commode referendum adiicere . Facit ergo inuentio noſtra ad lôgè cititiuſ & expeditiſ intimâ ſcripturam perficiendum, atque exerci-

ij fructum maturandum. Vbi n. babant litteras cogendas in syllabas priusquam serò ad mage completos promouerentur actus: iam statim terminos in orationem cogere docemus. mox igitur vt disciplinandus per artem istam, primæ vel secundæ praxis cathalogū meū habuerit: lecta auditâque subiectis ordinatis adiiciendo referre, poterit. Vsu deinde prôpt' & prôptissimè præstabit omnia. Ideo hæc ars interimit omnes alias quæ præcesserunt ipsâ in hoc genere: & ab alia post ipsam interimi nō formidat. Ad culmen n. rem ipsam adduxisse credimus: si vbi alij diffundebar oculos ad elementa captanda vel magis aucupanda; nos per terminos ad sermonis & orationis complementum discurremus

DE PRAXI RERVM IN
complexis terminis signifi-
cabilium.

Mox ad eam praxim quæ re-
rum memoriam attrectet ac-
cedamus. Eorum quæ sunt
quædam incomplexè signifi-
ficantur, quædam vero cum complexio-
ne. Eorum quæ in complexione ca-
piuntur, hæc quidem substantiæ, hæc
vero accidentia. Eorum quæ sunt sub-
stantiæ, hæc quidem sunt sensibilia, hæc
vero intelligibilia. Eorum quæ sunt
sensibilia, hæc sunt sensibilia per se, hæc
vero per accidens. Eorum quæ sunt ac-
cidentia, hæc quidem insunt substan-
tiæ: vt quantitas & qualitas intrinsecæ,
hæc verò inhærent substantiæ vt pote
qualitates extrinsecæ, cuiusmodi sunt
colores & circumstantes figuræ.

Quædam verò quodammodo insunt
& quodammodo ad sunt, vt habitudi-
nes quarum aliæ sumuntur ab eo quod

Quæ alia vero ab eo quod dicitur. Quæ-
 lam consistunt substantiæ, vt quæ a-
 gunt cum patientibus: & patientia
 cum agentibus. Quædam circum-
 stant substantiæ, quorum alia circum-
 stant vt quibus substantia applicatur,
 cuiusmodi est situs, alia vero circum-
 stant vt quæ substantiæ applicantur, ve-
 luti quæ extrinsecus haberi dicuntur
 quorum alia sunt coniuncta subiecto
 per ipsa adiectiuato, vnde quis dicitur
 annulatus, ocreatus, indutus, vxora-
 tus: alia sunt adiuncta, vt domus, præ-
 dium, foemina. Quædam quodam-
 modo insunt & quodammodo cir-
 cumstant, vt ipsum. quando, Est enim
 tum extra & supra rem vnum omnium
 & generale: tum in re ipsum puta sin-
 gulorum proprium: quod etiam de
 tempore verum est atque de loco:
 Tempus n. est vnum subiectiue in cœ-
 lo & est multiplex subiectiue in sin-
 gulis eorum quæ temporalia nuncu-
 pantur. Locus etiam si secundum
 logicales philosophos dicatur superfi-
 cies continentis: est circumstant.

Si secundum communiter loquentes dicatur corpus continens: adhuc est circumstans: Si vero secundum magis phisicos dicatur spacium, & dimensio superioris materie, & cōceptaculum in omnes dimensiones: iam est in re & cum re suo modo, qui est consideranti manifestus.

Horum omnium vt accidat memoratio necessarium est precessisse figurationē. In cōplexæ ergo substantiæ intelligibiles, figurantur figuratione substantiarum sensibilium: vt fiebat in rotis & ignibus Ezechielis. In cōplexæ substantiæ sensibiles, figurantur per eorum accidentia, vt fit in recta hominis membrorum dispositione, multimodaque brutorum in terram pronitudine.

Accidentaliter sensibilia, per ea quæ sunt per se sensibus obiecta. Accidentia quæ insunt, per ea quibus insunt vt tanta quantitas per id quod continuam vel discretam tantam admittit quātitatem.

Talis qualitas, per ipsum cui proprius inest. Sic substantia per ea quibus subesse se finguntur accidentia. Accidentia quæ inhæret, per ea quibus inhærent, sicut

& per hæc inhærentia per ipsa quibus inhærent. Accidentia quæ adsunt, per ea quibus adsunt vicissim. Accidentia quæ consistunt cum iis quibus, consistunt conuertibiliter. Accidentia circum stantialia cum seipsis non valeant figurari, per hæc quorum sunt circumstantiæ aut quibus circumstare ponuntur figurantur. Valent etiam cum figurata fuerint, vicissim in eorum per quæ figurantur sensum adducere. Ita igitur figurata cum fuerint vniuersa: ope eorum quæ ad subiectionem & adiectionem requirebantur, memorialia redduntur, atque subsistentia in atris sensuum internorum.

DE PRAXI RERVM COM- plexis terminis conceptibilium.

Vemadmodū complexio in mēte atque voce tunc efficitur cū per copulā substantiui, componitur alterū incomplexū cum altero incompleto vel alterum ab altero diuiditur. Ita in engraphia quæ

tales complexiones sequitur & designat efficitur primo complexio ex incomplexis, cum substantiam substantiæ adnectit; substantiã ad substantiã refert, vel accidens ad accidēs adaptat, inexistens eū eo cui inexistit, adfistēs cū eo cui adfistit, & circumstās cum eo cōnectit cui circūstat. Quæ quidem complexio cōcurrit primo in definitionum efformandas imagines, figuras, atque signa vniuersaliter dicta (mitto quod in aliis intentionibus diffinitiones inter incomplexa enumerantur, sine complexione n. in engraphia non concipiuntur, hīc sine simplicitate terminorum simpliciorum non exprimi possunt) Secundo in enuntiationes efformandas seu complendas, quod est cum terminus vnus vel plures de vno vel ab vno, vel de aut à pluribus dicuntur. Tertio in discursus ordinandos cum complexio efficitur ex complexis vt propriis membris: cum composita in vltiorem connectantur compositionem. sicut à physicis primò forma dicitur aduenire materiæ in corporis simplicis

cis compositionem , corpus deinde simplex in mixti imperfecti confectionem . Omnia simplicia simul hinc in perfecti nerui , hinc in ossis perfecti, hinc in perfectæ carnis productionem quæ partes homogeneæ appellantur . Omnes hæ partes in hoc & illud etherogeneum membrum constituendum, vt in caput & brachia concurrunt .

Cuncta tandem membra in vnius conueniunt corpus animatum complectendum . Haud aliter in formis & adiectis accidit post simplicem formationem ad primam ; ab hac ad secundam , ab hac ad tertiam, & hinc ad alias pro subiectorum capacitate complexiones faciendas proficiscimur .

Quod si tantam integramque complexionem vnum non capere possit subiectum , fiat subiecti primum complexio cum subiecto ; vel subiectorum connexio cum subiectis : vt eorum applicationem quibus fit adiectio, applicatio eorum quæ adiciuntur consequatur . Itaque dum successiuè naues in pontis formam nauibus cohercebunt: ficcis Hellepontum traicies pedibus.

K

ARS BREVIS ET EXPE-
DITA AD EVNDEM CHRISTIA-
nissimum Galliarum Regem.

IORD. BR. NOL. ÆNIG-
MA ET PARADIGMA.

*Ranie vatem sublimes duxit
in ædeis*

*Quo faceret mentis nubila
pulsa suæ.*

*Ordine pregnantem quo sunt
disposita per orbem*

Indicat extenta singula yuaque manu.

Leucadius regno sedet hic tristisque senecta.

Pretulit hic degens talia regna patri.

*Cuspide Mârsque potens rapit hinc ea raptâ-
que servas:*

Aureus hinc Titan hæc diuturna facit.

*Blanda Venus grato hinc numerosa ea reddit
amore.*

Pacis & armorum hinc, arbiter hic superis.

*Hinc vultu inconstans Lucina & lumine cla-
mat.*

Occubitus visent orta, & adaucta suum.
Ordine sunt postquam concepta palatia celi,
Bis senas iuuat hos iam peragraré domos.
Egrediare senex varios subiture locorum
Anfraetus: varias insinuando notas:
Huic diuum succede parens, Succede Gradine:
Smintheum numen. Cnidia nata mari.
Atlantis succede nepos Cyllenia proles.
Delia nec cesses cælo Ereboque potens.

Enigmatis quedam explicatio.

Hinc (serenissime rex) Historici
 perquam facili negotio, vale-
 bunt iis quorum memoriam per-
 quirunt ordinate (vt sunt per volumi-
 na, libros & capita distincti) collocatis:
 eosdem quasi ex eorum domibus egre-
 dientes per atria deducere: in quibus va-
 riis negotiationibus, variis vitarum ge-
 stuumque successus, infallibili breui que
 temporis interuallo concipiendo ob o-
 culos: ponentur ordine.

Pro sollempni aliarumque omnium
 famosissima historia, communem Ada-
 mo, Abeli, Chaimo, Noah, Abraamo,
 Ysa. Iac. Ios. Mosi cæterisque domum

K ij

propriis singulorum distinctam conceptaculis constituisse oportet. Mox enim omnes successiuè eādē, vel diuersi diuersas peragentes vias: per atrium vel vnum omnibus commune, vel plura singulis propria deducti: sub ordine subiectorum historiæ, ordinem accidentium vniuersorum facient retinere.

Sic articulos orationum sub earumdem membris collocare poterunt oratores. Legistæ sub libris titulos, sub titulis, leges sub legibus §. sub his etiam versuum intentiones. Medici sub libris, sectionibus, & sen. capita, capitum partes, aphorismos cum intentionibus omnibus, ordinatè non minus quàm ipso in libro valebunt apponere.

Haud secus aliis omnibus (plusquam hanc præsentem industriam ignorantibus possit esse credibile) propriæ professionis materiis licebit adaptare.

Pro cuius artis Typo fœcundam habes subsequentem figuram quæ ad innumeros vsus referri potest. In qua scala septem errorum characteribus constans est descripta. Hæc circa cen-

um Sphæræ in Solidis, vel circa circuli centrum in plano versatilis: diuersis dat per diuersos orbes, & eorundem portiones circumferri,

FIGVRA FOECVND A

K iij

IORDANI BRVNI
NOLANI,

ARS BREVIS ALIA
pro rebus diuersorum ordinum ad or-
dinem proprium referendis, atque po-
tenter retinendis: quod ægre alia
præstare valent artes.

ÆNIGMA ET PARADIG-
MA. IOR. BR. NOL.

Vmine de claro ne mens peregrina
uagetur,
Nec sensus currens ponè petita
cadat:

Etque profunda virum fallat te in Tartara
missum

Ardentem fugiens vnda petita sitim:
Coge potens Circe succos tibi in atria septem
Quæque sit & species in genus acta suum:

*Transfer in annosi campum hæc scelerata pa-
rentis,*

*Hæc habeant natum cum Ganimede Io-
uem.*

*Luminibusque minax perstans ardentibus Ma-
uors*

*Hortum hunc prospectet, Mulciberumque
trucem.*

Obtineas vasti lampas celeberrima mundi

Prole n ubi multigenam contueare tuam.

*Suaue Venus spirans queis cuncta animantia
vincis*

Inque sequestrato diua capesse loco.

Secretusque tibi credatur nuncie diuim

Fœmina fœmineo credite, māsque mari:

Sepibus abiunctas (temerentur ne tua dona)

Delia consortes iunge operosa tuas

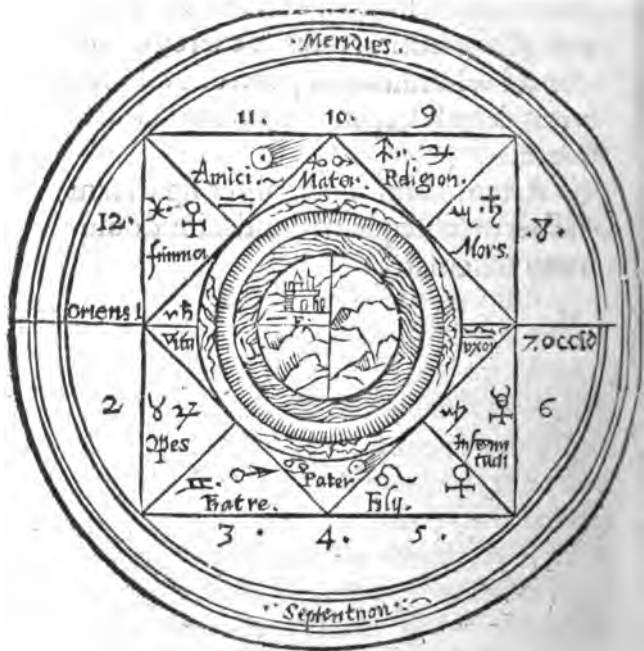
Ars ista ipso se cantu nimium prodit,
præsertim iis qui notitiam conuersio-
nis rotarum sunt adepti. Vbi dux exer-
citus centuriones ex facie notos pro-
pria vel vicaria ad proprios velit ordi-
nes referre. Debet ipsos sub variis, de-
centibusque actionibus, vel passioni-
bus, vel circumstantiis, in sedibus iuxta

ordinum numerum multiplicatis interno phantasiæ oculo conspexisse. Hinc medica Circe breuissimo leuique studio memoriæ inscriptas affixasque habet simpliciū omnium qualitates, & qualitatum gradus. Hinc puerum poterit Grammaticus ad retinēda omnium nominum genera (intellecto quid per nomen propriè significetur) vnius diei spacio promouisse. Et aduerte animum in hoc quod dicimus propriè signifi. quia opinio est eandem rem pluribus nominibus atque diuersis in eodem idioma te significari, quæ sub diuersis generibus articulantur. Cui nimirum iam diu est nō subtus scripsimus sententiæ: semper enim nescio quam ex se ipsis dictiones præ se ferunt diuersæ diuersam (vt ita dicam) emphasim: vt non omnino idem per tunicam, vestem, & indumentum intelligamus. Synonymiam igitur excludētes, nullam prorsus in hoc, similibusque aliis negociis patiemur difficultatem. Hinc astrologus quadraginta & octo cæli imagines ad quatuor cæli partes, cum ratione situum positionum & partium ipsarum vltimarum (quæ sunt

stellæ consideratæ magnitudinis) relatas in quatuor atriis eodem poterit ordine coactas intueri. Hinc tandem omnes aliæ scientiæ, artes & exercitiâ, ordinata vel ordinanda poterunt ad proprias decades, centurias, vel miriades referre.

Artem istam materialiter figuratam habes in subsequenti duodecim domorum schemate.

ARS MEMORIAE

ARS ALIA BREVIS
ad verborum rerúmque me-
moriam.

Ænigma implicans maxime artificio-
sam subiectorum formarúm-
que arti deseruientium ele-
ctionem.

N motus motor compulsu sem-
per eodem,
Dat motum aeterna immobi-
litate vigens.

Vt circumlato centrum cognoscitur vnum
Gyro, quod numquam destituisse valet!
Vtque manente sua rota mobilis irrotat axe,
Nec peragit recta mobilitate viam;
Non operum natura sagax faciem variabilis:
Principium ni sit semper utrumque ma-
nens.

Carpathio Proteus Neptuni in gurgite vasto,
Turpia per bipedes post pecora actus equos
Idem seruatur dum formas contrahit omnes,

ARS MEMORIÆ.

*Numinâque intra alti magna perennis agit,
Haud secus in cunctis quib^o est natura gubernas
Præstat perdurans ergo subestque Monas.
Quâque subesse vides nullû sibi denegat actum
Quo veniat cunctis officiosa magis.
Verte in Anaxagorâmque Chaos: habeântque
parentem*

*Democriton atomi: Sylua Platona suum.
Semina quæ recipit, seruat, fouet, ordinat, ar-
ctat:*

*Consulta est mater ni sine mente pater
Hæc iuuat in seriè protèdere τῶν μικροκοσμῶν.
Quos intus clasos maximus orbis habet.*

ARTIS EXPLICATIO.

Sint in subiectis in animatis animata subiecta: eademque fixa vt de loco ad locum non egrediantur.

Habeant inanimata subiecta quinque locales differentias vnde animalia muta sonum emittant.

Adsint vnicuique animato subiecto organa viginti-quatuor vel triginta specierum, quibus ad dictas quinque locales versum differentias: pro indigentia atque necessitate exprimat exprimèda.

Sufficiat autem tibi singulos vnum sonum emittere. Experti quippè sumus satius esse atque consultius ad appositorum firmitudinem, subiectis multis audacter, quam paucis hesitanter operari & cum formidine.

Organa quatuor generum habeto. Prima quidem quibus apte ad dexteram & ad læuam.

Secūda quibus sursum. Tertia quibus deorsum. Quarta quibus in conspectu peragenda perficiat animal rationale.

Commodum igitur futurum esse credo & maiori effectum solertia, si singula quæque ad dictas quinque differentias perpetuum habeant organum, quod nouis speciebus aduentantibus moueatur.

Pro mediantibus elemētis designandis emicent è regione in operantē formæ tales quæ L.R. & N, significant.

Pro consequentibus vero aliis designandis, sint quæ tibi præsentia faciant pro terminatiuis in Latino, Græco, Italo, Hispano, & Gallo Sermone.

B.P.M.L.R.S.N.C.T.G.D.F.A.E.I.Y.O.V.

Præcipiant ergo aliæ artes vagari animalia, organa autem manere: ista sanè sibi magis oppositum inhibendo complacet.

Porro si notiora tibi nota fuerint animata, quàm inanimata subiecta: què admodum est de necessitate verum: quid quæso prohibet plura (dummodo loco seiuncta sint) eidem animato inanimæ tribuere, vel eisdem eodem ordine positis aliam tribuere regionem?

Sic tibi diuersa penetranti climata, eadem vsuuenire adiectibilia quam commode possunt pro rerum memoria magis quam vocum ipsarum.

ALIVS ARTIS MODVS.

Si placeat animatis subiectis frequentes perpetuâsque tribuere actiones quibus pro rerum explicandarum opportunitate tibi centum organa, vel eorum consequentia, vel concomitantia, vel mouentia, vel turbantia, vel auertentia, vel superuenientia, fingas accedere: fortasse tibi feliciter succedent.

*ÆNIGMA ET PARADIGMA
docens insensibile elementum ad neces-
sariam speciem & numerum sensi-
bilitatis promouere.*

**IDEM AD ALIAS INNV-
meras industrias viam aperit la-
tissimam si eius applicatio vnica
percipiatur.**

R*rugit hæc aliud rutilum si spectat
ad ortum,
Primum ostentanda est frons ubi
solis equis.*

*Non pariter clamans obtutum dant ubi sero
Vltima Phœbe tui tergora quadrupedes.*

*Non simile est resonās, vigilē spectādo Bootem
Nolano adstantem nocte diēque Solo.*

*Haud pariter versa hæc ubi tellus corpore dēso,
Obsistens lumen occulit vrsa tibi.*

*Diuersum dictis quintum tunc intonat, in se
Non oblita sui cum fera tota fides.*

*At si eius vocem saxosum prenderit antrum
Flectitur vnd' aër restituendo sonum*

*Aut tibi vox resonat: vel si contenderit vsus,
Euersam reddent versa elementa notam.*

FINIS.